❑ Özgen Acar, İngiltere'de yayımlanan bir sanat sözlüğünü tanıtıyor..... 3. sayfada
❑ Hüseyin Alemdar, N. Cehiz'in "Fasulyeden Aşklar"ını değerlendirdi..... 8. sayfada
❑ Üstün Alsaç, "Tarihçi Mustafa Ali" kitabını irdeledi..... 10. sayfada
❑ Kevin Robbins'in "Kimlik Mekanları" için yazdığı yazı bir hayli ilginç..... 12. sayfada

KİTAP

Çocuğun iç dünyasına açılan bir pencere

Sevim Ak

Sevim Ak Samsun'da doğdu. Kimya mühendisliği ve biyo-kimya uzmanlığı eğitimi gördü. 1985 yılından bu yana çocuk öyküleri yazıyor. Şimdiye kadar sekiz çocuk kitabı yayımlayan Sevim Ak, çocuğa yumuşak, içten ve eşitlikçi yaklaşan bir yazar. Ak,çocuğun kendi iç gerçekliğini yansıtırken kimi zaman çocuklar adına 'anla beni' dercesine yetişkinlere de mesajlar veriyor kitaplarında. Yaşamı sevgi, emek ve düşlerin de yer aldığı özgürlük alanı olarak tanımlayan yazar, günümüzde olması gerektiği gibi iki kuşağa birden sesleniyor. Yetişkinlere ve çocuklara.

NECDET NEYDİM

Türkiye'de çocuk edebiyatına baktığımızda katı bir didaktik anlayışın -sanki sarsılmaz bir biçimde- yer ettiğini görmek mümkündür. Çocuk edebiyatının varlığından söz edebileceği z Tanzimat döneminden bu yana çocuk kitaplarında çocuğa yaklaşım öğretici olma kaygısından öte kimi zaman buyurgan bir biçimde sunulan idealize tiplemenin oluşturulmasına kadar gitmiştir. İdealize çocuk tiplemesi bütün anlayışların temelini oluşturmuştur. Her anlayış kendi tipini çocuğa sunmanın ötesinde kimi zaman bu tipi ona dayatmıştır. Çocuğun kendi gerçekliği, hayatı algılayış ve kavrayış biçimi, kaygıları, sevinçleri, kısacası çocuğun gerçek özne olduğu ve onun gerçekliğine dayanan bir edebiyat anlayışı sanırım pek gerçekleşmiş değildir. Çocuk kitabı yazarları kendilerini kimi zaman çevre ve coğrafya, kimi zaman tarih, kimi zaman da belli bir ideolojinin öğretmeni yerine koymuşlar; kitabı eline alan çocuğa dersler verme görevini yerine getirmeye çalışmışlardır. Bazı yazarlarımız kendilerine anne, baba, öğretmen rolleri biçmiş ve çocuğa sunmaya kalktıkları tozpembe ya da kapkara dünyayı toza dumana bulamışlardır.

İşte bu toz duman içinde çocuğa kendi gerçekliği içinde yaklaşmaya, çocuk edebiyatını yalnızca bir eğitim aracı olmanın ötesinde edebiyat ve estetik değerleriyle de ele almaya çalışan yazarlarımız da bulunmakta. İşte bunlardan biri de, bize çocuğun iç dünyasının pencerelerini açan Sevim Ak'tır.

Çocuk çoğu zaman hayatı bizden çok farklı bir biçimde algılar. Bizim gerçekliğimiz, çocuğun gerçekliğiyle örtüşmez. Çocuğun çevresindeki nesneyi tanımlaması onu yaşamında anlamlandırması bizlerinkinden farklıdır. Çocuk çevresini ve çevresindeki nesneleri algılayıp kavrarken sosyalleşme sürecini de yaşar. Bu süreci ne denli özgür yaşarsa -gelebilecek eleştirilere karşı hemen belirteyim, başıboş değil- kimliği o denli güçlü oluşur. Özgürce oluşmuş bir kimlikle, dayatılmış kimliğin farkını hemen yakınımızda ya da kendi içimizde -dürüst bir hesaplaşmayla- görmemiz hiç de şaşırtıcı değildir. İşte bu nedenle eğer didaktik yaklaşılacaksa bile çocuğun kimliğini tanıyan ve onun özgürce gelişmesini sağlayacak bir didaktizm yeğlenmelidir.

1985 yılından bu yana yalnızca çocuklar için yazan Sevim Ak çocuğun bu gerçekliğini tanıma tavrını, öncelikle içindeki çocuğa saygı gereği, ilkeli bir biçmide bugüne dek sürdürmüştür. (Bundan böyle de aynı ilkeli tavrı sürdüreceğini umuyorum.)

Kısa öyküler yazar Sevim Ak. Okuyup hemencecik tüketiverirsiniz. Ama öyküden başınızı kaldırdığınızda yüreğinizde bıraktığı tat uzun süre saklı kalır. İlk kitabı **Uçurtmam Bulut Şimdi**'ye (1) adını veren öyküde uçurtmasını elinden kaçıran çocuk onun bir bulut olduğuna inanır. Artık kaybolan bütün nesneler gökyüzünde bir buluttur onun için. Hatta daha da öteye gider ölen dedesini de gökyüzünde bir bulutla özdeşleştirmiştir. Ama çocuk gerçekliği sonunda yetişkin gerçekliğine çarpar ve baba, bulutların su buharı olduğunu söyleyiverir. Peki o zaman dedesi nerededir? Su buharının dedesinin olması gereken yerde işi nedir? Çokbilmiş yetişkinler çocuğun düşlerine, fantezilerine müdahale ederek onun yaşamla kurduğu bağı koparıvermiştir.

İkinci kitabı **Karşı Pencere** (2) **Bir Duvar Ressamı** öyküsüyle başlar. Simitçi bir çocuğun duvarları boyama düşünü anlatır. Bir oyundur bu, onun için. Simitleri satıp para kazanmak gerçeğin görüntüsü olsa bile o, bu gerçeği duvarları dilediği gibi boyayarak düş içinde bir oyuna dönüştürür. Yaşam onun demektir. **Martı Ben Olsam** öyküsünde çocuk, martılara çok ilgi gösteren teyzesine martı olmak istediğini söyler. **"Teyzem ne çok değişmişti! Bütün güzellikleri martıda buluyor, beni hiç düşünmüyordu." (s. 16)** Onun istediği martıya gösterilen ilginin kendine de gösterilmesidir. Çocuk sevgiyi bencilce talep eder. Önemli olan yetişkinlerin onu paylaştırmayı bilmesidir. Yine bir başka

Devamı 4. sayfada. ☛

Zorlukları, soru işaretleri, acı ve tatlı yanlarıyla tüp bebeklerin öyküsü. Ya da...
Etik sorunlardan tedavi uygulamalarına, eşlerin psikolojik durumundan temel bilgilere...

Tüpteki Bebek

İv Psalti

"... Gördüğüm infertil çiftlerde çocuk arzusu genellikle çok kuvvetlidir. Bir dilek düşünün. Herhangi bir dilek. Çok zengin olmak, bir araba sahibi olmak gibi. Bu isteklerin kafanızda bir önem derecesi olsun. Bana göre beklentilerin en kuvvetlisi, bir çiftin çocuk istemesidir. Bir çift sırf bu hayale erişebilmek için her zorluğa, her acıya katlanacaktır, yıllar sürse bile. Fakat çocuk isteği karşısında değişik insanlar, değişik şekilde davranıyorlar. Daha çocuk olmadan önce bir kadınla kocası, kafalarında çocuğu aynı şekilde canlandırmıyorlar..."

İv Psalti:
1955'te İstanbul'da doğdu. Saint Joseph Koleji'ni bitirdikten sonra, üniversite öğrenimi için Brüksel'e gitti. Tüp bebek konusunda biyolog olarak çalışmaya başladığı 1983'ten on yıl sonra, üreme teknolojileri üzerine doktora tezini verdi. Çalışmaları "Fertility and Sterility", "Human Reproduction" gibi uluslararası dergilerde ve dalındaki eğitim kitaplarında yayınlandı. Halen Brüksel'deki Fransız Hastanesinin Tüp Bebek Laboratuvarını yönetiyor.

Tüpteki Bebek
İv Psalti
Edebiyat/Yaşantı, 183 sayfa, 2. hamur
ISBN 975-363-552-4

YKY

YAPI KREDİ YAYINLARI

İstanbul: 212-293 08 24, İzmir: 232-463 82 90, Ankara: 312-435 85 94

ATR

Kısa sürmüş bir yaşam savaşından... Zaferler, keder, ölümsüz umutlar, geri çekilişler, taarruzlar, sevgiler...

Mavi Saçlı Kız

Burçak Çerezcioğlu

"... İnanamadım! Bunun benim başıma geldiğine inanamadım. Hep başkaları için duyuyordum, 'hastaymış vah vah' diye... Sonra kendim hasta olunca, bu çok başka bir şey. Öğrendiğimde de şok oldum, sersem gibi oldum ama bu kısa sürdü, çabuk toparladım kendimi. Sonra bana hastalık hakkında çok şey anlattılar, 'kurtulursun ama senin çaban çok önemli' dediler... Çok düşündüm, bu hastalığı yenmek zorundaydım, ben de çaba göstermeliydim, sonra benim yardımımın iyileşmeme çok büyük katkısı olurmuş... Sonra başladım mücadeleye, kendimi hiç salıvermedim... Gerçekten, ilk başta inanamamıştım. Çok güç bir şey bu..."

Burçak Çerezcioğlu:
1979'da İzmir'de doğdu. Şişli Lisesi'nde öğrenim gördü. 1993 baharında ağrıları başladı. Hastalığına Lösemi teşhisi konan Çerezcioğlu, 11.05.1995'te yaşamını yitirdi.

Mavi Saçlı Kız
Burçak Çerezcioğlu
Edebiyat/Günce, 284 sayfa, 2. hamur
ISBN 975-363-708-X

YKY

YAPI KREDİ YAYINLARI

İstanbul: 212-293 08 24, İzmir: 232-463 82 90, Ankara: 312-435 85 94

ATR

Yapı Kredi Yayınları Galatasaray Kitabevi Pazar günleri de açık.

OKURLARA

"İşte bu toz duman içinde çocuğa kendi gerçekliği içinde yaklaşmaya, çocuk edebiyatını yalnızca bir eğitim aracı olmanın ötesinde edebiyat ve estetik değerleriyle de ele almaya çalışan yazarlarımız da bulunmakta. İşte bunlardan biri de, bize çocuğun iç dünyasının pencerelerini açan Sevim Ak'tır.

Çocuk çoğu zaman hayatı bizden çok farklı bir biçimde algılar. Bizim gerçekliğimiz, çocuğun gerçekliğiyle örtüşmez. Çocuğun çevresindeki nesneyi tanımlaması onu yaşamında anlamlandırması bizlerinkinden farklıdır. Çocuk çevresini ve çevresindeki nesneleri algılayıp kavrarken sosyalleşme sürecini de yaşar. Bu süreci ne denli özgür yaşarsa -gelebilecek eleştirilere karşı hemen belirteyim, başıboş değil- kimliği o denli güçlü oluşur. Özgürce oluşmuş bir kimlikle, dayatılmış kimliğin farkını hemen yakınımızda ya da kendi içimizde -dürüst bir hesaplaşmaylagörmemiz hiç de şaşırtıcı değildir. İşte bu nedenle eğer didaktik yaklaşılacaksa bile çocuğun kimliğini tanıyan ve onun özgürce gelişmesini sağlayacak bir didaktizm yeğlenmelidir.

1985 yılından bu yana yalnızca çocuklar için yazan Sevim Ak çocuğun bu gerçekliğini tanıma tavrını, öncelikle içindeki çocuğa saygı gereği, ilkeli bir biçmide bugüne dek sürdürmüştür." diyor Necdet Neydim Sevim Ak için.

Ülkemizde çocuk edebiyatındaki büyük patlamanınyazarlarından biri Sevim Ak.

Bol kitaplı günler!...

TURHAN GÜNAY

KİTAP

İmtiyaz Sahibi: Berin Nadi ◇ Basan ve Yayan: Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş. ◇ Genel Yayın Yönetmeni: Orhan Erinç ◇ Genel Yayın Koordinatörü: Hikmet Çetinkaya ◇ Yazıişleri Müdürleri: İbrahim Yıldız (Sorumlu) , Dinç Tayanç ◇ Yayın Yönetmeni: Turhan Günay ◇ Grafik Yönetmen: Dilek İlkorur ◇ Reklam: Medya C

Gelmiş geçmiş en kapsamlı "Sanat Sözlüğü" İngiltere'de yayımlandı

Hediyesi 1,8 milyar lira

"Sanat Sözlüğü, 14 yıllık titiz ve yoğun bir hazırlıktan sonra gerçekleştirilmiş. Sözlüğe katkıda bulunan geleneksel görüşteki bilim adamları ile çağdaş düşünce sahiplerinin görüşleri de yansıtılmış. Sanat tarihi ile ilgili en son araştırma sonuçlarından yararlanarak maddelere (makalelere) son biçimi verilmiş."

ÖZGEN ACAR

Sanata, sanat tarihine, sanatçılara meraklı, sanat dünyasına yakın bir kişi misiniz? O halde size bir iyi, bir de kötü haberimiz var.

İyi haber: Gelmiş geçmiş en kapsamlı, ansiklopedi niteliğinde, 34 ciltlik "The Dictionary of art - Sanat Sözlüğü" yayımlandı. Şimdi sıra kötü haberde: Sıkı durun. Sözlüğün hediyesi 5750 sterlin, yaklaşık 1 milyar 825 milyon liracık. Hepsini peşin ödemeniz gerekmiyor. 550 sterlinini peşin, geri kalanını kredi kartınıza ayda 130 sterlin yazdırarak da ödeyebilirsiniz.

"Sanat Sözlüğü" olağanüstü genişlikte bir yelpaze kapsamında başvurulacak belge ve bilgileri bir araya getiriyor. Sözlük İngiltere'de Macmillan Yayınevi'nce fasiküller halinde değil de tümü birden piyasaya çıkarıldı.

Sözlük; yatay düşünüldüğünde dünya coğrafyasına giren her yerde ve her kişi, dikeyde tarih öncesinden günümüze değin sanatın her aşaması ile ilgili 41 bin maddeyi (makale) kapsıyor.

30 bin sayfada, toplam 21 milyon sözcük, 15 bin resimin yanı sıra, 300 bin "bibliyografik dipnot" da sanat araştırmacılarına yeni kaynaklar sunuyor.

Sözlüğe 120 ülkeden katkıda bulunan 6700 bilim ve sanat adamı arasında şu Türkler'in adları dikkat çekiyor:

Dr. Nur Akın, Çiğdem Kafescioğlu Altun, Dr. Esim Atıl, Lale Babaoğlu, Prof. Cevdet Bayburtluoğlu, Prof. Orhan Bingöl, Prof. Abdullah Kuran, Prof. Gönül Öney, Prof. Nimet Özgüç, Prof. Tahsin Özgüç, Dr. Hülya Tezcan, Lale Uluç, Prof. Hüseyin Rahmi Ünal, Prof. Emel Erten Yağcı. Ayrıca, Türkiye'de arkeolojik kazı ve sanat araştırmaları yapan tanınmış bazı yabancı bilim adamları da sözlüğe katkıda bulunanlar arasında yer alıyor.

Sözlüğü henüz görmedim, incelemedim. Ancak yaklaşık bir yıldır uluslararası sanat dergilerinde "Sanat Sözlüğü" hakkında yayımlanan çeşitli olumlu haber, makale ve yorumlar göze çarpıyordu. Bilgilerine başvurduğum Macmillian Yayımevi yetkilileri "Sanat Sözlüğü"nün yüzde 40'ının yabancı uzmanlarca yazıldığını söylediler. Ayrıca, bu maddelerin 26 değişik dilden İngilizce'ye çevrildiğini de eklediler.

Her maddeyi (makale) anlatabilmek için fotoğrafların dışında bin kadar harita, yerleşme planı ve yeniden canlandırma resminin çizildiğini de belirttiler.

Sözlükte geniş bir indeksin yanı sıra, okura çapraz başvuru kolaylığının getirildiği de anlaşılıyor. Diyelim ki "Mona Lisa" maddesine baktınız, size çapraz olarak Leonardo da Vinci'den de söz ediliyor.

Her maddenin sunuşunda ve içeriğinde tekbiçimliliğin uygulanmasının "sözlüğün bir başka özelliği" olduğu vurgulanıyor. 6700 yazarın her birinin anlatım dilindeki biçim ve biçem farkı yerine tek kişinin anlatımına özen gösteriliyor.

Akademik kurumlar, müze yöneticileri, kütüphaneler, sanat galerileri, bilim adamları ve sanatseverler, medya için -hata ve sevapları ile- başvuru kolaylığı getiren bu sözlüğün Yazıişleri Müdürlüğü sorumluluğunu yüklenen Bayan Jane Turner şöyle diyor:

"Sözlük, 14 yıllık titiz ve yoğun bir hazırlıktan sonra gerçekleştirildi. Sözlüğe katkıda bulunan geleneksel görüşteki bilim adamları ile çağdaş düşünce sahiplerinin görüşleri de yansıtıldı. Sanat tarihi ile ilgili en son araştırma sonuçlarından yararlanarak maddelere (makalelere) son biçimi verildi."

Sözlükteki "biyografi"lerde; 3.700 mimar, 600 tasarımcı, 1000 grafik sanatçısı, 9.000 ressam, 2.200 sanat hamisi (sponsor) ve koleksiyoncu, 500 fotoğrafçı, 2.500 heykelci, 1.300 eleştirmen, yazar, bilim adamı olmak üzere, toplam 20.800 kişi hakkında okur bilgi sahibi olabiliyor.

Sözlüğün görsel sanatlarla ilgili her uygarlık ve kültür için (resim, heykel, mimari, dekoratif sanatlar, grafik tasarımlar, fotoğrafçılık ve sanatın tüm yönleri, okulları ve kişileri hakkında) "kesinlikle en güncel ve en bilimsel" maddeyi içerdiği bildiriliyor.

Yazıişleri Müdiresi Turner, "Şimdiye değin sanatla ilgili her çeşit etnik ve folklorik alanda yayımlanmış araştırmaların dahi en güncel biçimde sözlüğe yansıtıldığını" öne sürüyor.

Güncellik konusunda verilen örneklerden biri Leonardo da Vinci ustanın "Mona Lisa"sı ile ilgili... Sözlüğe göre gizemli gülüşü ile insanları yüzyıllardır büyüleyen Mona Lisa'nın modeli "Floransalı bir ipek tüccarının eşi olan Lisa del Giocondo'dan (1479) başkası" değil.

Sanat akademilerinin öğretici ve öğrencilerinin yanı sıra, sanatçılar, teorisyenler, eleştirmenler, sanat hamileri (sponsor), koleksiyoncular, kamu ve özel müze uzmanlarının yanı sıra, çeşitli ülkelerdeki arkeolojik kazılara ilgi duyanlar ile arkeolog ve sanat tarihçileri için sözlüğün önemli "başvuru" kitapları olduğu anlaşılıyor.

Bayan Turner'e göre kitapta yeralan fotoğrafların seçiminde yazarlardan "özellikle özel koleksiyonlardan değil, kamusal kurumlardaki örneklerden bilgi vermeleri" istenmiş. Böylece konu ile ilgilenen ya da incelemeye yapacak kişilerin bu yapıtlara kolaylıkla erişebilirliği ön planda tutulmuş.

Edinburgh Üniversitesi'nden Prof. Robert Hillenbrand'a göre sözlük "İslam Sanatı" alanında da başvurulacak en güvenilir bir kaynak. Bana verilen bilgiye göre sözlüğün 400 sayfasında "İslam Sanatı" derinliğine işleniyor. Bu bölümün yazarları arasında Esin Atıl ve Abdullah Kuran'ın adları göze çarpıyor. Sözlükte ayrıca gençlere yönelik olarak bir hizmete de yer verilmiş. Buna göre, "günümüzde sanat alanındaki her türlü bursa sözlükte en güncel içerikle" yer verilmiş. Belirtildiğine göre, dünya haritasındaki en sosyal siyasal değişiklikler de sözlüğün hazırlanışında kesinlikle göz önünde bulundurulmuş.

"Sanat Sözlüğü ile ilgili eleştirileri okuduktan sonra, Kültür Bakanlığı'na bağlı belli başlı kütüphanelerinin, YÖK çatısı altında sanat eğitimi veren bilim kuruluşlarının, yükte ağır pahada da ağır bu sözlüklerle donatılmasını gönül diliyor.

Kültür Bakanlığı ve YÖK'e bağlı üniversiteler bu yayınla, sanat alanında seminer, master, doktora tezi hazırlayan öğrencilere bu sözlükle önemli katkıda bulunacaklarına inanıyorum.

Dostlarına, "ne kadar aydın sanatsever olduklarını" göstermeye meraklı zenginlerimizin kitaplıkları için bu sözlüğün kaçırılmayacak en büyük fırsat olduğunu da anımsatmalıyım!

Adı: "The Dictionary of Art"
Yayımevi: Macmillian Publishers Ltd. 25 Eccleston Place London SW1W 9NF - İngiltere Tel: 00.44.171-881 8000 Fax: 00.44.171-881 8357
Ederi: 5.750 Sterlin
ISBN: 1-884446-00-0

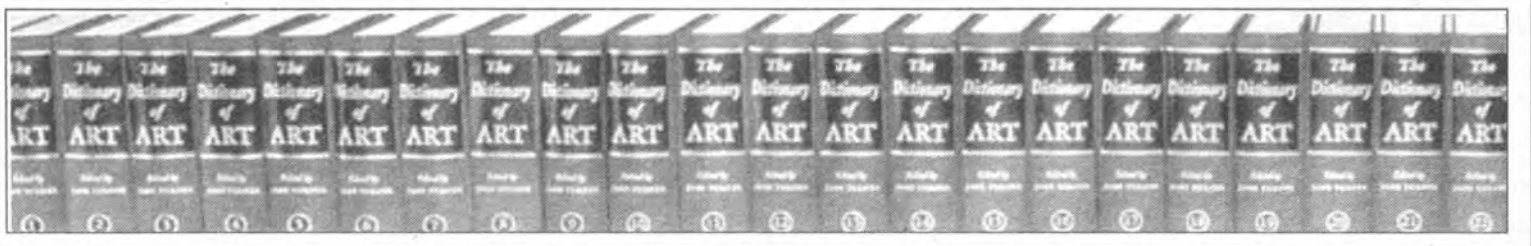

Çocuğun dünyasına açılan bir pencere

Sevim Ak

çocuk gerçeği ama yetişkinlerin anlamadığı bir gerçek. Karşı Pencere öyküsünde mahalledeki bütün anne ve babaların çalışkanlığı nedeniyle örnek gösterdikleri bir çocuk vardır. Bu çocuk sokaklarda oynamaz okuldan sonra eve kapanıp ders çalışır. Notları çok iyidir. Ama bu çocuğun gece olunca kedilerle kurduğu bir dünya vardır, komşuların civcivlerini çalıp onları deney hayvanı olarak kullanır... Ayrıca geceleri eline aldığı dürbünüyle komşu evleri gözler. Acaba bu örnek gösterilen çocuk bu aileler için ne kadar örnek olabilir, gerçekleri bilmiş olsalar? Aslına bakarsanız bu çocuk da kendine farklı bir dünya kurmuştur ve yetişkinlerden saklı bir dünyadır bu.

Hobileri fobi haline getirmekte usta olan yetişkinlere seslenen bir öykü **Canım İsterse.** Bu öyküde çocuğa müzik dersleri aldırılır. Ders alınca da her şeyin mükemmel olması gerekir. Oysa çocuğun derdi sevdiği notalar arasında dolaşmaktır.

Mandolinimi istediğim zaman çalacağım, dedim. Çalmış olmak için çalmıyorum ki! Sevdiğim için çalıyorum... Öğretmenimin yanında böylesine içten çalamazdım. Bir yığın hata yaptığımı söyler, beni huzursuz ederdi.

Çocuğun bu sözlerine annenin verdiği karşılık anlayıştan yoksundur.

Elbette hatalarını söyleyecek. Yoksa doğruyu nasıl öğrenirsin?

Oysa çocuk kendi gerçekliğini anneden çok daha güzel anlatır.

Doğru olup olmaması önemli değil ki! Canımın ne istediği önemli. Do sesini sevmiyorsam hiç do çalmam. Sol perdesine parmağım yetişmiyor mu? Hiç dert değil benim için hemen önündeki perdeye basarım çünkü. Sus işareti hızımı mı kesiyor? Susmam ben de...

Ama anne yine anlamaz. Anlaması gereken kendi söylediklerinde saklıdır.

Anlaşıldı, anlaşıldı. Öğrenmek değil derdin. Mandolini oyuncak sanıyorsun.

İşte önemli olan hobinin bir oyun olduğudur, keyifli ve sınırları çizilmemiş bir oyun.

Pembe Kuşa Ne Oldu? (3) öyküsünde çocuk, gökkuşağını ve gökyüzünden gelen sesi paylaşabileceği birini arar; ancak ona kimse inanmaz. Göğsünde taşıdığı pembe kuşunu gökyüzüne salar. Kuş, ona gökyüzünden haber getirecektir. Günlerce beklenen kuş geri dönmez. Ama başka bir şey olur. Aynı sesleri duyan bir arkadaş bulur. İşte ondan sonra ne kuştan ne de gökkuşağından hiç söz edilmez artık. Aranan duygularını paylaşabileceği bir dosttur.

Çocuğa kitabı sevdirmek için neler yapmayız neler! **"İnsan okur! Okumazsa maymundan farkı olmaz!"** deriz. Oysa bu öyküde kitaba giden yol sevgi taşlarıyla döşenmiş. Aslına bakarsanız kitaba götürmek amaçlanmamış bile. Ama bir bakmışsınız karşınıza bir kitap çıkıyor, tüm gizleri ve sevimliliğiyle. Eski Bir Çin Kuklası bu öykünün adı. Çocuk bir antikacı dükkânında gördüğü Çin kuklasına sahip olmak ister; ancak antikacı onu satmaz, ama dilediği zaman gelip görebileceğini söyler. Çocuk her gün antikacının önünden geçer, kuklayı görmek için. Kukla onun uğuru olmuştur. Ama bir gün gene antikacıya uğradığında kuklayı göremez. Antikacı kuklayı satmamıştır. Kukla kaybolmuştur. Üstelik hırsız girdiğine dair bir belirti de yoktur. Çocuk yıllarca kuklanın özlemini yüreğinde taşır, ta ki bir gün bir kitapçıda kitaplara bakarken duyduğu bir sese kadar. Bir kitap ona seslenmektedir. Kitabı eline aldığında onun kayıp kuklanın öyküsü olduğunu görür.

Toto ve Şemsiyesi (4) kitabında Toto adındaki çocuğun maceralarını anlatır. Ama bir bölüm var ki söz etmedengeçmek haksızlık olur kanısındayım. Toto, Mimi adındaki kızı sevmektedir. Mimi de onu seviyordur, ama sevdiğini söylemek işine gelmez. Onu sevdiğini söylemesi gerektiğini belirten Selo'ya **"Ne yani söyleseydim de benimle daha mı az ilgilenseydi?"** diyen Mimi, **"Seni seviyorum"** yazılı kâğıdı bir şişeye koyarak denize atar. Toto ise düzelmesi için dişlerine takılan metal plakalar yüzünden Mimi'den kaçmaktadır. Mimi'nin onu beğenmeyeceğini düşünür. Bu arada Selo da Mimi'ye umutsuz bir aşkla tutkundur. **"Toto çarpık dişlerin Mimi'nin umurunda bile değil. O seni seviyor... ah Mimi diye ekledi sonra. Keşke Toto kadar beni de sevsen... "** (s. 30) Selo'nun bu sözleri kimi zaman yetişkinlerin de yaşadığı özlemleri anlatır. Ama onlar çocuklar kadar gerçekçi midir acaba?

Kuşlar Kralı Nikola (5) da kuş olup uçmaya çalışan çocuk, kuşların özgürce girip çıktığı bir evde kuşları tanır ve onların dostluğunu kazanıp kendine zengin bir krallık kurar. Aynı kitaptaki **Bisikletli Postacı** öyküsü ise, çocukluk düşlerinin hiçbir zaman peşimizi bırakmadığını, postacının mızıka çalarken aldığı hazda ve özlemlerini çocuklarla paylaşmasında görürüz.

Penguenlerler Flüt Çalamaz (6) fantastik kısa öykülerin toplandığı bir kitap. Sevgi, özgürlük ve ulaşılmaz düşleri yanıbaşımıza getiren yaşanır kılan öykülerle dolu bir kitap.

Puf, Puf Puf, Cuf, Cuf Cuf ve Cino (7) fantastik bir roman. Bir çiftlikte dünyaya gelen kaz tekdüze bir yaşam sürerken televizyonda gördüğü bir sanatçıya aşık olur ve çiftlikten kaçarak onun yaşadığı kente gelir. Amacı ona yakın olmak ve onunla birlikte programlara çıkmaktır. En büyük düşü de ünlü olmak ve kalıcı bir isme sahip olmaktır. Ancak bu amaca ulaşmak hiç de kolay değildir. Yol uzun ve yorucudur. Sevgileri ve sevdiklerini yitirmeden bunu başarmak kolay değildir. Ama sevgi ve emek her güçlüğün üstesinden gelmeyi sağlar. Ancak bir şey daha vardır. Ulaşılmaza ulaşmak yolun sonu değildir. Oradan da devam eden yollar vardır. Yaşam ancak yeniden üretildikçe vardır.

Sevim Ak son kitabı **Babamın Gözleri Kedi Gözleri**'nde (8) farklı bir yazı denemesine girişir. Kitap öykü kitabı değildir. Küçük bir kızın günlüğüdür. Çocuk, bilmediği ve bir türlü de kendisine anlatılmayan bir nedenle babasından ayrı düşmüştür. Babasını düşlerinde yaşatmaya çalışırken onu yeniden keşfeder ve babasını gerçekten tanımaya başlar. Hobileri yüzünden evi birbirine katan eve gelen misafirlere karşı utandırdığı düşünülen bir babadan kurtulunca neler düşünürsünüz. İlk önce bir oh! dersiniz ve artık utanmadan misafirleri kabul edebilirsiniz.

"Şimdi rahatız. Ivır zıvır, babamla beraber eski evde kaldı. Yeni evimiz bu yüzden çok temiz ve düzenli gözüküyor. Artık annem de ben de, eve arkadaşlarımı hiç sıkılmadan çağırabileceğiz. Çünkü bizim ev de tıpkı onlarınki gibi oldu." (s. 8)

Ancak bu rahatlama, bir süre sonra yerini özlemebırakır. Babasına ait küçük bir diyot parçasını bulduğunda onu yastığının altına koyup uyuyacak kadar özlem doludur. Özlemle birlikte babasına duyduğu sevgiyi keşfeder ilkin. Ve babasının ona duyduğu sevgiyi sorgular. Emeğin sevgi yüklü olduğunu anneannesinden öğrenen çocuk büyük bir emekle şişirdiği, sevgi yüklediği balonları babasına salar.

Anneler babalara niye gereksinme duyar ki? Salçayı açabiliyorsa, otomatik sigortayı kendi tamir edebiliyorsa babanın gereği mi vardır, Ama ya çocuk, **"bana hala gereklisin, baba"** (s. 22) diyen çocuk babasına niye gereksinme duyar?

Babanın varlığını yaşatmak ilkin onun özlemini paylaşarak yaşanır. Babasız bir başka arkadaşıyla paylaşır derdini. Ama ondan bir şey öğrenir. Babasının yüzünü unutmamayı. Unutursa babası aklından silinecektir. Babanın resmi pencere kenarına yerleşir. Artık yüzünü hiç unutmayacaktır. Yine de özlem dayanılmazdır. Bir arkadaşı kedisini kaybetmiştir ve ağlamaktadır.

"Nerdeyse bir ay oluyor ben de babamı kaybettim. Bunu söylemedim Bilge'ye. Kollarımı Bilge'nin boynuna doladım. Gözyaşlarım onun gözyaşlarına karıştı. Ağlamak hiç de sanıldığı kadar kötü bir şey. Ağladıkça yüreğini sıkıştıran karamsar duygular gözyaşlarıyla dışarı akar. Böylece yüreğin ferahlar, rahatlarsın."

Çocuklar resim yaparken kendi duygu dünyalarındaki gerçekleri aktarırlar. Ama yetişkinler bunu bir türlü anlamazlar. Derste yaptıkları sevgi konulu bir resimde pencere kenarında oturan kedinin gözlerini çizer. Çünkü baba, gözlerini kedigözlerine benzetir. Öğretmen bunu bilmez elbette ve resmi arkadaşının gözlerine benzetir.

Sonunda babadan bir mektup gelir ve mektuplarla haberleşme başlar. Bu mektuplar babanın bir başka yönünü keşfetme sürecini başlatır. Babanın kişiliği:

...Benim babam, arkadaşlarımın babaları gibi kahvelerde vakit tüketen ve

sigara üstüne sigara tüttüren babalardan değilmiş meğerse. Üretmekten hoşlanan, yaratıcılığını her fırsatta kullanmaktan zevk alan, çok tatlı bir babam varmış. (s. 45)

Baba bir şeyi daha öğretmiştir kızına: Sahip olduğu bir canlının özgürlüğünü yok etmemek gerektiğini.

Kedi senin diye özgürlüğünü kısıtlamaya kalkma. Sadece koru ve besle onu. Bırak dilediği gibi yaşasın. (s. 69)

Eski odamda sandalyelerin, masanın, kitaplığında bir ruhu vardı sanki... Yeni eşyalarım benimle hiç konuşmuyorlar (s. 70) derken de kendi yarattığı eşyaların onun kimliğinin bir yansıması olduğunu anlatır.

Çocuklar yaşamla ilgilli bazı gerçekleri yetişkinlerin hiç ummadığı bir olgunlukla kavrayabil rler yeter ki yetişk nler onları adam yerine koysunlar. Aslında bu kızın babası da, annesinin boşanmak istemesi nedeniyle ondan ayrı kalmıştır. Küçük kız rahatlamıştır. Nedeni öğrenmiştir hiç değilse.

Annemle babam boşanıyor! Bu sözü duyduğum an gözlerimden sağanak halinde gözyaşlarının dökülmesini beklerdim. Ama öyle olmadı. Kafamdaki sıkıcı sorulara yanıt bulduğum için sevindim bile.

Ne güzel artık iki evim olacak! (s. 78)

Ama bir şeyden emin olmak önemlidir:

Çok uzakta bile olsa babam benim en yakınımdır. Beni karşılıksız ve tertemiz bir sevgiyle sever. Annem de. Onların beni sevdiğini bilmek, bu koskoca dünyada yalnız olmadığını bilmektir. (s. 81)

Ancak daha da önemlisi umuttur:

Sevgi varsa eğer, kaybettiğimizi sandıklarımız bir gün mutlaka geri döner! (s. 83)

Medya çağı olarak tanımladığımız günümüzde yetişkinlerle çocukların dünyalarını kesin çizgilerle ayırmak sanırım artık olanaksızlaştı. Onlara farklı bir dünya sunmaya çabalarken, onların bizim hayatımızın tam ortasında durduklarının farkında olamayabiliyoruz. İşte bu nedenle çocuk kitaplarının hem yetişkinlere hem de çocuklara seslenmesi ortak bir dilin yaratılması gerekli diye düşünüyorum. Kitaplardaki iki perspektiflilik anlamayı ve anlaşılmayı kolaylaştıracak ve kitaplar buyurgan bir didaktizmden kurtulmuş olarak yaşamı daha bir anlaşılır kılacaklardır. Sevim Ak'ın kitaplarında göze çarpan bu özellik onun okur kitlesini çocuklardan yetişkinlere uzanan geniş bir alana yayabilecektir.

Yukarda tanıtmaya çalıştığım kitaplara Sevim Ak'ın yazarlık portresini de çizmeye çalıştım. Çocuğa yumuşak, içten ve eşitlikçi yaklaşan yazar onun kendi iç gerçekliğini yansıtırken kimi zaman çocuklar adına 'anla beni' dercesine yetişkinlere de mesajlar veriyor. Yaşamı sevgi, emek ve düşlerin de yer aldığı özgürlük alanı olarak tanımlayan yaza, günümüzde olması gerektiği gibi iki kuşağa birden sesleniyor. Yetişkinlere ve çocuklara.

---

1) Uçurtmam Bulut Şimdi, Mavi Bulut Yay., 1994 - 6. Baskı

2) Karşı Pencere, Kırmızıfare Çocuk Edebiyatı Dizisi, 1988

3) Penguenler Flüt Çalamaz, Yapı Kredi Yay., 1993

4) Pembe Kuşa Ne Oldu?, Yapı Kredi Yay, 1993

5) Toto ve Şemsiyesi, Çınar Yay., 1994

6) Puf, Puf Puf, Cuf, Cuf Cuf ve Cino, Yapı Kredi Yay., 1995

7) Kuşlar Kralı Nikola, Uçanbalık Yay., 1996

8) Babamın Gözleri Kedi Gözleri, Yapı Kredi Yay., 1996

Sevim Ak'la öyküleri üzerine

TURAN YÜKSEL

Söze, biraz gerilerden başlamak istiyorum. "Uçurtmam Bulut Şimdi" adlı ilk öykü kitabınız yayımlandıktan bir süre sonra, sizin için (Fatih Erdoğan, Cumhuriyet Kitap, Sayı: 34), "Çocuk yazarlarının çoğu çocuklar için yazıyor, oysa Sevim Ak kendisi için yazıyor" denilmişti. Daha sonraları size sorulan bir soruyu, "Hep kendim için yazdım. Yazdıklarım benim içimdeki çocuğun okumak istedikleriydi." diye yanıtlamışsınız. Bir inceleme kitabında da (Çağdaş Çocuk Yazını, Selahattin Dilidüzgün, Y. Kredi Yay.) sizin için, "Çocuk gerçekliğini yakalamış/ kendini çocuk gerçekliğine indirgemeyi başarmış" denilmektedir. Bunlar ilk kitabınız yayınlandıktan sonra söylenmiş olanlar. O günden bu yana yedi kitabınız daha yayımlandı. Şimdi yeniden "kim için yazdığınız" üzerinde durmak istiyorum. Çünkü konu, son yıllarda gelişme gösteren çocuk yayınlarıyla yakından ilgili, 70'li yıllarda birçok yazar, çocuk kitapları yoluyla toplumsal eleştiri yaptılar. 1979 Dünya Çocuk Yılı'nda birçok romancımız, öykücümüz yılın kutlanışına katkıda bulunmak için birer çocuk kitabı yazdı. Şimdilerde de çevre sorunlarını vurgulamak için çocuk kitapları yazılmaktadır. Bütün bunların içinde siz "kendim için yazdım" diyerek bir ada gibi kaldınız. Bir de Kemalettin Tuğcu örneği var. O da "kendim için yazıyorum." dedi. Ama arkasından "Yazarak efkar dağıtıyorum. Yazdıklarımı bir daha okumam." diye ekledi. Siz ise "Yazdıklarım benim de okumak istediklerim demiştiniz. Bu konuda bugün ne söyleyeceksiniz.

Bugün de aynı şeyi söyleyeceğim. Ben, herkesin içinde bir çocuk olduğuna inanıyorum... Geçen zaman içinde, benim içimdeki çocuk hâlâ büyümedi. **Ben, gene** o çocuğa öyküler yazmaya **devam ediyorum. Çocukluğum kalabalık bir çevrede**, tek düzelikten uzak, evde değil sokakta geçti. O Özgür bir çocukluktu. Çocukluğumun bu denli renkli geçmesinden mi bilmem, kendim hiçbir zaman yetişkinlerin dünyasına ait hissedemedim. Yetişkinlerin dünyası çocuğun dünyası kadar özgür ve sınırsız değil. Hesaplar, yasalar, zorunluluklar, kısıtlamalar var. Üstüne üstlük aldıkları her yeni kararla yaşamı daha boğucu bir hale getiriyorlar. Ben, belki de bu yüzden çocukluğun özgün, heyecanlı, boyun eğmeyen, meraklı, hayallerle dolu dünyasını terkedemedim. Beni besleyen de yaralayan da içimdeki o bir türlü büyümeyen çocuk oldu.

Öykülerimi yazarken başka çocuklar nelerden hoşlanır, macera öyküsü mü, yoksa bir sevda masalı mı, çok satar mı gibi kaygılar hiç taşımadım. Benim için öykü yazmak ucu bucağı belirsiz bir yolculuğa çıkmak gibi bir şey. Öykünün atmosferi içinde yaşamak, saatlerce kendi kendime konuşmak, düş kurmak, yaşamın çok zengin ayrıntılarından birkaçını keşfetmek, mizah ögeleri yakalamak... Asıl keyif aldığım bunlar işte. En heyecanlı tarafı ise öyküyü nerede ve nasıl bitireceğimi bilememem. Çoğu öyküm bitmemiş havasındadır. Bitirmeyi, nokta koymayı sevmem çünkü. Okunduktan sonra benim içimde de okuyucunun içinde de sürsün isterim. Öykülerin üzerinde aylarca çalışmama rağmen öyküler çantamda yayınevinin yolunu tutarken bile yolda hâlâ bazı şeyleri değiştirir, bazı bölümleri çıkarırım. Hep içim kıpır kıpırdır. Söyleyemediğim bir şeyler hâlâ kalmıştır sanki. Kitap yayımlandıktan sonra bile sürer bu içimdeki vesvese. Her öykümün arkasında beni onu yazmaya

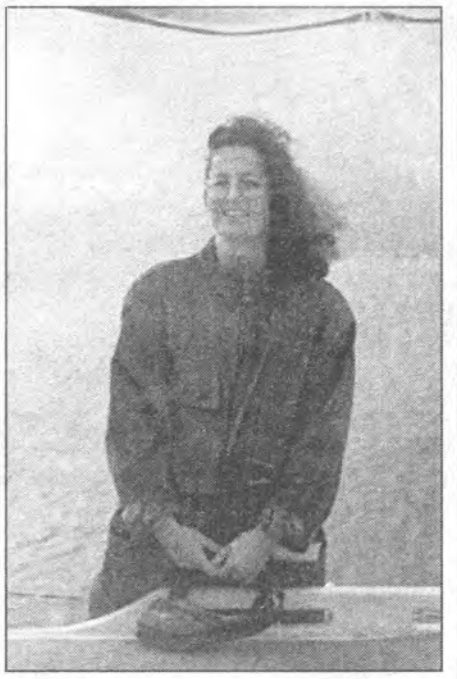

iten bir öykü daha vardır. Basılmış kitabı okurken hem öykülerin arasındaki olayı hem de öyküyü kafamda yeniden yazarım. Benim öykülerimle bağım uzun sürelidir. Bu söylediklerim benden başka kimseyi ilgilendirmez belki. Kendim için yazdığımı söylediğim öykülerim bir kitap haline gelip piyasaya sürüldüğünde benim olmaktan çıkar çünkü. Her ne kadar o çalışma benim gözümde bitmemiş bir çalışma ise de benim dışımdakiler için bitmiş ve söyleyeceğini söylemiştir artık.

Demin, "Yazarken kitapların satışıyla ilgili kaygı taşımadığınızı" söylediniz. Hangi kaygılarla yazdığınızı biraz açar mısınız?

En çok, buyurgan bir ifade ile kendi **görüşlerimi empoze** etmekten kaçınırım. **Çoğu zaman basit** bir olayı yalın ve akıcı bir dille aktarırım. Okuyan onu yüreği, aklı ve duygularıyla yeniden üretsin isterim. Ahlak dersi vermek istemem. Bu bana ahlaksızlıkla eşdeğer gelir. Öykü kahramanlarımı ya da tercihlerini iyi-kötü, doğru-yanlış.. diye betimlemekten kaçınırım. Çünkü bu kısıtlayıcı bir şeydir. Doğru, tek değildir zaten. Yaşamın zenginliği içinde sayısız doğrular vardır. Benim kahramanlarım tercihlerini yaparken, genel geçerli yollardan birini seçmeseler de deneyim kazanır ve yaşama bu noktadan sonra başka biri olarak devam ederler. Bir de çocuğa boyunu aşan misyonlar yüklemekten kaçınırım. Çevrecilik adı altında çocuklara çevre sorunlarını çözdürten yazarlar var. Bakıyorsunuz küçük bir çocuk bir fabrika kapattırıyor ya da tek başına bir reaktörün yapılmasını önlüyor... Ben bu konuya daha farklı bakıyorum. Öykülerde, çocuğa doğayı ve canlıların kendisi için bir anlam taşıdığını hissettirmenin daha önemli olduğuna inanıyorum. Bir örnek vermek istiyorum. "Uçurtmam Bulut Şimdi" adlı kitabımda "Zamanı Gelmeden" isimli bir öykü var. Bu öyküde zamanı ve yeri gelmeden patavatsız bir davranışta bulunup, annesi tarafından azarlanan çocuk, kendini, kış güneşine aldanıp çiçek açan erik ağacıyla özdeşleştirir. İkisi de zamanı gelmeden bir işe kalkışmamışlar. Çocuk bembeyaz çiçekli ağaca sevgiyle sarılır. Mevsimi gelmeden çiçek açmıştır, tıpkı kendi gibi. Belki de bu yüzden zarar görecektir. Ama olsun, şimdi çok görkemlidir ya... Fazladan görevler yüklemeye gerçekten de gerek yoktur. Bu çocuk, o ağaca zarar verebilir mi artık?

Kitaplarınızı okuyan çocuk okurlarla iletişiminiz nasıl? Öykülerinizi okuduktan sonra bizde imgesel bir tad kalmaktadır. Ya çocuk okurlar? Onlarda da aynı iz kalıyor mu? Gözlemleriniz var mı?

Ben, kitaplarımı okumuş çocuklarla,

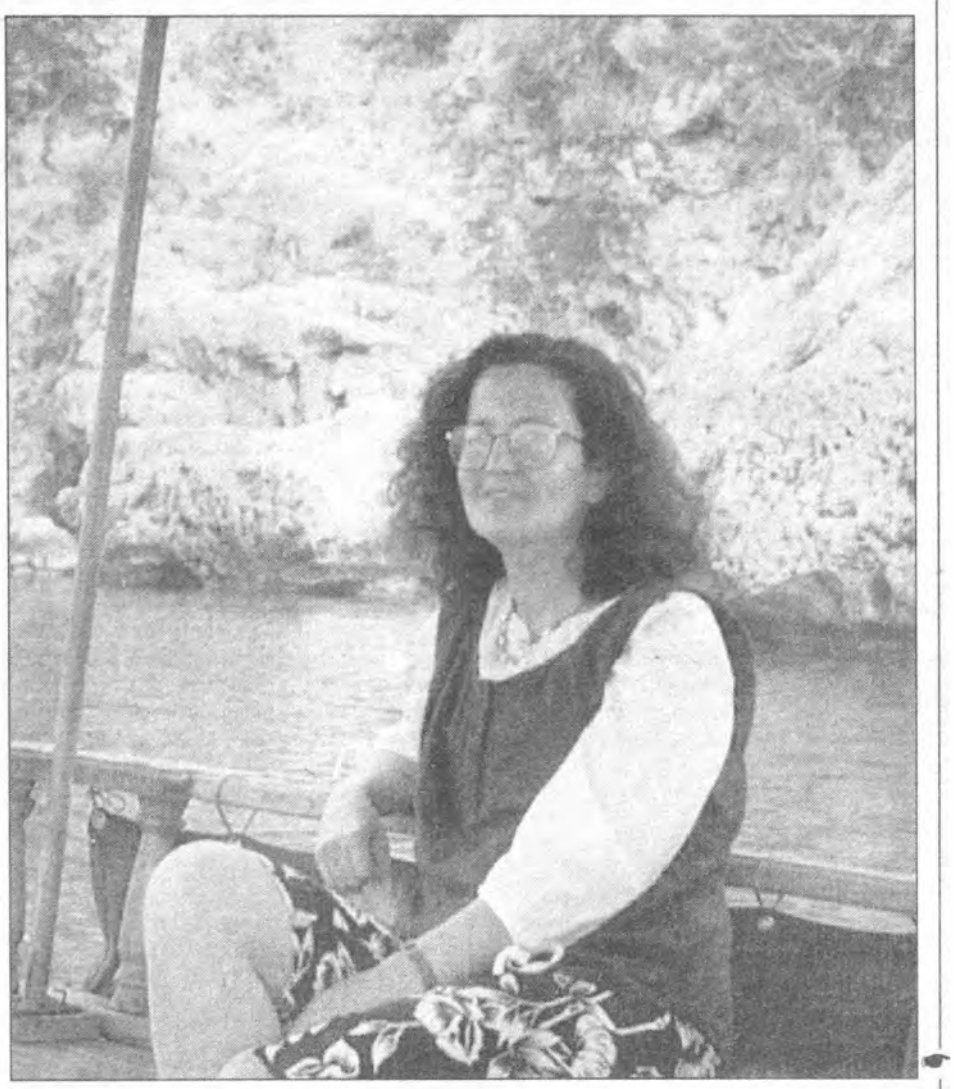

kitap fuarlarında ya da okullarda yapılan söyleşi günlerinde karşı karşıya geliyorum. Genelde iyi, güzel gibi şeyler söylüyorlar. Kimi zaman ilginç şeyler gözlüyorum. Bunu çocuklar anlamayabilir diye düşündüğüm bir öykümü, çocukların bütün ayrıntılarıyla bana anlattıklarına tanık oluyorum. Kimi çocuk da öykülerde yanıtını okuyucuya bıraktığım soruları bana soruyor. Örneğin "Pembe Kuşa Ne Oldu?" diye soruyor. Ben bu soruya "Sen nasıl olmasını isterdin?" diye karşılık veriyorum. O zaman bana upuzun bir öykü anlatıyor. Bu beni mutlu ediyor. Çünkü ben, okuyucunun boyun eğmiş bir halde yazarın yarattığı öyküyü izlemesini istemiyorum. Etkin olmasını, sorular sormasını, okuma süreçlerine katılmasını, açık bıraktığım kapılardan herhangi birine girmesini istiyorum. Bunu başarabildiğimi görmek sevindirici tabii ki!

Öykülerinizde mizahi ögeleri sık sık kullanıyorsunuz. Çocuk öykülerinde mizahın çocuklar için nasıl bir işlevi var sizce?

Mizah sivrilikleri yumuşatır. Yazarı bazı tehlikelerden korur. Bir bakıma mizah, insanın kendi beceriksizlikleriyle alay etmesidir. Bir yerde, deneyimsizlikleri nedeniyle çocuklar da kendilerini beceriksiz, yeteneksiz, sakar görürler. Ellerine ne alırlarsa ya bozulur ya da yere düşer kırılır. Güzel resim yapamadıklarını, şarkı söyleyemediklerini düşünürler. Mizah bütün bunların, herkesin de başına gelebilecek komik olaylar olduğunu gösterir. Öykü kahramanlarıyla çocuğu birbirine yaklaştırır. Yazarı da çocuğu kendi görüşlerini empoze etmekten uzaklaştırır.

Çocuk kitaplarında genelde, yetişkinler çocukların dünyasını anlatırlar. Son yayımlanan iki kitabınızdan biri olan "Kuşlar Kralı Nikola" da, çocuk gözüyle çocukların dünyasına bakmışsınız. Acaba çocuk, yetişkinlerin dünyasıyla ne kadar ilgilidir?

Çocuğun derdi dünyayı tanımaktır. O yakınındaki her şeyle ilgilenir. Elbette ki yetişkinlerle de. Bazı yetişkinler vardır ki önemsiz gibi görünen doğal tavırlarıyla çocuğun dünyasında bir anlam kazanırlar. "Elma Kokulu Kadın" öykümden giderek örneklemek istiyorum bunu. Büyükler kişisel eşyalarına çocukların dokunmasını istemezler. Günün birinde bir Elma Kokulu Kadın çıkıp da çocuğa en sevdiği "Kuşku kolyesini" armağan ederse çocuğun gözünde o yetişkinin yeri bambaşka olur. "Kuşlar Kralı Nikola" öyküsünde, gözleri kuşların gözlerine benzediği için Nikola Amcayı farkeden çocuk, kuşların dünyasına kendini yakınlaştıran bu adamı yüreğine kazır. "Seni severse konuşur" diyerek, kadife çiçeğini çocuğa veren Çiçekli Kadın, bu sıradan gibi görünen davranışlarıyla çocuğun dünyasında yer edinmeyi başarır. Hangi çocuk, kapısından ağlamadan çıkamadığı ilk berber dükkânını, kömürlükte birlikte bir sinema kurdukları "Sinemacı Amca"sını, bir tohum ekmekle dünyanın değişebileceğini söyleyen "Mavi eşofmanlı adam"ı yok sayabilir.

Çocuk yazınımızda, çocuklukta aşka varan sevgiyi işleyen öykü ve roman yok gibi. Geçen yıl "Onu seviyorum" adlı öykü kitabıyla Fatih Erdoğan konuya erkek çocuk gözüyle yaklaşarak bir adım attı. Çocuk ve aşkın çocuk yazınında yer alması ile ilgili kendi öykülerinizden söz ederek neler söyleyeceksiniz?

Aşk, yaşama anlam veren en güzel duygu. İnsanın ken ini bildiği andan ölene kadar içine sızan büyülü bir ışık. Çocuksu aşklar benim öykülerimin bazılarında da var. "Uçurmam Bulut Şimdi" kitabımda Meltem Murat'a başka bir gözle bakar. "Pembe Kuşa Ne Oldu" kitabımda Asu ve Titi Bülo'ya azbuçuk aşıktır. Bülo'nun gözü Güneş Saçlı Kız'dadır. Mufo, Çilli'nin konuşmasını yüreğinde bir kuş çırpınışını duyarak dinler. "Toto ve Şemsiyesi" adlı kitabımda Toto, Mimi'yi gizleyemediği bir aşkla sever. Mimi de ondan hoşlanır ama belli etmez. Bahsettiğim bu öykülerde aşk, sadece dizbağı çözdüren yürek çırpınışlarıdır. Bu noktada "Puf, Puf Puf, Cuf, Cuf Cuf ve Cino" adlı uzun öykü kitabımdan sözetmek istiyorum. Burada kahramanlar çocuk değil ama yaşanan tam bir gerçekleşmemiş aşk masalıdır. Bir kaz Yani Puf, TV program sunucusunu büyük bir aşkla sever. Bu aşk sadece bir yürek çarpıntısı olarak kalmaz, kazın yaşamında itici bir güç olur. Puf, yaşamın anlamını tartışır, yeteneklerini keşfetmenin derdine düşer. Kendini asla bırakmaz. yepyeni bir kaz olup çıkar. Kitapta birkaç yol ayrımı vardır. Ve elbetteki ki "yaşam hep seçeneklerden birini seçmektir." Puf kendisi için yumuşak ve en az incitici seçimleri yapar. Tabii ki başka seçenekler de söz konusu olabilir.

İlk kitaplarınızda öykü kahramanlarına Emre, Murat, Meltem, Sinan, Serap... gibi adlar vermişsiniz. Daha sonra yayımlanan "Penguenler Flüt Çalamaz", "Pembe Kuşa Ne Oldu?", "Toto ve Şemsiyesi", "Puf, Puf Puf, Cuf, Cu Cuf ve Cino" adlı kitaplarınızda ise kişi adları; Selo, Bülo, Titi, Asu, Lili... gibi kısaltmalara uğramış. Bunu, kolay söyleniş ve çocuklar arası ilişkide bir yakınlaşma sağladığı için mi yaptınız?

Bu sorunun yanıtını kendi kendime vermiş değilim, şimdi düşünmeye başladım. Yapımda insanlara isim takmak, isimlerle oynamak var. Belki de bu kısaltmaları kullanış nedenim öykü kişilerini okuyucuya bir arkadaşı kadar yakın hissettirme kaygısı olabilir. Belki kısa isimlerin uzunlardan daha sevimli ve şirin olmasındandır. Belki de öykü kahramanların hem çok yakınımızda hem de dünyanın herhangi bir yerinde olduğunu düşündüğümdendir. Bülo, Titi, Asu... yerel değil hatta bir yere ait hiç değil, çağrışımını yapıyor sanki.

Çeşitli öykülerimizde zaman zaman aynı renkleri, aynı figürleri kullandığınız oluyor. Sanırım bu, kendinizi yazmanın sonucu olarak, kendi yaşamınızdaki tutkunluklarınızın, tercihlerinizin bir yansıması. Ama bu, okuyucuda "kendini yineliyor" sanısı uyandırmaz mı?

Hayır. Aynı renk dediğiniz pembe olmalı... Pembe Kuş, Pembe Hala, Pembe Bisiklet... İlk aklıma gelen pembeler. Pembe rengi nedense öteki renklerinden çok daha fazla severim. Bazı figürlere de özel yaşamımda duyduğum yakınlıktan dolayı özellikle yer veririm. Müzik, güneş, müzik aletleri, balıkçı, deniz, martı... Bu figürleri aynı şekilde ve aynı misyonu yükleyerek sık sık kullanmak "tekrar ediyor" düşüncesi uyandırabilir. Ama bunlara farklı roller verildiğinde böyle bir sorunun olabileceğini sanmam.

Son kitabınız "Babamın Gözleri Kedi Gözleri"nde öykü, roman, günce, anı türlerinin kalıplaşmış sınırlarını aşmış, her birinden bazı ögeler almış bir anlatı biçimi görüyoruz. Ben bunu, çocuk bakışını kaybetmeden, güçlü bir anlayış ve derin duyarlılıkla anlattıklarınızı kalıplara sokmadığınız için oluşmuş bir biçim olarak düşünüyorum. Siz ne dersiniz?

Bahsettiğiniz kitabı babam için yazdım ben. Oradaki baba figürü benim babamdır. Babam aykırı bir insandı. Hiçbir kalıba girmeyi sevmezdi. Babam için yazdığım bu kitap ta hiçbir edebi türe sokulamıyorsa üzülmem, hatta sevinç duyarım. Her kitabı oluştururken kendi kendime "Bu nasıl bir kitap olacak?" gibi bir soru sorarım. "Babamın Gözleri Kedi Gözleri"ni yazarken bir çocuğun günlüklerinden yola çıktım. Günlükteki her gün bir kısa öykü olsun istedim. Günlüğün bütünü de ayrı bir uzun öykü anlatsın istedim. Kurgulamayı buna göre yaptım. Edebiyat türleri açısından değerlendirmek art k edebiyat bilimcilerinin işi.

Günümüz çocuk yazını ile ilgili neler söylemek istersiniz...

Günümüz çocuk yazınını elimden geldiğince izlemeye çalışıyorum. Son beş yılda çocuk yayınlarında bayağı bayağı bir artış oldu. Bu kitaplar arasında çok nitelikli ürünler var. Ancak büyük bir kısmı estetik kaygıdan uzak, çocuğa ders vermeyi amaçlayan, buyurgan ifadeli kitaplar. "Bundan böyle bu kötü davranışı bir daha yapmadı." gibi sözlerle bitiyor çoğunlukla. Çizginin dışına çıkan tövbekar oluyor! Bu önemli eksikliklerinden biri eleştirmenlerin çocuk kitaplarını ciddiye almaması. hiçbir edebiyat dergisinde çocuk kitapları ile ilgili eleştiri yok. Yayınevlerinin editörlük mekanizmaları yetersiz. Yayınevleri çıkardıkları çocuk kitaplarını öteki yayınlarından ayrı tutuyorlar. Gazete ve dergilere verdikleri ilanlara çocuk kitaplarını koymuyorlar. Tanıtım yetersiz kalıyor.

Buket Uzuner
savaşı vuruyor !

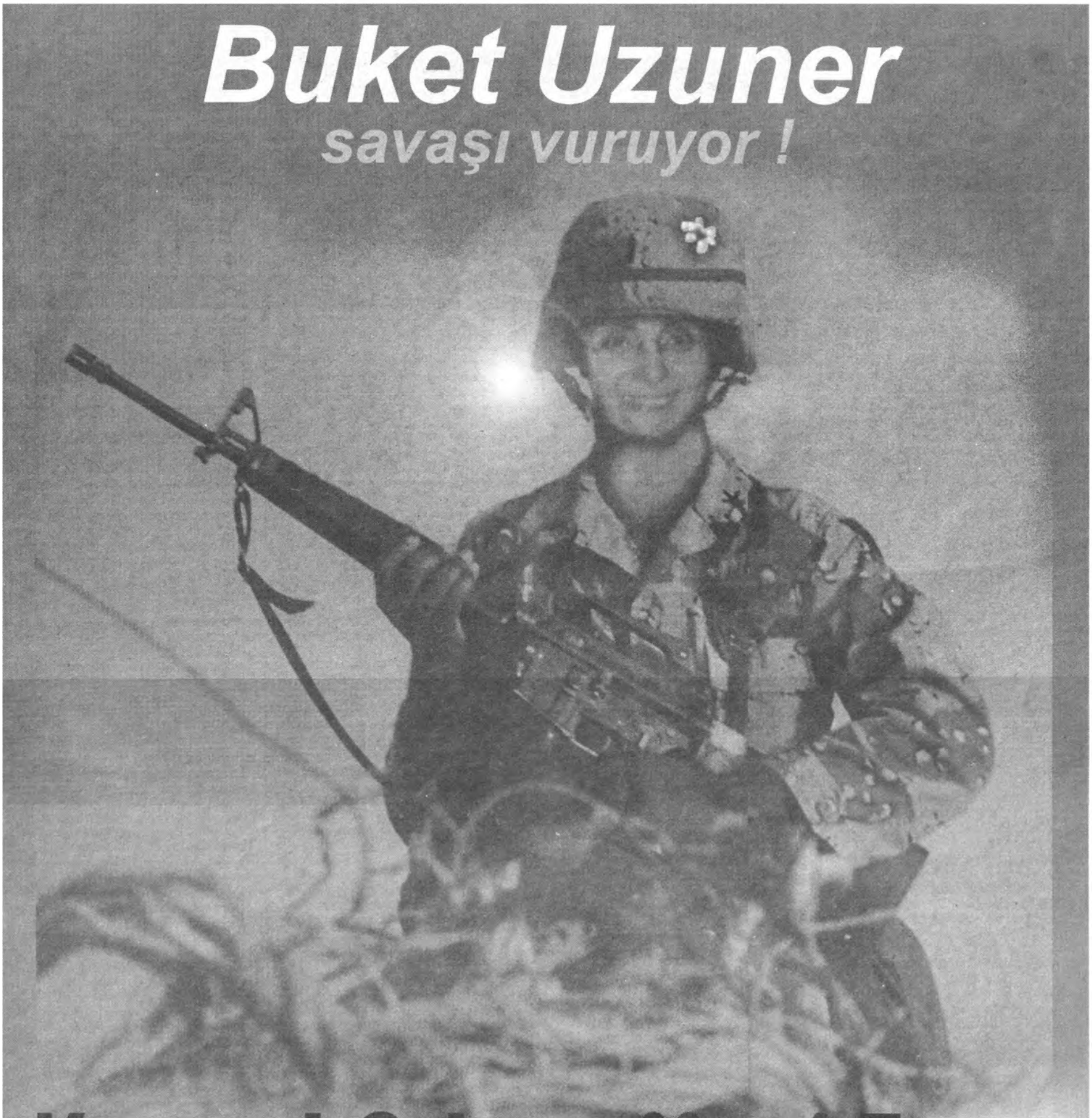

Kumral Ada ~ Mavi Tuna

"Türk edebiyatında bir kadın yazarın elinden
çıkan ilk iç savaş romanı olma özelliği taşıyan
Kumral Ada ~ Mavi Tuna
edebiyat ve politika çevrelerinde epeyi ses getireceğe benzer"
Cumhuriyet KİTAP

REMZİ KİTABEVİ

13 Haziran 1997 cuma akşamı 17'den itibaren Kuzguncuk'ta ÇINAR ALTI CAFE'de buluşuyoruz

Neşe Cehiz'den düşsel öyküler

Fasulyeden Aşklar

Neşe Cehiz'in dördüncü kitabı "Fasulyeden Aşklar" on bir öykülük bir düşsel ve izleksel anlar sarmalı. Uyku Adam'lar ve kırık kadınlar giz özneli içuzak hayatlar toplamı.

HÜSEYİN ALEMDAR

Neşe Cehiz çok özlediğim, çok sevdiğim eğik mor ağızlı sinemamla bile benimsediğim bir yazar(ım)dır. Daha önce yayımlamış olduğu, biri öykü **(Evlilik Cüzdanlarını Buruşturan Öyküler)**, ikisi roman **(413 Yaşadı mı? / Yalan Roman)** üç ayrı güzellikteki üç güzel kitabıyla beni hayatın arka yakasına çekip götüren; kavga dövüş, tatlı şeker sıkı sıkıya sahipleniverdiğim **içuzak** yazarlar(ım)dan biridir. Her nedense, ah, kendisi de yazarlığı gibi bir **içuzak** imgedir bana! İçimin düş koridorlarında en çok neyin peşinde koşar, daha çok neyin yokuşundan geriye döner doğrusu bilmem! Tek bildiğim şey, daima kurşunkalemiyle hep birşeyler karalamasıdır, hayatın yazı defterine! İçeriği nedir, türü nedir, atlası nedir karaladıklarının hiç mi hiç merak etmem. Derim ki, nasıl olsa zamanı gelir de boşaltır içinin damperli kamyonunu! İşte, **"Fasulyeden Aşklar"** adıyla boşalttı bile içinin damperli kamyonunu! **Fasulyeden Aşklar** ki, on bir öykülük bir düşsel ve izleksel anlar sarmalı. **Uyku Adam**'lar ve kırık kadınlar giz(li) özneli hepsi de **içuzak** hayatlar toplamı. Göründüğüyle on bir öykü, bit(e)mediği ve **Sürükleyen Bir Gece Mektubundan** kurtulduğunuz yerde on iki, kurtulamadığınız yer de iç içe on iki öykü belki!

Hayatın o günkü ders konularından biri, en önemlisi hepimiz de **çok iyi biliyorduk** ki aşktı. **Yani, iki insan arasında** cereyan eden, aşırı sevgi ve bağlılık duygusu. Neresinden bakarsak bakalım, mevsim de yaz olduğuna göre **aşk da yazar kadar** fasulyedendi. **Günlerin gülkurusu** yerlerini fasulyeden yaşıyorduk. **Bir ara** biz de kızlı erkekli **Dersaadet**'e oturmuştuk, yakalarımızdaki gül sessizlikleriyle! Oturduğumuz masa **Edip**'in masasına benziyordu biraz da. Hemen yan masamızda bizdeki adları **Tufan** ve **Betül** olan iki sevgili oturuyordu, iki kumru gibi başbaşa! Kız da erkek de sanki bir şeylerden kaçıp kurtulmuş gibiydiler sanki. Eller, bakışlar, dudaklar fasulyeden nedenlerle aşkın küçük menzilinde gidip geliyordu. Gürültülerin hemen hepsi de küçücüktü. Demek ki aşk, ilk önce gürültüden ibaretti! Sonrası gene gürültü nasılsa! **Neşe Cehiz** de, benzer gürültünün orta yerinde, bizden ve gürültülerimizden habersiz kendi öyküsünü yaşamaktaydı demek. Yaşamıştı çok derinden ve çok kısa zamanda. Üstelik, hayatının yazı defterine dökmüştü an'ları kurşunkalemiyle. Nasıl bir şeydi ki aşk? Ne sorusunu sorabilmiş, ne de yanıtını alabilmişti. O günün, günlerin anısı olarak yaşanmışlık ve öyküsü kâr kalmıştı yanına: **Nasıl bir şey olduğunu hiç anlamadı. Erkekle kibrit kutusuna girdiler çok sonra. Annesini anladı. Annesi de** "Nasıl bir şey" **olduğunu hiç bilmiyordu kendisi gibi. Annesi de akıntıya karşı kürek çekemezdi kendisi gibi. Ancak bir dal parçasına tutunup sürüklenebilirdi. Felsefesini yeniden oluşturdu. Aşk; dal parçalarına tutunarak boğulmamaya çalışan kadınlarla, dal parçası olmak zorunda bırakılan erkeklerin, kibrit kutusuna dolduramadıkları, zeytinyağlı fasulye kadar bile olmayan duygu durumuydu. Kocası o gün eve epeyce geç geldi. Dal çatırdamaya başlamıştı. Genç kadın, düşünceli başını önüne eğip valizini topladı. Ertesi gün annesine taşındı. Aşk üzerine düşünmeyi bıraktı. Zeytinyağlı fasulyeye de hiç yanaşmadı...** Bizdeki adları **Tufan** ve **Betül** olan iki sevgilinin zeytinyağlı fasulyeyle iyi midir araları acaba!? Aşkın uzayan gürültüsünü gidiyorlar mıdır hâlâ!

Gidememek **Acımak** mıdır yoksa hayatın zayıf yerinde? Bizdeki **Tufan** ve **Betül** imgeleri **Hasan** ve **"Özel bir kadın"** imgelerine mi dönüşmüştür bu öyküde? Nasıl bir duygudur "Özel bir kadın"la Hasan'ın yaşadığı duygu? Sevse nasıl sever Hasan, nasıl sever kırmızı ruja, kırmızı dona bayılan "Özel bir kadın"; yaptıklarının çoğu yanlışken ve kaçamak severken? Nasıldır ki sahi, bu iki insanın öyküye dönüşmüş röportajları: **Çıkışta randevulaştık. Buluşup konuştuk.** Hasan **beni sinemaya götürdü. Türk filmi oynuyordu. Doya doya ağladım... Sarılıp teselli etti. Gözyaşlarımı sildi. On dakika arada kola ve sigara içtik. Etrafımızdaki herkes genç ve mikropsuzdu.** Hasan **arkadaşlarıyla karşılaşınca, onlara beni arkeolojiden bir arkadaşı olarak tanıttı. Sözde ben, insan fosilleri üzerine tez hazırlıyor muşum!.. Ne desem? Hoşlandım elbette. İkinci yarıda el ele oturduk. Sonra benim eve gittik.** Hasan'**la ücretsiz tarife yattık...** Sahi, aşk bazen ücretsiz tarife yatmak mıdır?

Ev miydi gördüğüm yoksa **Dün Gece Rüyamda!?** Nasıl bir rüyaydı gördüğüm rüya, nasıldı rüya görmüş olmak? Nasıldır ki annemin, anneannemin gördüğü rüyalar? Seri rüyalar görmek hayatın sallanan koltuğuna oturmak, durduk yerde yaşlanmak mıdır biraz da anneanne? Yanındayım anneanne, işte annem de yanımızda! Bir pembe rüya gibi sessiz gidiyor musun anneanne, gittin mi yoksa? İnsan bir yalnızlık mıdır şimdi anne!? Kolumu tutup da bırakmayan nedir ki böyle? Anne, üzülme her şey eskisi gibi yeni ve güzel olacak. Yeter ki sesini boşluğa düşürme, koluma gir anne: **Kolumdan tuttu.** "Gitme" **dedi.** "Hiçbir yere taşınmıyoruz. Kendini yorma bu kadar." **"Yok anne, olur mu öyle şey! Bugün bu iş tamam. Her şey istediğin gibi olacak." Annem kolumu tutmuş bırakmıyordu. Gitmemi istemiyordu. "Dur, dinle! Dün gece rüyamda** Edirnekapı'**daki evi gördüm. Yerinde yoktu!" Kalbim sızlıyordu. Süklüm püklüm evden çıktım. Bir şey aradığım yoktu. Birkaç ev baktım.**

Neşe Cehiz

Geri dönmek istedim hemen. Geri döndüğümde annemin başı önüne düşmüştü... Artık annemin oturduğu o koltukta ben oturuyordum. Torunlarımın rüyalara aldırdığı yok. Ama korkmuyorum. Bekliyorum. Bekle... Bekle, sen de **Olivia Bonamy, Triandafilis!** Beklemek hayat demektir, beklemek parmakların canlılığı demektir.

Düşlerimin hemen hepsi numarasızdır. Numarasızlıktır yazgım da. İşi gücü bir apartmanın numaralı dairelerini izlemek olan biri gibiyim bu **Numarasız Daire**'de! Birbirine bitişik dairelerdeki hüzün ile sevinç, huzur ile huzursuzluk, sevgi ile sevgisizlik kavramlarının çelişik durduğu yerdeyim sanki. Her şey o kadar çelişki, o kadar umarsız, vurdumduymaz ve kopuk yaşanıyor ki, kendimi on dakika bile olsa bu numarasız dairemden dışarıya çıkarmak istemiyorum. Bir apartmanın üç ile on üç numaralı dairelerinde yaşayan iki genç kızın hayatları birbirine tam zıt gidiyorsa, benim o apartmanda bundan böyle işim ne? Bütün bunlar eğer öykü toplamak içindiyse öykü evreninden, şimdi tamam öyleyse!

Bizdeki **Tufan** ve **Betül** adları bu kez de **Mete** ve **Defne** imgelerine dönüşmüştü. Fasulyeden aşklardan biri zamanla evliliğe uzanmış, üç kişilik bir dünya kurdurmuştu kendine! Evin kadını bir taraftan erkeğini beklerken, diğer taraftan **Mönü**'yü, akşam mönüsünü hazırlıyordu. Kadının yüzünde gün yorgunluğu vardı, saçlarında ev dağınıklığı: **Üç yaşındaki çocuk, oturma odasında öğle uykusundaydı... Defne, akşam yemeğini hazırlamak için mutfağa girdi. Evlilik yıldönümü için özel yemekler düşünmüştü. Bütün gününü alışverişte geçirdiği için yorgundu. Evin kedisine et suyunda papara yapıp verdi. Çocuğun üstünü örttü. Krem karamelleri yapıp soğutucuya dizdi. Ispanaklı börek, dilimlenmiş olarak servis tabağına dizilmiş, formika kaplı masanın üzerinde yerini almıştı. Grateni son anda pişirmek üzere fırına koydu. Sebzeli dana eti, kısık ateşte yavaş yavaş pişiyordu.** En küçük bir huzursuzluk olmasa da ağız tadıyla mönü yense, kutlanıverse evlilik yıldönümü. Hani, nerdeee!

Şu var ya, şu **Uyku Adamı**!.. Sanki her eve gerekli. **Uyku Adam** ki, nesneler kadar sessiz, dilsiz ve sağır olmalıydı. Yalnızca kıpırdamadan yatmalıydı yatakta. Soluk alıp verişi dışında cansız gibi uzanıp yatmalıydı sadece. Böyle bir adam bulunsa bulunsa ancak yüksek tirajlı bir günlük gazeteye verilecek çerçeveli bir ilan sayesinde bulunabilir! Düşlenmesi bile güzel! O halde her eve bir **Uyku Adam ve Uykuyu Arayan Kadın!** Olmuyorsa, ah olmuyorsa hiç değilse imgeleri! Kadın pespembe, tüyden hafif uyandı... **Kadın Uyandığında** "Uyku Adam"**ı gitmişti!**

Yazmak, zamanın sıkışan yerini öykülemek **Duvar**'ları yıkmak değil midir ki bazen!? Ortada duran bir duvarsa bu duvar ve bir yanında kadın, bir yanında adam duruyorsa, öykünün yakıcı diliyle yıkılmalıdır işte bu duvar! Bu da öykücünün kalem tıkırtılarıyla olabilirdi ancak: **Duvarcı gitmişti. Kadın ne yaptı etti, bütün malzemeleri buldu. Duvardaki deliği özene bezene onardı. Yorgun argın daktilonun başına geçip yeni bir kâğıt taktı. Bir duvarcı ustasının ellerini anlatmaya başladı. Artık canı hiç sıkılmıyordu.** Elbette ki, iki ayrı öyküsü olmalıydı duvarın da duvarcının da!

Şimdiye değin ki sevişmelerini, sevinçlerini hep düşsel mi yaşamıştı **Alben**? Kimdi ki Alben? **Alben (neden bu adı aldığını da hiç bilmiyor), mutluluğun anlamını bilen ender kişilerden biriydi. Yaptığı, yapmadığı (nasılsa bir gün yapacaktır) her şey onu keyiflendirmek için düşünülmüş eşsiz araçlarmış, o da bu araçları son damlasına kadar kullanmak üzere yeryüzüne indirilmiş bir başka araçmış gibi, yaşamı bir bekleme oyunu olma özelliğinden arındırdığını sanarak, kendi kurmaca düzeni içinde, çok katlı bir binanın gün ışığını ne hikmetse pek içeri sızdırmayan "üç oda bir salon" dairesinde, milyonlarca insanın sığdığı bir kentte, milyonlarsız ama sakin ve uyumlu, uyuyup uyanmaktaydı...** En belirgin yanı beklemekti, hep beklemek! En çok beklediği kişi de **Erdi**'ydi. Onda kendini bulmak istiyordu **Alben.** Olmadı, ne **Erdi**'yi bulabildi ne kendinde **Erdi**'yi! Bir sala binip çok uzaklara gitti. Herkesten ve kendinden kaçarcasına.

Beyoğlu'nda, karışık sesler arasında Balıkpazarı'nı **Sabah Sabah** dolaşmak nasıldır ki acaba? En çok kimindir Balıkpazarı, Beyoğlu? Yazarların, şairlerin, sanatçıların mekânı olmalı. Tabii ki, her yazar gibi biraz da **Neşe Cehiz**'in: **Balıkpazarı'na sabahları yolu hiç düşmezdi ya, o sabah aylak ayaklarım beni doğruca oraya götürdü. Demek ki yaşadığımı anımsamamı gerektirecek bir sıkıntıya düşmüştüm. Böyle durumlarda kimisi bir dost sesine, kimisi denizin maviliğine, kimisi de sıkıntının kendisine sığınıyordur belki!..** Sahi, insan en çok kendine, sıkıntının kendisine sığınmaz da neye sığınır ki! Bir de iç sıkıntısıyla Beyoğlu'na çıkmışsa?!

Sevgili efendim, bu yazının da bu öykülerin de canınızı sıktığını biliyorum. İstemeden canınızı sıktığım için beni mazur görün! Ha, bu arada sıkılmayanlarınız da var galiba! Doğrusunu söylemem gerekirse, bu fasulyeden şeylerle bayağı meşgul oldum, **Fasulyeden Aşklar**'ı en az üç kez yaşamama rağmen zerre canım sıkılmış değil nedense! **Sürükleyen Bir Gece Mektubundan** size pasajlar okumamı ister misiniz?! İstersiniz, istersiniz! Her şey hayatın kendi kokusunda: **Düşünürken gecikiyordum... Evliliğin ne olduğunu düşünüyordum. Evlilik, fasulyeden bir aşka kapılıp bu nikâh dairesine gelmekti. Kimileri için evlilik; iki kürtaj, bir doğum, bir terk ve birkaç tokattan oluşuyordu. Toplam altı parça, bir arada, reklam fiyatına, gitmekte olduğum o dairede satışa sunuluyordu. Evlenilen kişiye koca deniyordu ve kocalar, karılardan daha güçlü kişilerdi...** Günaydın **Neş'ECEeee!** Yeni mi anladın!? Hâlâ sürüklenmekte miyiz yoksa? **Hayvanlar da sadık, bağımlı, avantacı, emekçi, vefalı, vefasız, sevecen, sevgisiz, iyi ya da kötü olabiliyordu... Ama siz! Benim düşlerimin Eros'u! Düşüncelerimin düşü! Yaslandığım en son dayanağımdınız! Son kez gördüğümde, yüzünüz ifadesiz, bakışlarınız sert, kımıltısız bir taştınız. Taş yerinden kımıldadı, kımıldadı... Öne arkaya sallanıp... Yatağının içinde düşler gören bedenimin üzerine devrildi... Beni ezmek istiyordunuz... Bir taşın altında ezilen dişilik... Karalar içindeyim... Sizsiz olmak zorundayım artık... Köfteci,** Yambali'**ydi belki... Sizce mektuplar yüzünden doğum sancıları çeken** Kuin!.. **Sizi unutmayacağım... Sevgimle kalın...** Ne o, bu son mektup mu yoksa? Telefon rehberinden seçtiğim isimlere içi fasulyeden aşklar dolu yeni mektuplar göndermeyecek misin?! Biliyor musun ki, onlar sadece mektuplarla yaşarlar, mektupların yaşadığı kelebek bir ömürle!

Aslına bakarsan yaşadığımız her şey fasulyeden. **Fasulyeden Aşklar** ki, bıraktığımız yerdeki hayati gürültü hâlâ! Gürültüyü mürültüyü, Erdi'yi Merdi'yi boşver sen! Posta kutusundaki beyaz zarf, **Dersaadet**'in arka masasındaki birbirine yapışık iki gül imgesi, dahası sağ eli sol yakasındaki hayat, aşkla beklenen bir sevgili gibi duruyorlar aynı yerlerinde! Epeydir, yerinden bulun(a)mayan bir tek sensin, öyle ya!

Fasulyeden Aşklar / Neşe Cehiz / Varlık Yayınları / 112 s.

Ceyhun AtufKansu Şiir Ödülü Oya Uysal'ın.

Uçurumda duran kadının nehri

Şair Oya Uysal, "Uçuruma Düşen Nehir" adlı yayınlanmamış dosyasıyla Ceyhun Atuf Kansu Şiir Ödülünü aldı. Bahar Gökler, Şükrü Erbaş, Gülten Akın, Emin Özdemir, Salih Bolat, Refik Durbaş, Müslüm Çelik'den oluşan seçici kurul Uysal'ın şiirlerini ödüle değer buldu.

ECE TEMELKURAN

Oya Uysal, şiirlerini şehrin kıyısından, artık alıştığı bir uçurumun ucundan yazıyor. Şair, seçimini düşmekten değil, kıyıda "durmaktan" yana yapıyor hep. Şiirler, işte bu duran "ben"i izliyor, yana yakıla. Denizi gören, bir tepeye dayanmış evinde, etrafında dönüp duranları izliyor. Belki şiirlerin içinden bir nehir düşüyor uçuruma, ama uçurumdan düştüğünden itibaren akışı dağılıyor, parçalanıyor. Uysal, o nehrin peşinden gitmiyor hiç, izlemeyi seçiyor yeniden. Sorularımızı izlediği yerden yanıtladı, kıyıdaki sessiz şiir evinden:

- Bu şehrin kıyısında durmayı seçen bir şiir, diğer şiirlerinde geldiği yeri anlattığına göre ilk şiir, neden (kıyıdan) yazıyorsunuz. Olayın, eşyanın ve vahşetin neden dışında.

İlk şiirden, "Uçuruma Düşen Nehir"den yola çıkarsak, bir anlamda şehrin kıyısında durduğum doğru. Şehrin ve nehrin kıyısında ama aynı zamanda da uçurumun kıyısında. Yoksa yaslanmış evimin konumundan kaynaklanıyor bu. şehir ve nehir aşağıda, uçurumda... Penceremden baktığımda günboyu gördüklerim bunlar, bir de gökyüzü ve kuşlar...

Ama o şiirdeki kıyı bir boşluğun kıyısı.

Sende bu yükseklik korkusu,
boşluğunun kıyısından geçmişe baktığın gün mü başladı
(Varlık, Şubat 97, Sayı: 1073)

diye başlıyor ve yaşanmışlığı bugüne taşırken zaten örtülü bir vahşeti de içinde barındırıyor. Olayın, eşyanın ve vahşetin dışında değil, sadece bir sis perdesinin gerisinde.

- (Şehir) size nasıl görünüyor nasıl bir şehir sizinki.

Çocukluğumun geçtiği ahşap konağın balkonundan seyrettiğim şehir değil bugün içinde yaşadığım şehir. İnsanlarda o einsanlar değil. Artık herkes aşuresini kendi için yapıyor. Şimdi geriye dönüp baktığımda siyah beyaz bir film seyreder gibi seyrediyorum o yılları ve (ucundan da yakalamış olsam) o yıllardan bana kalan bir şeyler olduğu için de kendimi bir bakıma şanslı sayıyorum.

İnsanların giysilerindeki zerafeti anımsıyorum, gündelik dildeki inceliği. Haliç'in mavi sularına vuran ayın gümüşünü, şehrin ışıklarını. Galata Kulesi'ni ve Pera'yı uzaktan uzağa seyreden o büyük evi. Arkada, bahçede uzayıp giden ağaçları, bahçedeki kuyuyu.

Bazıları renklerini korumuş bazıları silikleşmiş ama hepsi kalmış bende.

Sofalarda yakılıp, sofalarda söndürülen bakır mangallar, kocaman lambalı radyomuzun cızırtılı sesi. Sonra aşağı yukarı açılıp kapanan siyah kâğıttan perdeler... Arada bir konuklar. Tango. Taş plak. Tafta elbiseler. Pederin pırıl pırıl kırmızı sedefli akordeonu. Az şey mi...

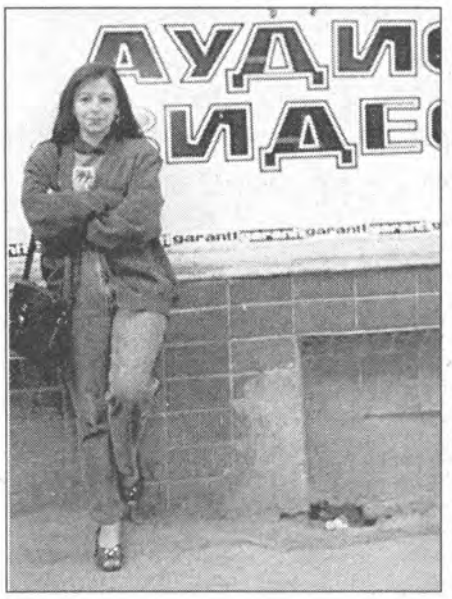

Oya Uysal

Şimdi artık olmayan onlarca şey, sevgi, saygı ve hoşgörü gibi.

Sait Faik "Küçük şeyleri unutamayanlar, en geri hatıraları da unatamayanlardır. Hafızalarının bu bahtsız kuvveti karşısında hiçbir memleket, hiçbir vatan tutamadan her yeri, her şeyi severek öleceklerdir" diyor.

Bugün beni en çok rahatsız eden, (çarpık yapılaşma, yeşil kıyımı, grileşme, trafik karmaşası bir yana) kara kalabalıklarla birlikte gelen kültürel gerileme. Şeh r büyüdükçe kimliğini yitiriyor, küçülüyor. her şeye rağmen bir türlü ben mi terk edemiyorum onu, o mu beni terk etmiyor, bilmiyorum.

Aslında bu soruna en kısa ve yerinde yanıtı "Sessizlik" adını taşıyan şiirim veriyor.

..... kendini saklıyorsun şehrin kalbindeki evinde,
en çok da birörnek insanlardan.

Gri şehir. Çocuk düşlerinde kalan şehre benzemeyen şehrin,
sanki tedirgin olduğun yabancı bir yer. Gideceğin hiçbir yer yok,
sana sahip çıkan hiç kimse, bir bulutun kenarına oturmuş
arp çalıyor annen de...
(Düşler, Mayıs 97, Sayı 13)

diye sürüp gidiyor.

Oysa taşralı kızların düşlerinde kendini seyreden şehrim, hhalha vazgeçilmezliğinin tadını çıkartıyor, adı "Uçurum" olan bir şiirde.

İçe dönük taşra kasabalarının esnediği vakitler
şimdi başörtüleri saçlarından kaymış kızların
düşlerinde kendini seyrediyordur
şehrim

bense açılıp saçılmış bir dizenin
eteklerini çekiştirmekteyim.
(Yeni biçem, Haziran 96, Sayı: 38)

- "karanlık, kanser ve kader dediğimiz şey,
kayda geçirdiğim şiir..." Bunları oluşturan ne?

Hayat bir başı sonu olan süreçler zincirinden ibaret. Durağan değil. Sürekli bir değişim içinde bir bilinmeyene doğru akıyor. Bu akışta her şey kendi zıddını da içinde barındırıyor. "Ayak Sesleri" adını verdiğim şiire düşen (dosyadaki en eski şiirdir o) geçmişin koyu renkli gölgeleri onlar. Ya da acının cisimleşmiş hali... Hiçbir şey yazmadığım sancılı sürece, yaklaşık sekiz yıla denk düşüyor. Şimdi düşünüyorum da; aslında terk ettiğim şiir değil, yaşamdı o yıllarda.

(Yeni Biçem, Mayıs 95, Sayı: 25)

- (Ben) şiirde çok baskın. Neden böyle bir seçim?

Birinci tekil şahıstan yola çıkıyorum genellikle. Birey önde duruyor, fonda hayattan fotoğraflar... Bu bağlamda bireysel gerçeklikten yola çıkıp toplumsal gerçeklikle örtüşüyor şiir. Fonda şehir oluyor, şehrin taşrası oluyor, şehirden uzak taşraya, kırlara baktığım da oluyor. Sonra kimsesiz çocuklar (ki her zaman acıtmışlardır beni onlar) ama daha çok kadınlar ve hayatın öteki yüzü.

Karanlık sevgi boşluklarına bir fener miydim, neydim
bakışlardan örülü dehlizlerden geçerdim.
(Güz Gülümsemeleri/Milliyet Sanat, Sayı: 389)

dediğim ben de var elbet.

- Boşluk, uzaklık, yalnızlık, korku, hüzün... bunlara başkaldıran bir şiir yazmayı düşündünüz mü (umut dolu şiirden, ya da iyimser şiirden söz etmiyorum.)

Zaten şair bir anlamda hayatın derinliklerinde yaşayan kişi değil midir? Hayatın derinliklerindeyse boşluk, uzaklık, yalnızlık, korku ve hüzün gizlidir.

Balkaldırıysa şiirin ve şairin simyasında da zaten vardır. Bu gidip gelmelerden doğar şiir. Ayrıca hüzün kokan şiirleri seviyorum. İçinden nehirler geçen, lirik şiirleri.

Değişik imgelerle öne çıkan bir sızı var şiirimde, su sesinde. İlk kez varılan şehirlerin serinliğinde.

Kimi zaman iç acıtan bir sızı. Ama kahreden bir acı değil bu. Sorgulayan, soluk alan, gündelik hayatın içine sızan, dinlendirilmiş bir eski acıdan arta kalan bir sızı. Daha çok hüzün...

- Bu hüzünle akıp gidişte kadın olmanın belirleyiciliği var mı? Kadın olmak bu akışa ve hüzne neden mi?

Elbette var. Şimdilerde hayatla ve kendimle barışığım. Ama bu hep böyle değildi. Kadının kendini yaşayamadığı bir toplumda yaşıyorsan ve kendini yaşamak istiyorsan mutlaka bir şeyleri ve birilerini kırmak zorundasın. kırdın mı düzlüktesin de o zaman da yalnızsın işte, hüznüm bundan.

- Bazı şiirlerde şair kendini aynada izliyor, aynalarla kadınlar arasındaki saplantılı ilişkiyle bir ilgisi var gibi geldi bana. Ne dersiniz?

"Nehir Gemileri" adını taşıyan şiirimdeki ilk iki dizeden söz ediyorsun sanırım.

Hüznün, gözlerime gizemli bir anlam kattığın
aynalardan dinledim
(Düşler, Nisan 96, Sayı: 11)

"Aynalarla kadınlar arasındaki saplantılı ilişki" bana Orhan Veli'nin "Cımbızlı Şiir"indeki dizelerini çağrıştırdı.

Bir elinde cımbız,
Bir elinde ayna;
Umurunda mı dünya!

O yıllarda çizilen kadın portresiyle bugün çizilen kadın portresi artık aynı değil. Kadın, tarihinin içinde oldukça uzun bir yol katetti. Kadının tarihini yazan erkek, onun erkeğe hizmet sunmak, ana olmak için yaratıldığına bugün bile hâlâ inansa da artık kadını inandıramıyor. Buradan bir parantez açıp Arthur Rimbaud'dan şu alıntıyı yapmanın sanırım tam sırasıdır.

"Kadının sonsuz kölelik zincirleri kırıldığında, kadın kendi gücüyle ve kendi için yaşadığında, bugüne dek iğrenç olmuş erkek, ona hakkını geri verdiğinde, kadın da şair olacaktır. Kadın da bilinmezi bulacaktır. Onun düşünce evreleri bizimkilerden değişik mi olacaktır? Tuhaf şeyler bulacaktır kadın; sonsuz, derin, iğrendirici, nefis şeyler..."

Metindeki, bugüne dek iğrenç olmuş erkek, ona hakkını geri verdiğinde, dediği satırlara dikkat çekmek istiyorum.

Erkeğin elinde tuttuğu hakları geri vermek istemeyeceğini, bu hakları ancak kadının savaşarak, kendi gücüyle elde edebileceğine değinmek istiyorum ve iğrenç tanımlamasını da (her şeye karşın) benciille değiştirmek istiyorum.

Bugünün kadını süs ve zevk aracı olmak istemiyor. Savaşını veriyor. Her alanda gerçek anlamda ilerlemenin kadının eğitiminden, üretime katılarak ekonomik özgürlüğünü kazanmasının yanı sıra, hakların paylaşımında da bir denge tutturacağının artık bilincinde.

Bugün ülkemizde kara güçlerin sahnelemeye çalıştıkları oyunda kadın bir eski karanlığa sürüklenmeye çalışılıyor, yine kadına karşı kadın kullanılıyor. Elbet biliyorlar aydın kadınlardan doğan çocuklarla istedikleri yere ulaşamayacaklarını. Kültürel eğrimizin çizgisi ancak kadının kendini bulmasıyla yukarılara çekilecektir.

Cornell H. Fleischer Tarihçi Mustafa Âli'yi anlatıyor

Aydınların yazgısında bir yenilik yok

Tarihçi Mustafa Âli bir anılar kitabı. Cornell H. Fleischer'in dilimize okunabilir, anlaşılabilir bir dil ve anlatımla kazandırılmış bu çalışmasını yalnız tarihle, tarihimizle değil, günümüzle ilgilenenlere de önermek istiyoruz. Hem hiç sıkılmadan okuyabilecekleri bir kitap edinmiş olacaklarından hem de pek çok şey öğrenip kimi olguları daha iyi değerlendirebilecek bilgilere sahip olacaklarından kuşkumuz yok.

ÜSTÜN ALSAÇ

Durum kötüye gidiyor.. ..işinin ehli, yararlı kişiler yönetici olarak atanacaklarına kayırılanlar işbaşına getiriliyorlar... ...rüşvet başını almış gidiyor, yönetici konumundakiler halka hizmet edeceklerine onu soymaya bakıyorlar.. ..eğitimin niteliği giderek düşüyor, okuması yazması bile olmayan kişilerin yönetici konumuna gelmesi daha da büyük olumsuzluklara yol açıyor.. ..yasalar yok sayılıyor, herkes kendi bildiğini okuyor, bu durum böyle sürerse devletin batışı kaçınılmaz olacak.."

Bunlar bugünü betimleyen yakınmalar değil. Bu tümceler bir tarihçinin saptamaları, üstelik de günümüzden 400 yıl önce yaşamış bir tarihçinin. Ben yalnızca onları onun söylediklerinden seçerek ve biraz da ilk bakışta anlaşılmasınlar diye günümüz diliyle aktarıyorum. Gene de ne kadar bugün söylenmişçesine, anlatırcasına yeni geliyor insana değil mi? O da kendi toplumunu bu ve benzeri anlatımlarla betimlemiş, bununla da yetinmeyip eleştirel bir tavır benimsemiş.

Bu tarihçinin adı Mustafa Âli, orada doğduğu için Gelibolulu ve kimi zaman böyle de anılıyor. 1541-1600 yılları arasında yaşamış, yani Osmanlı İmparatorluğu'nun en parlak döneminde. Şöyle bir bakınca 1. Süleyman (Kanuni), 2. Selim, 3. Murat ve 3. Mehmet'in padişahlıklarını görmüş, onların dönemlerinde kimi görevler üstlenmiş, ülkenin çeşitli yerlerini dolaşmış, şiirle, edebiyatla, düz yazıyla uğraşmış. Cornell H. Fleischer'in kitabı işte bu tarihçiyi konu alıyor, onun yaşamını, yapıtlarını, duygu ve düşüncelerini anlatıyor.

Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı bir süredir çok olumlu bir iş başlattı, önemli tarih kitaplarının nitelikli baskılarını yayımlıyor. Bunların bir bölümü de çeviri, Fleischer'in yapıtı bu yolla dilimize kazandırılan kırka yakın kitap arasında. Tarih denince mangalda kül bırakmayız, geçmişimizle, geçmişimizdeki başarılarla övünürüz. Ama gene de en az bildiğimiz konulardan biri de tarihtir. Bir mimarlık tarihçisi olarak bunu rahatlıkla söyleyebilirim. Hele en iyi bildiğimizi sandığımız Osmanlı İmparatorluğu tarihi belki de en az bilinenlerden biridir. Oysa başka ülkelerdeki araştırmacılar bu konular üstünde çalışıyorlar, yapıtları ilgiyle karşılanıyor. Bizi bizden iyi anlayıp çözümlemeleri bundan kaynaklanıyor belki de.

Tarihin biraz da kendi yapısından gelen iticiliği var galiba. Bilmedik kişi ve yer adları, insanların kendisiyle özdeşleştiremediği olaylar, ağdalı bir anlatım çoğukez onları bu konulardan uzaklaştırıyor. Bu da hoşa giden öykülerin dışında bilgi edinmeyi zorlaştıran bir etken. Aslında tarihin kökeninde söylenceler, anlatılar var. Kimi Batı dillerinde tarih sözcüğü öykü ile yakın akraba. İngilizce'deki history öykü anlamına gelen story sözcüğünden türemiş. Almanca'da ise hem tarih hem de öykü aynı sözcükle, Geshichte sözcüğü ile anlatılıyor. Fleischer'in kitabı da böyle bir çalışma. Tüm bilimsel kurallara uyarak geniş bir araştırmaya dayanarak yazılmış olmasına karşın kendisini neredeyse heyecanlı bir roman gibi okutan bir yapıt.Bunda biraz da yazarının bu konuya yaklaşımının etkisi var kuşkusuz. Çalışması anılara dayanıyor, **Tarihçi Mustafa Âli** bir anılar kitabı. Fleischer giriş bölümünde şöyle diyor: "..Osmanlı İmparatorluğu üzerine modern araştırmacılıkta, anlatı kökenli, özellikle de edebi nitelikteki kanıtlara güvenmeme, arşiv belgelerine dayalı, kişisellikten arındırılmış "katı" verileri ya da "olgusal" anlatıları yeğleme eğilimi vardır. Böyle bir güvensizlik ya da bu kaynakların içerdiği öznellikten korku duymak yalnızca yersiz değil, aynı zamanda ciddi biçimde kısıtlayıcıdır. "Yumuşak" kanıtlar, tıpkı yumuşak dokular gibi, katı yapılara can ve anlam kazandırır. Kadı sicilleri ve hazine kayıtları, alınan yönetsel önlemlere duyulan gereksinimler hakkında bilgi verebilir. Ama belirli bir buyruk ya da uygulamanın altında yatan varsayımları, onun arka planını ve uzantılarını her zaman açıklamadığı gibi etkilerini de kaydetmez. Vakayiname, yaşamöyküsü, hatta edebiyat türü kaynaklar ise arşiv defterlerini dolduran kuru, kısa ve kopuk kayıtlara, doğaları ve amaçları gereği düşünsel tutarlılık katabilir.." Çalışması da aynen bunu yapıyor. Döneminin yaşambiçimine tanıklık etmiş bir insanı konu alıyor ve onun aracılığıyla da pek çok ayrıntıya açıklık getiriyor. Daha güzel bir tarih kitabı az bulunur.

Anlaşılıyor ki, Mustafa Âli ilginç bir insanmış. Taşralı bir Osmanlı yurttaşı olarak, biraz da babasının konumu ve isteği gereği başladığı eğitimini İstanbul'a gelerek medrese eğitimi ile tamamlamış. Bunun gereği olarak Arapça ve Farsça öğrenmiş. Edebiyata meraklı, şiirler yazmış, divanları var. Hatta kendini dönemin ünlü şairi Baki ile karşılaştırdığı oluyor. Böyle bir kişinin önünde yükselmek, yani önemli görevlere gelmek için çeşitli yollar var, o da bunlardan birini tutmuş. Üstlendiği görevlerle hem imparatorluğun çeşitli yerlerini görmüş tanımış, hem de kendi eğitimi dışında kalan alanlarda bilgi ve deneyim sahibi olmuş. Dürüstlüğüyle kendini göstermiş. Bu arada şiirle, edebiyatla uğraşmayı sürdürmüş, bu işlerle uğraşan kimselerle yakınlıklar kurmuş. Bir bakıma kendini elinden geldiğince çok yönlü bir biçimde geliştirmeye çalışmış.

Osmanlı İmparatorluğu'nun bu tür kişileri kazanmak, onlara üst düzey yönetim görevleri vermek için geliştirdiği yöntemler var. Bunların da en önemli dayanağının 2. Mehmet (Fatih) ile 1. Süleyman (Kanuni) dönemlerinde çıkarılan yasalar olduğu anlaşılıyor. Mustafa Âli bunları biliyor, bilmekle de kalmıyor, bunlar uyarınca daha yüksek konumlara getirilmeyi bekliyor. Ama başta ondan yana gibi gözüken şansı bir yerde ters dönüyor ve bir türlü beklentilerine ulaşamıyor. Zaman zaman işsiz kaldığı, kendi bilgi ve denetim birikimine uygun olmayan görevlere atandığı oluyor.

İsteklerini başta padişahlar olmak üzere tüm ilgililere iletmesine, kimi zaman manzum biçimde dolaylı olarak, kimi zaman da düzyazı ile doğrudan haksızlığa uğradığını belirtmesine karşın bunlara karşılık alamayınca da bir bakıma küsüyor. Böyle konumda olan biri ne yapar? O da onu yapıyor, bir süre tasavvufla ilgileniyor, bulunduğu çevreleri gözlüyor, şiirle, edebiyatla ilgileniyor ve en önemlisi, yazıyor. En çok da tarih konusunda yazıyor. Bu hem o dönem aydınlarının ilgi duyduğu hem de imparatorluk aşamasına gelmiş Osmanlı sarayının önem verdiği bir alan. O da bu alanda yapıtlar veriyor.

Mustafa Âli hiçbir zaman resmi tarihçi olmamış, yani devlet görevlisi olarak, devletin görüş açısını belirtmek amacıyla tarih yazan bir konuma gelmemiş. Bu da belki onun şansı olmuş, resmi görevli olmayışına küskünlüğü de eklenince, tarihe bakış açısı değişmiş, giderek eleştirel bir tutum almış. Olayları bu gözle ele alıyor, gününü, çağını bu yönden değerlendiriyor. Başta yaptığımız alıntılar gibi anlatımlar kullanıyor. Özellikle üst düzey yöneticilerin bu durumu bilmezden geldiklerinden yakınıyor. Bütün bunlar da onu öteki Osmanlı müverrihlerinden, vakanüvislerinden ayırıyor, ona ayrı bir yer kazandırıyor. Kendisini izleyen tarihçileri de bu özellikleriyle etkilemiş.

Osmanlı İmparatorluğu'nun en güçlü dönemine böyle eleştirel bir bakış getiren birinin yaşamı, çalışmaları, söyledikleri de birdenbire çok ilginç olgular olup çıkıyor insanın karşısına. Chicago Üniversitesi'nde İslam ve Osmanlı Tarihi profesörü ve Ortadoğu Araştırmaları Merkezi yönetmeni olan Fleischer'in yapıtı da bunu büyük bir başarıyla iletiyor. Ayrıca bunları pek çok yan bilgiyle de destekliyor.

Kitabın üç ana bölümü var. "Bir Osmanlı Yaşamı" başlıklı birinci bölüm Mustafa Âli'nin yaşamöyküsü üstünde duruyor. "Osmanlı Kanunu, Osmanlı Kariyeri" başlıklı ikinci bölüm 16. yy'da Osmanlı meslek yolları ve bürokrasisine ilişkin bilgiler içeriyor. "Osmanlı Tarihinin Oluşumu" başlıklı üçüncü bölümde de tarih yazımı üstünde duruluyor. Bütün bunlardan Mustafa Âli'hin hem beklentileri, eleştirileri daha iyi anlaşılıyor hem de o çağdaki kurum ve kuruluşların nasıl çalıştıkları.

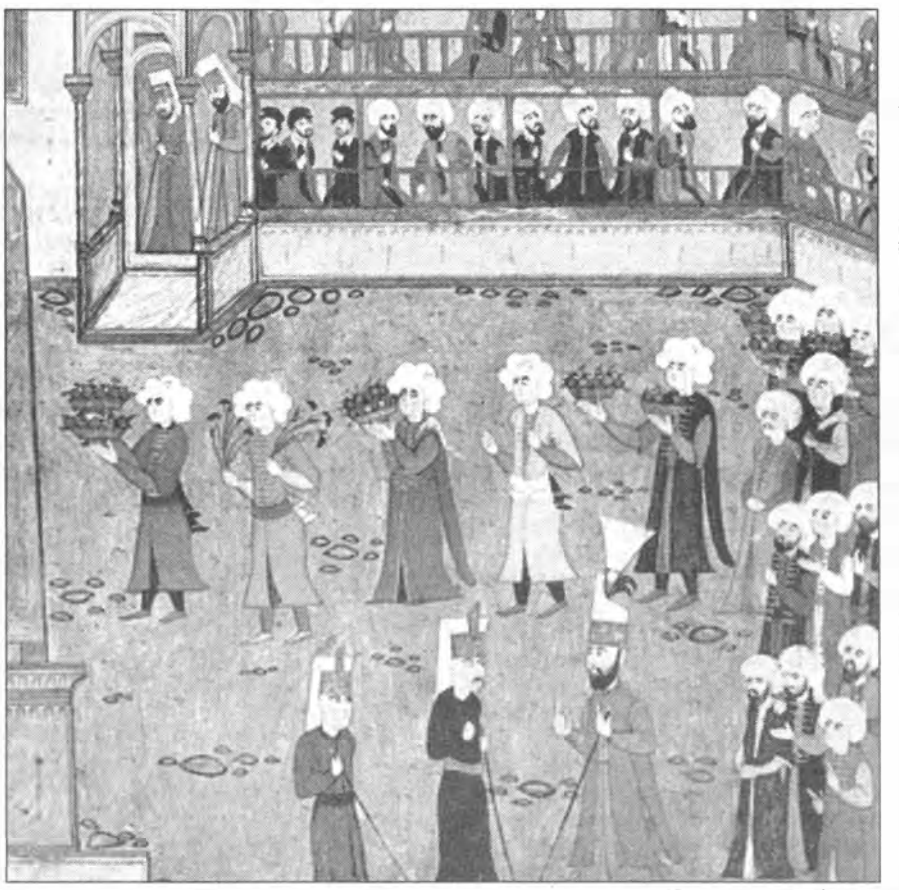

Kitabın iki ek bölümünden birincisinde 16. yy Osmanlı maliyesi anlatılıyor. İkincisinde de Mustafa Âli'nin yaşamı çevresinde kurulan bir zamandizin (kronoloji) yer alıyor. Ayrıntılı kaynakçasının birincil kaynaklar bölümünde Mustafa Âli'nin sayısı otuz dokuza varan yapıtlarının dökümü verilmiş. Kullandığı kısaltmalarıyla, dipnotlarıyla, diziniyle de bilimsel çalışma yapacaklara tüm kapıları açıyor, yolları gösteriyor. Her bakımdan dört başı mamur bir çalışma.

Kitabın başarısında çevirmeninin katkısına değinmek gerekiyor. Fleischer de bunu görmüş ve Türkçe baskısı için yazdığ önsözde her zaman rastlanmayan bir şey yaparak onun adını anmış ve "..Ayla Ortaç epeyce karmaşık bir metni zarif bir Türkçe'ye çevirmekle kalmadı, keskin editoryal gözüyle bazı aktarma hatalarını bularak beni utanmaktan kurtardı. Arada büyük mesafeler de olsa böyle önemli bir çevirmenle çalıştığım için olağanüstü şanslıyım..", demiş. Buna katılacak başka bir şey yok.

Dilimize okunabilir, anlaşılabilir bir dil ve anlatımla kazandırılmış bu çalışmayı yalnız tarihle, tarihimizle değil, günümüzle ilgilenenlere de önermek istiyorum. Hem hiç sıkılmadan okuyabilecekleri bir kitap edinmiş olacaklarından hem de pek çok şey öğrenip kimi olguları daha iyi değerlendirebilecek bilgilere sahip olacaklarından kuşkum yok. Kimbilir, hiç aklına getirmeyecekken onu sevip kendine çok yakın bulanlar bile çıkabilir.

Tarihçi Mustafa Âli, Bir Osmanlı Aydın ve Bürokratı/ *Cornell H. Fleischer/ Çeviren: Ayla Ortaç/ Tarih Vakfı Yurt Yayınları 37/ İstanbul, 1996/ 348 s./ 15 x 21 cm*

Vinfried Wolf'tan "Avrupa Kalesi"

Bankaların Avrupası

"Avrupa Kalesi"nde Avrupa Birliği'nin sadece ekonomik yapılanması ve bunun etkileri değil, aynı zamanda bu ekonomik merkezin yaratacağı sosyal sorunlar ve varoşlarda kalan ülkelerin sorunları da ele alınıyor.

AYŞE TEKİN

"Onlar bize vahşi Batı'yı sunuyorlarsa biz de Fransızca konuşuruz."
Frankfurt'ta Deutsche Bank önünde gösteri yapan bir çelik işçisinin sözleri. Süddeutsche Zeitung, 26.03.1997.

Bu cümlenin anlamını çözmek için yaklaşık 1,5 yıl önce yeniden ivme kazanan Avrupa işçi hareketine bakmak gerek. Avrupa Birliği üyesi hükümetler 1.1.1999 tarihinde gerçekleşmesi planlanan Avrupa para birliği trenine yetişebilmek için ödevlerini yapmaya çalışıyorlar. Bunun için en önemli kriterler bütçedeki borçlanmanın belli bir oranda tutulması ve enflasyonun sınırlanması. Şu anda Lüksemburg haricinde hiçbir ülke Avrupa para birliğine dahil olabilecek durumda değil. Hükümetler planlanan tarihe kadar borçların düzeyini ve enflasyonu düşürmek için kısıtlamalara gitmeye başladılar. Bütçe giderlerini kısma çabaları öncelikle İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki işçi hareketinin kazanımlarının geri alınması girişimi ile başladı. Avrupa'nın kapitalist ülkelerinde kısmen işçi sınıfının refahına yolaçan sürekli gelişme dönemi sona erdi. Avrupa kapitalizmi artık bundan otuz yıl önce sendika hareketinin mücadele ile kazandığı işsizlik parası, fazla mesai, altı hafta tatili gibi hakları finanse etmek istemiyor. Avrupa istihdam piyasasındaki rekabet ve yüksek işsizlik bu hakların geri alınması için uygun ortamı hazırladı. Gerçekte Avrupalı kapitalistleri işçi sınıfı ile böyle bir mücadeleye girmeye iten neden dünya piyasasındaki rekabet ve Avrupa'nın bu rekabete dayanma çabası. Dünya çapında oluşan üç büyük ekonomik blok, Amerika, Japonya ve Avrupa arasındaki rekabet, her üçünde de sermayenin merkezileşmesi ve yoğunlaşmasını gerektiriyor. Bu süreci hazırlayanlar da bankalar.

Almanya'da İkinci Dünya Savaşı sonrasında kapitalist düzenin beşiği olan Ruhr bölgesi çalışanlarının, geçen haftalarda Frankfurt'a yürümelerinin nedeni buydu. Ruhr bölgesinin iki geleneksel firması Krupp ve Thyssen arasındaki sözde kavga, Krupp'un Thyssen'in borsadaki hisselerini fiyatının yüzde30 üzerinde almak istemesi ile kamuoyuna yansıdı. Krupp, Alman borsaları için alışılmamış bu önerinin bankalar tarafından garanti edildiğini açıkladı. Thyssen işçileri derhal işi bırakarak görünüşte kendilerini pek ilgilendirmeyen bu borsa oyununu protesto eylemleri başlattılar. İşçiler Krupp'u tanıyordu. Hitler'in destekçilerinden biri olan ve İkinci Dünya Savaşı sonrası iktidarını kesintisiz sürdüren Krupp holdingi daha öce de Höscht firmasını aynı yoldan yutmuş ve işyerlerini yoketmişti. Thyssen işçileri başlarına geleceği biliyorlardı. İşçi protestoları üzerine senaryonun ikinci bölümü oynanmaya başlandı: Araya giren Kuzey Ren Vestfalya hükümeti iki firmayı anlaşma için masaya oturmaya zorladı. Sonuçta Thyssen ve Krupp ortak bir çelik firması kurmak üzerine anlaşmaya vardılar. Yaklaşık yedibin işyeri yokolacaktı ama Krupp-Thyssen birleşmesi ile Avrupa'nın en güçlü çelik firması kurulacaktı. Bankalar bu öneriyi onayladılar.

Frankfurt'ta Deutsche Bank'ın iki gökdeleninin önünde gösteri yapan otuzbin kadar çelik işçisine makinelerinin başına dönmekten başka alternatif kalmadı. Oysa Ruhr bölgesinin ünlü çelik emekçileri kendi ifadeleri ile "bankayı basmaya" gelmişlerdi. İşçiler yıllarca kendilerine sosyalizme alternatif olarak sunulan sosyal pazar ekonomisinin nimetlerinden kolay vazgeçmek niyetinde değillerdi.

Almanya'da Merkez Bankası ve özel bankaların ekonomiye müdahalesi liberal basında bile "politika Bonn'da değil Frankfurt'ta yapılıyor" eleştirisine yol açtı. Hitler'i ve saldırgan politikasını finanse eden bankalar, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Alman endüstrisinin modernleştirilmesi döneminde daha temkinli bir politika izlediler ve kısa zamanda büyük kâr ilkesinin yerine kademeli olarak iktidarlarını sağlamlaştırdılar. Kısmen sosyal pazar ekonomisine izin verdikleri sürece kimse bankaların endüstri politikasını yönlendirmesine ve federal hükümetin sadece bir kuklaya düşmesine ses çıkarmadı. Oysa şimdi zaman rekabet zamanı ve bankalar amaçlarına ulaşabilmek için politikalarını değiştirdiler.

Ve kamuoyu, bankaların ulusal düşünmediğini, sosyal refah düzeninin koruyucusu olmadığını anladı. Brüksel'deki bürokratlar da her ülkenin ekonomik sektörlerinde güçlü bir firmanın hakimiyetinden yanalar. Böylece Avrupa Birliği içinde rekabet önlenecek ve uluslararası piyasada daha güçlü olunacak.

Bankalar ve holdinglerin sermayenin yoğunlaşması ve merkezileşmesi çabasına hükümetler işçi haklarında kesintiler yaparak katkıda bulunuyorlar. Alman hükümeti işverenlerin işçi maliyetlerinin yüksek olduğu yakınmaları üzerine, yasal değişikliklerle kısıtlamalara başlattı. Şimdi sıra sendikaların geminin çekilmesinde ve toplu sözleşmelerle elde edilen hakların kısıtlanmasında. Yüksek ve gittikçe artan işsizlik işçilerin direncinin kırılmasında en büyük silah. Gerçi Alman işçileri şimdilik sokağa çıkıyor ve hükümeti "Fransızca konuşmak"la tehdit ediyorlar ama Fransa'da 1995 yılı sonunda yükselen işçi protestolarının kazanımlarının küçük olduğu biliniyor. Avrupa'da işverenler işyerlerini kapatma tehdidi ile isteklerini kabul ettiriyorlar. İşsizlik ve sosyal düşüş korkusu işçilerin kısa zamanda Fransızcayı unutmalarını sağlayabilir.

Yazın Yayıncılık tarafından yayınlanan Avrupa Kalesi adlı kitap bugün sahneye konan senaryoyu farklı yönleriyle ele alıyor. Avrupa Birleşik Devletleri Projesi başlıklı bölümde sermaye yoğunlaşması ve merkezileşmesi Almanya - Fransa örneğinde ele alınıyor ve sonuçları anlatılıyor. Federal Alman Parlamentosunda Demokratik Sosyalizm Partisi'nden milletvekili olan ekonomi uzmanı Winfried Wolf'un geleceğe ilişkin tahminlerinde yanılmadığı, bu yoğunlaşmanın bugün kısmen ortaya çıkan sonuçlarından anlaşılıyor. Avrupa Birleşik Devletleri Projesinin Maastricht'e kadar uzanan yolunu Avrupa Birliği'nin başını çeken Almanya ve ezeli düşmanı/can dostu Fransa ilişkilerinde ele alan ve örneklerle anlatan Winfried Wolf, dünyadaki üç ekonomik bloğun karşılaştırmasını yapıyor.

"Ortak Pazar ya da Avrupa ortak para biriminden ilk planda çıkarı olanlar Batı Avrupa'nın büyük bankaları ve şirketleri ile onlarla aynı cephede yer alan tarım sektörüdür" sonucuna varan Winfried Wolf "tüm projeler gerçekleştiğinde birleşecek olanlar 'tüm ülkelerin Avrupalıları' değil, Avrupa'da üretken artı değerin büyük bir kısmına sahip olan ve aynı zamanda dünyanın diğer bölgelerini talan edenler olacaktır" yorumunu yapıyor.

Avrupa Kalesi adlı kitapta Avrupa Birliği'nin sadece ekonomik yapılanması ve bunun etkileri değil, aynı zamanda bu ekonomik merkezin yaratacağı sosyal sorunlar ve varoşlarda kalan ülkelerin sorunları da ele alınıyor. Doğu Avrupa ve Üçüncü Dünya ülkeleri ile ilişkiler, Kadınlar ve Avrupa Birliği, Avrupa Emperyalizminin Engellenemeyen Yükselişi başlıklı bölümlerde dünyanın bu bölgesindeki sermaye yoğunlaşması ve merkezileşmesinin farklı etkileri ele alınıyor.

Doğu Avrupa ya da Kuzey Afrika ülkeleri ile ilişkiler, yani Brüksel'deki etki alanı ikinci bölümde bağımlılıkların nasıl güçlendirildiği vurgulanıyor. Avrupa Birliği'nin Doğu Avrupa ve ortaklık anlaşması imzaladığı diğer ülkelere sunduğu "öncelikler sistemi"nin vaatten başka birşey getirmediği ortaya çıkıyor. Avrupa Birliği vaatlerini yerine getirmediği zaman imzalanan anlaşmalara taraf olan ülkelerin herhangi bir yaptırım gücü yok. Nitekim Türkiye ile imzalanana Gümrük Birliği anlaşmasında yer alanmali yardım Yunanistan'ın vetosu ile önlendi. Demokratik karar mekanizmasının arkasına sığınan Brüksela komisyonlarının bu vetoyu kaldırmak için büyük çaba harcadığı söylenemez. Gümrük Anlaşmasının Avrupa Birliği'nin çıkarına olan maddelerinin uygulanması devam ediyor. Ortaklık anlaşması ile bağlanılan ülkelere "bir gün bu katara dahil olacaksınız" duygusu dışında bir avantaj sağlanmıyor.

Avrupa Birliği sadece yakın çevresini merkeze bağlama ile ilgilenmiyor, aynı zamanda dünya pazarında payını arttırmak için farklı coğrafi bölgelerle özel anlaşmalar imzalıyor. Lome Anlaşması bunlardan biri. Bu anlaşmalarla Batı Avrupa tarım ve sanayi sermayesinin çıkarları güvence altına alınırken, hammadde kaynaklarını kullanım çıkarları korunuyor. "Korkulu Rüya: Avrupa" başlıklı bölümde Avrupa Kalesinin dış politika aracılığıyla güvenceye alınmasının örnekleri veriliyor.

Avrupa'da sermaye için sınırlar kalkarken ayrımcılığın devam ettiği Avrupa Birliği'nin kadınlara yönelik politikasının irdelendiği bölümde örneklerle gösteriliyor. Geleneksel ve ulusal farklılıkların korunması adına çeşitli ülkelerdeki baskıcı yasalar Avrupa hukukuna rağmen yürürlükte kalıyor. Sınırların açılması ile Avrupa'da uyuşturucu kaçakçılığı ve organize suç örgütlerinin faaliyetlerinin arttığı gözdağı ile yeni kısıtlamalar gündeme geliyor. Bireysel haklar Avrupa polisinin ağır gölgesi altında eziliyor, özgürlükler Avrupası vaadi yaratılan korku atmosferi ile geri alınıyor.

Kitabın Almanca aslında farklı olarak Türkçe basımda Türkiye ile ilgili bir bölüm var. Bu bölüm fazla ayrıntılı olmamasına rağmen kitabın tamamı, Türkiye'nin İslam ya da Avrupa perspektifini seçme aşamasında olduğu şu sıralarda ikinci seçimin ne anlama geleceğine dair fikir sahibi olmak açısından önemli ve belki de üçüncü alternatifin aranmasına yardımcı olacak nitelikte. Avrupa Birliği içinde olmak ya da dışarda kalmak veba ile kolera arasında seçim yapmak gibi bir şey. Birlik üyeleri dünya rekabetine dayanabilmek gerekçesiyle sosyal kısıtlamalarla ulusal rekabeti yoketme dönemindeler. Kapitalist mantık açısından dünyadaki ekonomik birliklerden birine dahil olmak dışarda kalmaktan daha avantajlı. Şu andaki verilere göre ekonomik merkezlerin dışında kalan ülkelerin durumu içerdekilerden daha kötü olacak. Ama merkezde yer alan ülkelerde kimin durumunun iyi olacağının cevabı açık: Büyük holdingler ve bankalar. Avrupa Birliği'nin çekirdek ülkeleri dışındaki ülkelerde bu süreçten kazançlı çıkanlar daha da küçük bir çevre olacak. Almanya ya da Fransa gibi birliğin moturunu oluşturan ülkelerin dışında kalan Yunanistan, Portekiz, İspanya ve tam üye olması halinde Türkiye gibi ülkelerde sermayenin tamamı değil, Avrupa'nın verdiği role uyan kesim süreci devam ettirebilecek. Yukarda da verilen çelik sektörü örneğinde Almanya ya da Fransa gibi ülkelerde bankaların da yardımı ile yaratılana yoğunlaşma karşısında aynı güçte olmayan Yunanistan ve Portekiz gibi ülkelerin çelik sektörünün yıkılmaya mahkûm olduğu açık. Sonuçta çekirdeğin çevresindeki ülkelerde merkezinihtiyaçlarına uygun sektörler yaratılacak ve ancak bunların yaşamasına izin verilecek. Avrupa solunun sermayenin merkezileşmesi ve yoğunlaşması projesini ciddiye almamasının sonuçlarına değinilen "Avrupa Emperyalizminin Önlenemeyen Rönesansı" adlı bölümde, Avrupa Birliği'ne karşı olunmasını gerektiren yirmi neden sayılıyor. Avrupa solunun bir kısmının ve Yeşillerin Avrupa Birliği'ne karşı çıkmak yerine içinde yer alma ve etkileme çabalarının Avrupa parlamentosunun etkisizliğe mahkûm edilmesiyle başarısızlığa uğradığı vurgulanıyor. Bu bölümde sol grupların kendi ülkelerindeki sermayeyi hedef alarak uluslararası projelere önem vermemesinin ortaya çıkardığı vahim sonuçlar örneklerle anlatılıyor ve Avrupa solunun kısıtlı perspektifi eleştiriliyor. Avrupa'nın geleceğinin kimin sırtından kurulduğu sorusu sorularak enternasyonalist hareketin yanılgı ve yanlışlarına değiniliyor.

Avrupa Birliği'nin yoğunlaşma ve merkezileşme sürecini tamamlamaya çalıştığı sırada gerçek yüzünün anlaşılması ve sosyal hareketlenmelere yol açması belki çok geç olarak nitelendirilebilir. Ama gerçeğin ortaya çıkması için hiçbir zaman geç kalınmış olamaz. Avrupa Kalesi adlı kitap Avrupa Birliği'nin kapitalistlerinin sunduğu parlak yüzünün dışında kalan gerçeklerin anlaşılmasına yardımcı oluyor.

Avrupa Kalesi, Derleyen: Winfried Wolf, Jutta Klass, Yazın Yayıncılık, 1996, 190 s.

David Morley ve Kevin Robbins'ten "Kimlik Mekanları"

Küresel medya, elektronik ortamlar ve kültürel

Geçtiğimiz günlerde Ayrıntı Yayınları tarafından Emrehan Zeybekoğlu'nun çevirisiyle yayımlanan Kimlik Mekânları-Küresel Medya, Elektronik Ortamlar ve Kültürel Sınırlar (David Morley-Kevin Robins) adlı kitabın yazarlarından Newcastle Üniversitesi'nde Coğrafya Profesörü olan Kevin Robins'in Türkçe basıma yazdığı önsözü sunuyoruz. Robins sık sık Türkiye'ye gelen; Türkiye'nin politik, kültürel ve toplumsal sorunlarıyla yakından ilgilenen bir bilim adamı. Önsözünde Türkiye'nin Avrupa ile ilişkisi hakkında çarpıcı saptamalarda bulunuyor. Türkiye'nin Avrupa ile ilişkisinin en hafif deyimiyle "tartışılır" olduğu şu günlerde Robins'in söyledikleri çok önemli. Robins Avrupa kültüründe temel bir sorun olduğunu, kendi olumluluğunu Avrupalı olmayan olumsuzluğa dayandırarak kendi kendisiyle özdeşleşmesinin narsist bir kimliğe dönüştüğünü ve artık kendini yeniden inşa etmek için geri çekilmeye başladığını söyleyerek şu saptamada bulunuyor: "Avrupa bundan böyle bir ideal olarak, medeniyetin büyük başarısı olarak görülemez. Ve bundan ötürü, Türkiye'de Avrupa'ya eskiden verdiği yanıtları veremez. Kimlik Mekânları'nda ilerisürülen şudur ki, artık sineye çekmek diye bir şey olamaz. Öyleyse, Türkiye kendini göstermeli, Avrupalılığın ne olduğunun yeniden tanımlanmasına katkıda bulunmalıdır; çağdaş Avrupa kültürünün yeniden oluşturulmasına aktif olarak katılmalıdır. Bu, Türkiye için gereklidir. Avrupa için de." Türkiye'nin "büyük rüya"lar görmeyi çok sevmesine rağmen sonunda, kendi "iç düşman"larıyla ve sınır komşularıyla baş başa kalmasının nedenlerini biraz da kültür ve simge dünyasının sunduğu teorik ve politik kerterizden incelemek gerektiğini düşünüyorsanız, bu kitapta aradığınızdan daha fazlasını bulacağınıza emin olabilirsiniz.

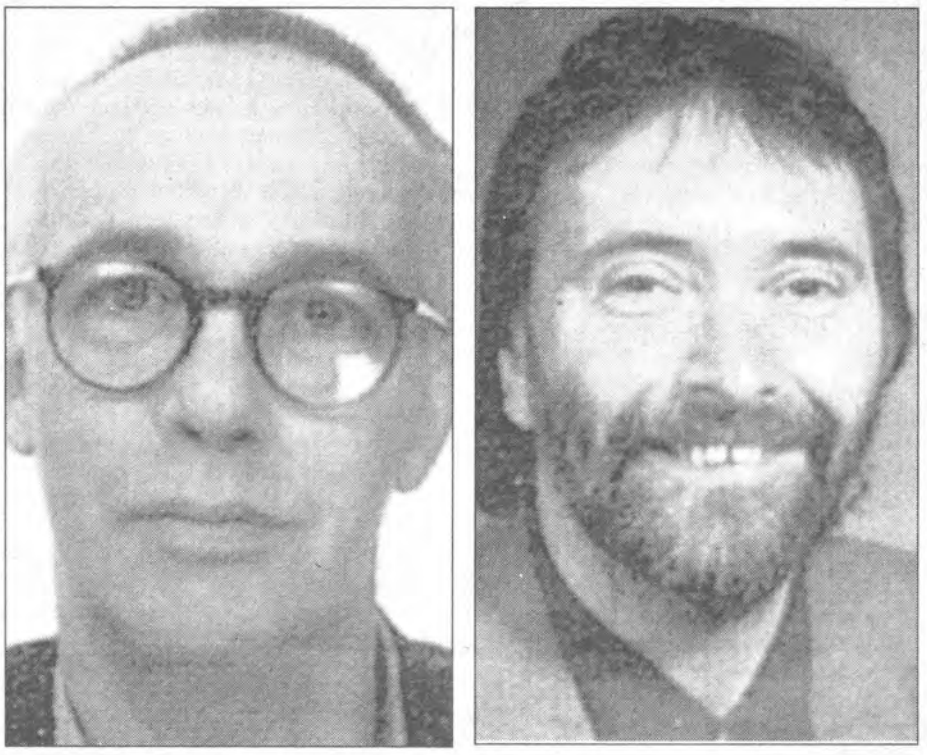

Kimlik Mekanları'nın yazarları David Morley(solda)ve Kevin Robbins.

KEVIN ROBBINS

Kimlik Mekânları, çağdaş Avrupa kültürüyle ilgili bir kitap. Bu kitap, Avrupa'nın çağdaş dünyadaki konumu ve Avrupa mekânının kültürel dinamikleri üzerine eğilmektedir. Ve tabii, Avrupa kültürü ve kimliği sorunu, geçiş durumundaki Türk toplumu ve kültürü açısından büyük önem taşımaktadır.

Avrupa, Türkiye Cumhuriyeti tarihi boyunca ona temel bir referans oluşturmuştur. 1925 yılında yazan Arnold Toynbee, Türk ulusunun doğuşunu, bir medeniyet ve hayat tarzının toptan terk edilmesi, başka bir medeniyetin kabul edilmesi olarak tanımlıyor ve bunu "tinsel ihtida"ya benzetiyordu. Toynbee, bu "zihniyet değişimi"nin statü sorusu tarafından güdülendiğini söyler:

Yahudiler gibi Türkler'de Batı'yla ilişkiye girdikleri günden beri "garip bir millet" olagelmişlerdir ve zirvede olduğunuz sürece bu durum hiç fena değildir... fakat roller değiştiği anda dayanılmaz bir aşağılanmaya dönüşür bu durum. 'Garip bir millet' statüsü her iki örnekte de bir gurur kaynağı olmaktan çıkıp bir aşağılanma kaynağı haline geldi; ve bundan dolayı, yine her iki örnekte de, bu aşağı statüden kurtulma uğrunda güçlü bir hareketin ortaya çıktığı görültü. (1)

Türkler, "Batı dünyasının paryaları olmak gibi berbat bir konumdan kurtulabilmek için Batı'nın tam bir üyesi olmak istemişlerdir." (2) Batı açılardan bakıldığında Türkiye, Batılılaşmış ve modernleşmiş bir toplum olmanın gerekli bazı koşullarını yerine getirmiştir (her ne kadar bunun bir psişik bedeli olmuşsa da). Avrupalılar arasında, Türkler'in gerçekten Avrupalı olmadığı, onların yabancı, dışarlıklı kişiler oldukları duygusu ise hâlâ mevcuttur. Türk asıllı Alman yazar Zafer Şenocak'ın da ifade ettiği gibi, "Türk, Kuran okur, operaya gitmez" gibi basmakalıp bir inanç vardır. (3) Avrupalılar'ın gözünde Türkler, "garip bir millettir".

Avrupa, Türkiye'nin Avrupalı özelliklerini tanımamakta ısrar etmektedir. Türkler'in talebine daha sempati duyanlar, Türkiye'nin henüz yeterince Batılı olmadığını veya "kimlik bunalımını" henüz Batılılaşma doğrultusunda çözememiş olduğunu belirtmektedirler. Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine açıktan karşı çıkanlarsa, daha temel itirazlarda bulunmakta, Türkiye'nin Ortadoğulu ve İslami özelliklerine dikkat çekmektedirler. Lord Owen, "Avrupa sınırlarının nerede başlayıp bittiğini açıkça bilmek gerekir, Avrupa'nın sınırları, Türkiye-İran arasında değildir" demektedir. (4) Daha da yakın bir zamanda, dikkatlar Türkiye'nin Asyalı kökenlerine çevrildi. Peter Millar, "Türkleri Orta Asya'daki eski yurtlarından deniz kıyılarına getiren, Cengiz Han'ın sağlam paralı askerlere olan ihtiyacı olmuştur" diye yazmaktadır The European'da. (4) Bu itirazları yapanlara göre Türk kültürünün özünde, Avrupalı olmayan bir şeyler vardır ve birliğe tam üye olmaları da söz konusu olamaz.

Bu perspektiflere göre karşılaşılan tek sorun, ne olduğu bilinmeyen ve yabancı Türk'tür. Burada Avrupalılar'ın yaptığı, kültürel kibirliliktir. Biz bunu, Arnold Toynbee'nin 70 yıl önceki ifadesiyle Türk toplumunun karşılaştığı "Batı sorunu" olarak görmeliyiz. Bunu söylerken Toynbee, Batılılar'ın yeni doğan cumhuriyete karşı küçümseme ve ilgisizliğinden bahsetmekteydi: "Gerçekleştiği yerde insanların hayatlarında büyük bir etki doğuran olay (cumhuriyetin kuruluşu -y.h.n.), kendisine pek az ilgi gösterilen bir ortamda cereyan ediyor." (6) Batılılar'ın bugün de süren kibirli tutumları, Türkiye'nin Avrupa'ya bakışına bugünlerde gösterilen duyarsızlıkta da göz çarpmaktadır. Türkler'in, Batı değerlerini ve normlarını özümsemeleri beklenmektedir, fakat ne kadar uğraşsalar da bunun mümkün olmayacağı inancı da mevcuttur. Ivaylo Ditchev, bunu Avrupa merkezinin çevresiyle olan ilişkisinin temel bir özelliği olarak görmektedir. Bu kültürlerden, "evrensel kültürün bir parçası haline gelmeleri istenmektedir; fakat aynı zamanda bunu başaramayacakları söylenmektedir kendilerine" der Ditchev. Avrupa, "bir fedakarlık ister, fakat fedakarlık yapıldığındaysa bu fedakarlığı kabullenmeye yanaşmaz." (7) Türkiye örneği, küçümsenmesine ve reddedilmesine rağmen ele avuca sığmayan bu Batı kültürünü nereye kadar izlemenin mümkün olduğunu gösteriyor gibidir.

Türkiye'nin tecrübesi, -daha da trajik olarak- kültürel kibrin nasıl kültürel nefrete dönüşeceğini de göstermektedir. Öteki, aşılması mümkün olmayan bir farklılıkla damgalandığı ve neticede batı kültürü içerisine özümsenemediği (ihtida ettirilemediği) zaman ırkçılığın da zemini hazırlanmış oluyor. Avrupa'da Türkler'in çoğu bu şekilde görülmeye başlamıştır.

Almanya'da Gastarbeiter* denen kişiler, Avrupa'ya (bu sefer ekonomik olarak) saldıran (Müslüman) Osmanlı'nın bir çeşit devamı olarak görülmektedir. 1683'te Viyana'nın kurtarılışının anısına yapılan bir nasyonal sosyalist heykeli tarif ederken Claudio Magris, Türk sancağında hilal değil, Davud'un altı köşeli yıldızı olduğuna dikkati çeker: "Türkler düşmanla, yani Yahudilerle özdeşleştirilmiş ve öyle bir tahrifat yapılmıştır ki, bugünün geçici yabancı işçilerine karşı gösterilen korku düşünülecek olursa, bunun trajik bir şekilde gerçekleşmesi riski vardır". (8) Türkler'e parya muamelesi yapılır. "Soykırım dolayısıyla Yahudiler için tabu haline gelen durum, Türkler için kabul edilir durum olmuştur: Öteki olma konumundan ötürü bir millet toptan karalanmıştır" demektedir Zafer Şenocak. (9) Solingen, Mölln, Rostock, Rostock, Hoyerswerda...

Kimlik mekânları'nda, Avrupa kültürünün tam merkezinde temel mahiyette bir problem olduğunu ileri sürmekteyiz. Kültürel gelişmesi sırasında Avrupa, kendisini kendi kendiyle özdeş ve kendi kendine yeterli görür hale gelmiştir. Avrupa'nın bu kendine düşkün narsist kimliği, (kendine özgü olduğu varsayılan) Yahudi-Hıristiyan ve Grek-Roma gelenek ve mirasına dayanmaktadır. Diğer etkiler, özellikle Batı İslamiyeti, kolektif hafızadan çıkarılmıştır. Avrupa kültürünün olumluluğu, "Avrupalı olmayanın" olumsuz imajına karşı tanımlanmıştır. Genişleme döneminde kendinden emin olan bu kültür, dinamik bir şekilde, kendini dünyaya evrensel kültür olarak göstermiştir. Fakat artık devir değişti. Avrupa, şimdi kendisine kendi dışında tuttuğu, fethettiği ya da inkar ettiği her şeyden farklı kılan özelliklere dayanan özgün, yeni bir kimlik inşa etmeye çalışarak geri çekilmektedir. Yeni sınırlar ve cepheler inşa ederken, farklı oldukları için özümsenemeyecek olanları dışlamaya çalışmaktadır. Şimdi babadan kalma mirasını, bu mirası dağıtma ya da sulandırma tehditini barındırıyor görünen güçlere karşı savunmayı amaçlıyor. Tarihsel dinamizm, olumsuz bir tutkuya dönüşmüş, bir reddetme, itme halini almıştır. Bundan böyle Avrupa kimliğinin hemen hemen hiçbir olumlu temeli kalmamıştır. Tek olumlu özellik, standart kültürün sürdürülmesi. Sadece tekrarlama vardır; Avrupa kültürün bu bunalımına başka bir çare de bulunamamaktadır.

Bu, tarihin akışının inkar edilmesidir, bir çeşit engelleme ya da gerilemedir. Yapılacak başka tarih kalmamıştır adeta, yaşanacak başka bir değişiklik yoktur sanki. Avrupa kültürünün çitlenerek dışarıya kapanmasına, tarihsel amacın yok olması açısından bakılabilir: "Tarihin sonu" fantezileri. Avrupa, artık kendisini, tarih yaratan bir fail gibi görmemektedir. Tarihsel sürecin belirsizliğine artık açık değildir. Artık dinamik bir dönüşüm olarak modernlik duygusu da yoktur. Modernlik artık Avrupa'nın geleneği olmuştur; hatırlanıp saygı duyulacak bir gelenek; fakat gözden geçirilmesi ya da ye-

niden icadı söz konusu olmayan bir gelenek. Tarihin tamamlanmadığı duygusu olmadan ileri gitmek söz konusu olamaz. Değişimin kaynakları reddedildiği zaman değişim de mümkün olamaz.

Bu, temel mahiyette bir problemdir ve sadece Avrupa'yı ilgilendiren bir problem de değildir. Toynbee'nin bu kadar kritik bulduğu Batı sorunu, Batı Avrupa'nın bir parçası olduğu koca bir coğrafi alanın tamamı için bir sorundur (Balkanlar, Ortadoğu, Akdeniz, Doğu Avrupa, Türkiye). Avrupa, hâlâ gölge ediyor, ama bu kez tersinden: Bir zamanlar değişim çalkantıları ve altüst oluşlar yarattığı yerlerde şimdi değişimi engellemeyi ve tarihsel süreci durdurmayı amaçlamaktadır. Tarihin tekrar yürümeye başladığı küresel bir bölgede Avrupa, yapıcı bir rol oynayamamaktadır. Bu da gerçekten önemli bir sorun.

Türkiye, bu açmaza nasıl tepki gösterecektir? Bu belirsizlik ve değişim döneminde Avrupa bağlamı büyük önem ifade edecektir. Avrupa toplum ve kültürüne doğru hâlâ güçlü bir yönelim mevcuttur, Türkiye'nin (Gümrük Birliği üyeliği dolayısıyla şimdiden bir ölçüde tatmin edilmiş olan) Avrupalı özellikleri konusunda artan bir güven vardır. Fakat aynı zamanda Avrupa'nın, Türkiye'nin yakınlaşma duygusuna karşı kayıtsız, hatta reddedici, tutumu karşısında bir hassasiyet ve savunma duygusu mevcuttur. Çağlar Keyder'in belirttiği gibi, (10) Avrupa'nın bu tutumu, Türkiye'deki kimlik bunalımını daha da ağırlaştırmış, Türkiye'nin son yüz elli yıldır yüz yüze olduğu "Batı sorunu"nun önemini daha da belirginleştirmiştir. Bu durum, Avrupa'nın Bosna karşısındaki tutumu ve Hıristiyan Avrupa ile İslami Öteki arasındaki bir mesafenin gitgide açıldığı duygusuyla daha da kötüye gitmiştir. Türkiye'nin kimliğine yönelik bu saldırıyla nasıl başedeceği büyük önem taşımaktadır. Savunmaya geçip içine kapanmaması çok önemlidir; çünkü aksi halde, Türkiye'de daha demokratik ve açık bir toplum yaratılması tehlikeye düşer. Türkiye, Batı sorunuyla hesaplaşmak zorundadır.

Avrupa bundan böyle bir ideal olarak, medeniyetin büyük başarısı olarak görülemez. Ve bundan ötürü, Türkiye'de Avrupa'ya eskiden verdiği yanıtları veremez. Kimlik Mekânları'nda, ileri sürülen şudur ki, artık sineye çekmek diye bir şey olamaz. Öyleyse, Türkiye kendini göstermeli, Avrupalılığın ne olduğunun yeniden tanımlanmasına katkıda bulunmalıdır; çağdaş Avrupa kültürünün yeniden oluşturulmasına aktif olarak katılmalıdır. Bu, Türkiye için gereklidir. Avrupa için de.

1 Arnold J. Toynbee, "The Turkish State of Mind" Atlantic Monthly, 136 (Ekim 1925), s. 556.

2. A.g.y.

3. Zafer Şenocak, Atlas des Tropischen Deutschlands. (Berlin: Babel Verlag, 1993), 2. 22.

4. "A Europe of Sixteen", Newsweek, 6 Ağustos 1990, s. 54.

5. Peter Millar, "Turkey Must Look the Its Mongol Heritage", The European, 25-27 (Ekim 1991). Bkz. "The Turks Are an Asiatic People Who Have Settled But Not Taken Root in Our Continent", sir Charles Eliot, Turkey in Europe, London: Frank Cass, 1965 (ilk basım 1990).

6. Arnold J. Toynbee, The Western Question in Greece and turkey, (London: Constable, 2nd, ed 1924), p. 2.

7. Ivaylo Ditchev, "Europe tragique" Les Temps Modernes, 565-566. (Ağustos-Eylül 1993), s. 202-206.

* Konuk işçi - y.h.n.

8. Claudio Magris, Danube, (London: Collins Harvill, 1990), s. 177-178.

9. Zafer Şenocak, War Hitler Araber? Irre Führungen an den Rand Europas, (Berlin: Babel Verlag, 1994, 1994), s. 93.

10. Çağlar Keyder, "The Dilemma of Cultural Identity on the Margin of Europe review 16 (1) Winter 1993

Muhsine Helimoğlu Yavuz, masalların değişik bir yönünü anlatıyor

Masalların eğitsel işlevleri

Muhsine Helimoğlu Yavuz'un elimizdeki kitabında 90 masal incelenmekte. Bu masallar, Anadolu'nun her bölgesinden derlenmiş ve ilk kez sözden yazıya geçirilmiş. Bu nedenle özgün. Her masalın açık kimliği (nereden ve kimden derlendiği, kaynak şahıs hakkında kısa bilgi) başında belirtilmiş.

LALE GÜL

Muhsine Helimoğlu Yavuz'un elimizdeki kitabında 90 masal incelenmektedir. Bu masallar, Anadolu'nun her bölgesinden özenle derlenmiş ve ilk kez sözden yazıya geçirilmiştir. Bu nedenle özgündür. Her masalın açık kimliği (nereden ve kimden derlendiği, kaynak şahıs hakkında kısa bilgi) başında belirtilmiştir.

Kitap şu dört bölümden oluşmaktadır:

- Masal nedir ve tarihçesi
- Masallar ve iletileri (Mesaj-Index)
- Masallar ve dil öğretimine katkıları
- Masal metinleri ve ileti dizinleri

Masallar ve iletileri bölümünde, masal konusunda ilk kez yapılan **bir çalışma** gerçekleştirilmiş ve masalların **etik, sosyolojik, psikolojik, ekonomik iletileri belirlenerek** toplam 517 iletilik bir **"mesaj-ındex"** hazırlanmıştır. Bu mesaj-ındex incelendiğinde, bu masalları **yaratan** toplumların etik, sosyolojik, psikolojik ve ekonomik haritaları ortaya çıkmaktadır. Örneğin bizim masallarımızda en çok verilen birinci-öncelikli ileti; "İnsana (en yakının bile olsa) güvenme" iletisidir. Bu ileti İncil'deki "İnsana güvenen insanın vay haline" söylemiyle örtüşmektedir.

Yine bizim masallarımızdaki önemli iletilerin başında "Haklı olanın mutlaka hakkını alacağı, haksız olanınsa sonunda mutlaka cezasını bulacağı" iletisi yer almaktadır. Ayrıca umutsuzluğa kapılmamak, sabırlı ve tutarlı olmak, yalan söylememek, kıskanç olmamak, özeleştiri yapmak, dış görünüşe aldanmamak gibi önemli iletiler de bu kitapta saptanan toplam 517 iletiden yalnızca birkaç tanesidir.

Kitaptan bazı bölümler:

- Masallarda genellikle cinsel tacizlere uğrayan kadınlar, büyük uğraşlar vererek namuslarını mutlaka kurtarıyorlar. Masalların bu mutlu sonları acaba gerçek sonlar mıdır, yoksa toplumsal vicdanı incitmemek için yaratılmış olması istenilen, özlenilen "masalsı" sonlar mıdır? Gerçek yaşamdaki, kötü amaçlarına ulaşan ilkel erkeklere, bu incelemede görüldüğü gibi masallar geçit vermiyor. Onları hep başarısız ve yenik kılıyor. Çünkü masallar, bir bakıma toplumların "psiko-terapi" uygulamalarıdır, rahatladıkları, yüceldikleri, mutlu kahramanlarla özdeşleşip mutlu oldukları "pembe dizileri"dir. Onlardaki ileti, kötülerin başarılı olacağı, haksızların mutlu, haklıların mazlumların mutsuz olacağı doğrultusunda olamaz. Zaten yeterince ezilen ve acı çeken halkın olumlu iletiler içeren, "masal sığınakları"na gereksinimleri vardır.

- Masallar ait oldukları toplumların gelenek, görenek ve inançlarını; sosyal, kültürel ve ekonomik yapılarını yansıtan iletilerden oluşurlar. Bu nedenle de bu araştırma çocuk yetişkin ayırımı gözetmeksizin, masalların halk eğitimi konusundaki işlevi ile dilin öğretilmesine ve gelişmesine katkısını, göstermeyi amaçlamaktadır.

- Masalla incelendiğinde, masal olaylarının, hep toplumsal bir gerçekten kaynaklandığı görülür. Masalların bu gizli gerçeğinin izi sürüldüğünde de bu iz sürme bizi, pek çok toplumsal olayın, yaşanmış gerçekliğin gelişmesine ve bu gelişmenin de insanların beklentisine uygun bir şekilde sonuçlanmasına götürür. Otoriteye, güce çeşitli halk anlatılarıyla karşı çıkma ve bundan da psikolojik bir rahatlık duyma, eskiden beri toplumların başvurduğu bir yöntemdir.

- İnsanoğlu kendi yaşam gerçeğini, çözüm önerilerini, beklentilerini masal olaylarına ve masal kahramanlarına yükleyerek, "örtük transaksiyon" (imalı iletişim) yoluyla anlatmış ve yüzyıllar boyu, bu yolla gelecek kuşakları uyarmaya, eğitmeye, yaşamın zorluklarına karşı onları donanımlı kılmaya çalışmıştır. Çünkü, masal kahramanlarının karşılaştıkları sorunların hemen hepsiyle, yaşamın gerçekleri arasında koşutluk kurulabilir ve o masallardan ait oldukları toplumun yaşam gerçeğine ulaşılabilinir. Çünkü, o toplumu eğiten temel öğelerden birisi de masallardır.

- Gerçek yaşamda olduğu gibi, masallarda da "su başlarını devler tutmuş"tur. Tıpkı ateşi olduğu gibi suyu da devlerin elinden almak can karşılığıdır, özellikle de genç canlar karşılığı. Her zamanda ve her koşulda, canı karşılığında da olsa, suyu ve ateşi devlerin elinden alıp, insanların yararına sunacak "Yiğit Prometheuslar" olagelmiştir ve hep olacaktır. Masallarımız ve insanlık tarihi, bunların örnekleriyle doludur.

- Masallarda umut ve güzellik, hep "Kafdağı"nın ardındadır. Bu nedenledir ki, masal kahramanlarımız ellerinde demir asa, ayaklarında demir çarık yollara düşüp, hiç durmadan dağlar aşarlar. Umudun ve güzelliğin arayıcısı olurlar. Yine bu masallarımızda hiç bitmeyen bir "hak, adalet, demokrasi" özlemi görülür.

- Bir toplumun masallarında, o toplumun yaşam serüveni gizlidir. Ne acıdır ki, bizim masallarımızda yer alan çocukların çoğunluğu mutsuzdur. Öyleyse, bu masalların aynası olduğu toplumun çocuklarının büyük çoğunluğu mutsuzdur. Önümüzde çok önemli ve mutlaka çözüm bekleyen, çözülmesi toplumumuzun geleceği için hayati önem taşıyan bir sorun duruyor demektir. Bu mutsuzluk ibresini mutluluğa çevirmek de sanırım bu ülkenin yetişmiş ekonomistlerinin, eğitimcilerinin, psikologlarının, yazarlarının, halkbilimcilerinin, aydınlarının, kısaca hepimizin işidir, birincil görevidir.

- Masallar edebiyat, sinema, tiyatro, opera, bale, resim, heykel, müzik gibi çağdaş sanatlar için zengin bir kaynak oluşturmaktadır. Bu kaynağın farkında olan ve yararlanmasını bilen sanatçıların, ne denli özgün ve kalıcı yapıtlar yarattıkları ortadadır. Öyleyse yapılacak tek şey, "derya içinde yüzen mahilerin deryayı bilmeleridir." Yani sanatçılar, içinde yaşadıkları "halk kültürü denizi"ni gerektiği gibi tanımalıdılar ve ondan sonuna kadar yararlanabilmelidirler.

- Masallar ve iletiler, tüm bir halkın yaşam deneyimlerinden, yaşam macerasından damıtılmış, geçmişi değerlendiren, güne ışık tutan, geleceği yönlendiren altın damlalardır. Bu altın iletiler iyi değerlendirilmelidir.

- Masalları Türkiye, Almanya, Fransa masalları diye çok çok kesin çizgilerle ayırmak pek olanaklı değildir. Bu ayırım, her ne kadar halkbilimi incelemeleri sırasında, gerekli bir zorunluksa da aslında, masallar ve efsaneler insanlığın ortak kültürleridir. Özellikle halkbiliminde "gezgin motifler" diye adlandırılan masal motifleri dil, din, ırk, ulus, sınıf farkı dinlemeden birbirlerine doğru, coşkun ırmaklar gibi gürül gürül akar dururlar ve evrensel bir halk kültürü oluştururlar. Öyleyse masalları şöyle de tanımlayabiliriz:

"Dünya halk kültürlerinin ortak düş ırmakları: Masallar"

Masalların annesi Muhsine Helimoğlu Yavuz

Masallar ve Eğitimsel İşlevleri/*Dr. Muhsine Helimoğlu Yavuz/Ürün Yay., Ankara 1997, 444 sayfa.*

ŞİİR ATLASI

Hazırlayan: Cevat Çapan

Jiri Sotola / Şiirler / Çeviren: Nezih Onur

"Her şey birbirine karışıyor zaten; yaşam, sanat..."

Çek şairi Jiri Sotola (1924) ilk ikisi 1946'da olmak üzere on şiir kitabı yayımlamıştır. 1957'de **Suet nas vezdejsi (Günlük Ekmeğimiz)**, 1959'da da **Venüs di Milo** kitapları çıkmıştır. Sotola kendi deyimiyle, Holub gibi, 'gündelik şiirler yazarak sosyal gerçekçi akıma tepkisini dile getirmeye çalışmıştır. Sotola'nın şiiri karşı çıktığı şiir türünden farklı olarak toplumsal kaygılarını yitirmeden insancıl boyutları öne çıkaran bir şiirdir. 1964'te **Co a jak (Ne ve Nasıl)** kitabındaki şiirlerinin daha kısa olduğu görülür.

İki

İki
kişiydiler
(Adlarından emin değilim:
David Garrick ile
Lord Şirretiye olabilirlerdi, belki de
yapımcı Andrew Yokpara ile
New York Eyalet Valisi ya da
başka biri
bir başkasıyla...
kimin umurunda).

İki;
biri
hukuk doktoru olabilirdi ya da
işadamı
ya da iktidar partisinden
bir Senatör belki,
belli bir konumu, giysisi, parası vardı.
Öbürü
tiyatrocuydu. Buluşmuşlardı,
nasıl buluşursa ekmekle, insan teniyle bıçak
dirgenle saman-
(raslantı mı?)

Ve dedi ilki:
"Sevgili dostum,
kendime ayıracak zamanım yok benim, işi başından aşkın bir adamım, yine de
ara sıra biraz sohbet etmeyi severim,
evet, sohbeti, özgür tartışmayı, sanat üzerine,
felsefe, Güzellik üzerine, onun karmaşık anlamı üzerine, ikimiz de,
deyim yerinde ise, Bohem kişileriz; içelim,
Ne de renksiz şu sürdürdüğümüz yaşam...
eveet, devam edin!"

İkincisi dedi ki:
"Sayın bayım,
bu, az çok, para sorunu. Utanç veriyor.
Ancak (Ozan'ın dediği gibi) oldukça güçlü ve önemli girişimler
parasal durumda bir bozukluk varsa
ters gider. Çocuksu saçmalığa dönüşür
soylu davranış
soğuktan donuyorsa seyirci. Ayrıca,
yakıta bağımlılık derdimizin en küçüğü.
Daha büyük
sorunlar var... Paylayıverin
emrinizde çalışanların ikisini üçünü, bakın nasıl oynarız
Melekler gibi...

Ve dedi ilki:
"Sevgili dostum,
ne kadar dokunaklı! Bedeli üç kamyon kömür! Dert etme,
o yaşadığımız dünyanın aşığıyım ben. Ah o şöhret sahnesi!
Paylayacağım onları!
Aptal hödükler! Aa, sanat incelik ister,
sevgi ister. Kırılgandır... Sanat
kadın gibidir. Kavrayamaz insan
anlamını, derinliğini, kokular simyasını,
nerede? ne zaman? nasıl uyarsak da
o gizin meme uçlarını, o tüm beden, o büyü, o canlı varlık
salgılasa o yoğun tutku çiğini
ve açsa bize
varını yoğunu?"

İkincisi dedi ki:
"Sayın bayım,
bütün bunlar gerçekten... oldukça yalın. Ancak utanç veriyor.
Birkaç binlik bir destek
durumu nasıl değiştirir inanamazsınız. Çalışırsınız,
Tanrım, huzur içinde çalışırsınız ve elbette, üstelik,
üstelik -bağışlayın- huzur içinde yaşarsınız. Böyledir bu iş,
bizler sıradan insanlarız, ev, aile,
devinip dururuz sürekli, yaşlanıyoruz da, bellek,
deyimi hoşgörün, cehennem oldu gitti,
ucuz makyaj yüzünden ciltte kızarıklık, borçlar...
bir tane daha içeceğim.
Şu çiğ konusuna gelince -kusura bakmayın ama-
tümüyle saçmalık. Bağışlarsanız beni,
dahası taşa benzer hani: Kaldırırsınız, ağırdır,
koyun yere, orda kalır. Sanırım
sorun şu: Bedenimizle gerçeği üretmek.
Cinayet işlenirken dehşet içinde soluksuz kalmak. Sevişirken
sessiz olmak. Dokunaklı bir oyun sahnelendiğinde,
küçük bir kahkahayla tatlandırmak. Bir de, tam tersi,
gerçekten güldürecek, söz gelimi içinde Falstaff olan, bir oyun koymak,
öyle ki tadı seyircinin damağında kalsın,
anlamaya çalışınca da, bunun biber tadı olduğunu görsün...
Bu olursa, işte o zaman güzeldir oynamak.

Ve dedi ilki:
"Olacak şey değil!
Gerçek....nedir gerçek? Her şey
hem yalandır hem gerçek; dostum, tümüyle
bakış açısına bağlı bu. Gereksinime göre,
bu bir taktik,
politik çekim alanları içinde
gruplaşma sorunu.
Lütfen kendi işinizle ilgilenin siz. Her şeyin bir sınırı var, bilirsiniz.
Sunt certi fines... kısacası, budalalık etmeyin.
Değiştirelim konuyu. Şerefe! Şu

giyotinler,
ve kasalar,
ve yozlaşmış diplomasi
ve yaşama
ve her şeye ilişkin korku dolu

siktirici dünyada! Yaşasın
naylon Esin Perileri. Dans figürlerinin
çekiciliği! Pudra! Wiener Blut!"

İkincisi dedi ki:
"Elbette.
Güzel söylediniz. Kısa ve öz. Neredeyse
Macbeth'e yaraşan bir yetkinlikle. Ama sayın bayım,
Gerçek konusunda ...kusura bakmayın,
ısrarlıyım. Alışkanlık işte.
Ama başka türlü olmaz diyorsanız, bir berber dükkânı
ya da pansiyon için sağlanacak
katkıya da hayır demem... Hem,
insan böyle de sürdürebilir geri kalan yaşamını. Yaşlanınca
her şey birbirine karışıyor zaten; yaşam, sanat... Hepsi bir.
Alkışa aldırmıyorsunuz artık, daha çok
dinç bir baş, huzurlu bir yürek...
Naylon Esin Perileri... sayın bayım, elbetti,
ben de severim yaşamayı, baharda serçeler gibi, ben de
hoşlanırım bir kadınla yatmaktan vesaire, yaşamdan, renkten, canlılıktan,
ama bakın söyleyim,
şakaya gelmez bu. Dediğim gibi,
ısrarlıyım. Yadsımıyorum
tiyatronun eğlendirmek için de var olduğunu. Ama
Gerçeğin bedenleriyiz biz, her şeyden önce. Hem bir bakıma
bir dans figüründe bile
dünyayı döndürebilirsiniz."

Ve dedi ilki:
"Çiş değil de kaka! Bizsiz de
döner dünya. Ciddiye alma.
Dostum, siz bir alıksınız,
ancak dokunaklısı. Derdiniz üç kamyon kömür! Yaşasın
hokkabazlar! Şovmenler! Göz bağcılar!
Varsın taşsın bacaklarımız tabuttan dışarıya! Şerefe! İyi geceler.
Düşünün bir kez daha. Paylayacağım onları.
Sevgili dostum, gösteriye devam!
Ve biraz daha güldürü! Devam!
Tükürün Ölümün yüzüne: Bir şeyler bırakacaksınız geriye. Eseriniz. Ölümsüzlük.
Ben,
ben sizi kıskanıyorum!
Hadi içip bitirelim. İyi geceler."

Ve ayrıldı, çarparak kapıyı. Öbürü:
"Teşekkürler," dedi.
Ve orada kaldı,
masada,
düşündü,
anlamaya çalıştı olan biteni.
Her nedense
gözden düştü. İşler daha da kötüleşti.
Sonunda
vurdu kendini,
çifteyle
karnından.
Karısı
alıp çocuğunu

atladı dördüncü kattan.
Hiçbir şey kalmadı geriye
eserinden,
zaten ne kalır ki geriye
tiyatrodan? Yalnızca ün, kötü fotoğraflar
ve bellekte bir resim,
bu bile kalmaz
uzun süre.
İşte bu yüzden
sonunda hiçbir şey
kalmadı geriye.

Romeo ve Juliet

Kulak verin şu acıklı öyküye, güzel Verona'da,
rıhtımdan az ötede, 'İki Zürafa' denilen handa
hüzünlü aşk söyleşisi için buluştular, yo, bülbül değil,
tramvaydı geçen, son buluşmaydı, çantaları
demiryolları emanetinde, tek başınaydı ikisi de,
yo, bülbül değil, bir tramvaydı işte,
aktarma arasında hüzünlü aşk söyleşisi için buluştular,
gidecekti sonra erkek: Padua, Venedik, Zagrep, Budapeşte,
Kiev, Sverdlovsk, daha da öteye,
onu başka bir yaşamın beklediği yere,
kadın da gidecekti: Ancona, Bari, Brindizi, Pord Said,
onun da iyi kötü bir yaşamının olduğu yere,
tek başınaydı ikisi de,
ve böylece
bir daha hiç görmeyeceklerdi birbirlerinin ölüsünü de dirisini de. Sanatın çizdiği
o trajik, o ünlü, aah, o güzelim resimlerin
tam tersine.

Ve erkek söz eder kadına
yalnızca gerekli olan şeylerden (çünkü kısadır zaman): Göğüslerinin,
lambanın prinç duyu gibi, sabaha karşı alev alev yandığından,
yağan, kırmızı terlikleri örten kardan ve de aşktan,
mutlu ve huzurlu, sahnede, kitaplarda,
kuşkusuz,
insan yaşamında da.
Ve kadın söz eder erkeğe
(çünkü kısadır zaman):Düşlerden, renklerin ardından,
yitirdiği anasının yaşam öyküsünden ve küçükken gördüğü
Jihlava,
Terek
ya da işte öyle bir yer üzerinden uçan
uçağa ilişkin uzun öyküden. Ve de aşktan,
mutlu ve huzurlu, resimlerde, filmlerde,
kuşkusuz,
insan yaşamında da.

Çok çabuk geçer zaman. Son,
her zaman olduğu gibi, taçlandırır eseri...
El sıkışıp ayrılırlar,
ikisi de tek başına,
dönerler kompartımanlarına, mezarlarına, söndürüp ışığı,
kapayıp sürme kapıyı, uyumaya,
uyumaya, ya da daha doğrusu, sırtüstü uzanıp tavana dalıp gitmeye,
tekerleklerin gürültüsünü,
ve yürek çarpıntısını
dinlemeye.
Ne,
ne kazıyabilir insan
aşk çadırının kara direğine?

Kulak verin şu acıklı öyküye,
ki geçebilir bir başka kentte, bir başka yüzyılda ve
gidiyor olabilir erkek Strasnice'ye, kadın da Motol'a, ama öyle de olsa
her zaman sınırlar vardır aşamadığımız,
yaşlanıp, yabanarısının şekere alıştığı gibi, alışmadan önce
aşkın o buruk
acılığına ...

Bir Güney Kenti

Esmer kadın kaynayan şıkır şıkır bir kordon boyu,
Gece, balıksı ve mis kokan bir rüzgâr,
Gölge, bir beyaz sütun, karanlık, sorguçlar, palmiyeler ve mezar gibi bir okyanus.
Her şey olağanüstü
Ve gizemli
Ve yabancı.

Ve belki de şu an
Rafael'in resmi asılı kilise önünde
Duruyor adamın biri
Uzaktaki yeşil yıldıza dikili gözleri,
Yutuyor gözyaşlarını, yüreğinde don
Ve derin acı, vefasız bir kadın yüzünden.
Düşünüyor sonra. Denizde iyi balık var,
Yaşam da pek tatlı.
Parmaklarında sönmüş bir sigara
Gidiyor en son ezgiyi çalarak ıslıkla
Ve yitiyor gözden, Rio'da, Bombay'da ya da Vrsovice'deki
Hemcinsleri gibi.

Kimse bir şey bilmiyor.
Evet,
Bilmiyor kimse.

Şıkır şıkır bir kordon boyu, nazarlık kadınlar,
Gölge, okyanus, bir mezar - ve biz,
Her köşe başında, trenin hüzünle düdük çalarak
Durup beklediği her istasyonda
Gözlerimizi uzaktaki yeşil yıldıza dikeriz-
Aynıyız hepimiz. Ama
kimse bilmiyor. Evet,
Bilmiyor kimse.

ÖZGÜR YAYINLARI

Ateşten Gömlek
Halide Edib Adıvar

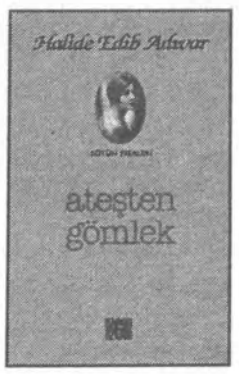

Ateşten Gömlek ilk yayımından tam 75 yıl sonra yeniden ve Halide Edib'in özgün dili ve üslubuyla okuyucusuna kavuşuyor. Ulusal Kurtuluş Savaşı'mızın bu lirik destanı, günümüz okuyucusu için, kelimelerin bu günkü dilde karşılıkları da verilerek notlarla hazırlandı.
Ateşten Gömlek, Ulusal kimliğimizin tartışılır ve yakın geçmişimizin unutulur olduğu bu günlerde bir ibret dersi olarak, zevkle okunacak.
İşgal İstanbul'undan Milli Kuvvetlere katılmak üzere Anadolu'ya "ateşe uçan pervaneler gibi" ölüme gidenlerin, vatan aşkıyla tutuşmalarının hikayesidir.
Halide Edib'in bu çok bilinen eseri, Özgür Yayınları tarafından yayımlanan Bütün Eserleri Serisinin 2'nci kitabı olarak ve bilimsel bir çaba ile sunuluyor.

Yazarın Yayına Hazırlanan Kitapları

VURUN KAHPEYE
DÖNER AYNA,
SEVDA SOKAĞI
SİNEKLİ BAKKAL
MEV'UT HÜKÜM
HAYAT PARÇALARI

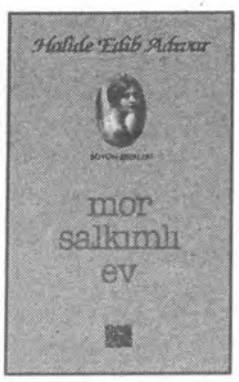

Mor Salkımlı Ev
Halide Edib Adıvar

Halide Edib Adıvar'ın Bütün Eserleri serisinin ilki olarak yayımlanan Mor Salkımlı Ev, yazarın çocukluk günlerinden 1918'e kadar olan hatıralarıdır. Bir roman üslubuyla kaleme alınan eser, edebiyat meraklılarına olduğu kadar yakın dönem Türk tarihiyle ilgilenen okuyuculara da hitap ediyor.
Yeni İstanbul Gazetesi'ndeki yayımı ve hatıralarının İngilizce baskısı ile karşılaştırılarak hazırlanan Mor Salkımlı Ev, Halide Edib'in özgün anlatımı ve sadeleştirilmemiş orijinal diliyle ve günümüz genç okuru da düşünülerek notlar ve açıklamalarla sunuluyor.

TÜM KİTAPÇILARDA

ÖZGÜR YAYINLARI
Ankara Cad. 31/2 Cağaloğlu - İstanbul
Telefon: (0-212) 526 25 13 - 519 14 49 **Fax:** (0-212) 527 57 7 8

ADAM SANAT

NÂZIM HİKMET ÖZEL SAYISI

HAZİRAN 1997 SAYI: 139 300.000 TL.

COŞKULU KONUŞMA / *Memet Fuat*
NÂZIM'I GERÇEKTEN OKUDUK MU? / *Mehmet H. Doğan*
NÂZIM HİKMET, BUGÜN-YARIN / *Orhan Barlas*
NÂZIM'LA NEDİM'İN BULUŞTUĞU YER / *Nurer Uğurlu*
NÂZIM HİKMET'İN İKİ "OLMAZ"I / *Turgay Fişekçi*
KİTAPLARINI NASIL İMZALAMIŞLAR?
NÂZIM'IN EL İŞLERİ
NÂZIM'IN RESSAMLIĞI
NÂZIM'IN SAATİ
NÂZIM'IN KİTAP OKUYUŞU
CEZAEVİ YALNIZLIĞI
CEMAL NADİR'İN AMCA BEY'İ
NÂZIM İLE ABDÜLHAK HÂMİT
MODERN TÜRK ŞİİRİNDE TEKNOLOJİ... / *Yücel Kayıran*
DİYECEĞİZ Kİ : NÂZIM HİKMET MERHABA / *Hakan Savlı*
DUYARLIK ÖN PLANDA / *Hüseyin Peker*
FOTOĞRAFTAN YAPILAN RESİM

Şiir : *Nâzım Hikmet, Salâh Birsel, Vecihi Timuroğlu, İnci Asena, Enis Batur, Müslim Çelik, Roni Margulies, Altay Ömer Erdoğan, Metin Cengiz, Yelda Karataş.*

ADAM SANAT Aylık Sanat Dergisi; **Yönetim Yeri ve Yazışına Adresi :** Küçükparmakkapı sok. No : 17 80060 Beyoğlu-İstanbul; Tel. : (0212) 293 41 05; FAX : (0212) 293 41 08; **Dağıtım :** BİRYAY A.Ş.; **ABONE KOŞULLARI :** Yıllık (12 sayı) 3.600.000 TL. (*Şiir Yıllığı* ile Birlikte 4.000.000 TL.) Altı aylık 1. 200.000 TL. Yurtdışı 60 DM; **Abone ve Eski Sayılar İçin Hesap No** : Anadolu Yayıncılık A.Ş. adına Yapı Kredi Levent Şubesi 1191 nolu hesap.

Vitrindekiler

Gönül Candaş'ın Mutfağından/ *Gönül Candaş/ Arkadaş Yayınevi/ 419 s.*

Aile ekonomisi ve beslenme öğretmeni olan Gönül Candaş, mesleksel ve ev hanımlığı deneyimlerini birleştirerek bu geniş kapsamlı kitabı hazırlamış. . Okurlar Candaş'ı Bereketli Olsun isimli yapıtından tanıyorlar. Titiz ve uygulamaları çalışmaya dayalı, tam sonuç veren yemek tarifleri bulunuyor kitapta.

İletişimde Etkileme Süreci-Seçim Kampanyalarından Örnekler/ *Şengül Özerkan (Altınal)-Yasemin İnceğlu/ Pan Yayıncılık/ 294 s.*

Şengül Özerkan ve Yasemin İnceoğlu'nun hazırladığı insan davranışını etkilemeyi hedef alan iletişim biçimine örnek olarak, bu çalışmada seçim kampanyaları ele alınmış. Şengül A. Özerkan tarafından kaleme alınan (I.-V.) bölümlerde, sosyal psikoloji, kamuoyu, propaganda gibi, konuyla doğrudan ilgili teorik bilgilerden başlanarak, imaj, TV'de seçim tartışmaları, siyasi reklamlar, propaganda konuşmaları gibi, seçim kampanyalarıyla ilgili uygulama örnekleri yer almaktadır. Çalışmanın Altıncı Bölümü, Yasemin İnceoğlu tarafından kaleme alınmış. Bu bölümde ABD'de Siyasal Partilerin oluşumu, iki partili sistem, siyasal partilerin özellikleri, Amerikan siyasal partiler tarihindeki üçüncü partiler, siyasal halkla ilişkiler danışmanlığı, ABD Başkanlık seçimlerinde siyasal reklamcılık ve son olarak ABD'de siyasal reklamcılığın gelişim sürecine yer verilmiş.

Dünya Kenti İstanbul Sergisi/ *Editör: Prof. Dr. Afife Batur/ Yapı Kredi Yayınları/ 303 s.*

Habitat II Kent Zirvesi için tarihi Darphane yapılarında açılan aynı adlı serginin kitabı. İstanbul bu sergide, siyasal, ekonomik ve kültürel etkileri her zaman derin ve yaygın olan ama aynı zamanda kendine özgü bir kent olarak, maketler, belgesel filmler, video klipleri ve digital olarak hazırlanan panolarla sunuldu. Şimdi en güzele erişmek için hiçbir şeyin esirgenmediği bu kitapla Dünya Kenti İstanbul Sergisi elinizin altında.

Resmin Gölgesi Şiire Düştü-Türk Edebiyatında Tablo Altı Şiirleri/ *Hazırlayan: M. Kayahan Özgül/ Yapı Kredi Yayınları/ 212 s.*

Resmin Gölgesi Şiire Düştü, Türk edebiyatından seçilmiş "tablo altı şiirleri"ni içeriyor. 1884'te Mir'ât-i Âlem dergisinin 4. sayısında Recaizade Ekrem'in "Kelebek" başlıklı bir şiiri çıktı. Bir sonraki sayıda ise Hüseyin Haşim'in "Kocakarı ve Kedi" başlıklı bir şiiri yayımlandı. İki şiirin de yanlarında birer resim vardı. Bu ilk örneklerle başlayan "tablo altı şiirleri" modası yirmi beş yıl kadar sürdü. Recaizade Ekrem, Muallim Naci, Namık Kemal, Tevfik Fikret, Ahmed Rasim ve Ali Ekrem (Bolayır) gibi önemli şairlerin elinden çıkan bu şiirler, Servet-i Fünun, Mâlûmât, Maârif ve Musavver Mâlûmât gibi, dönemin önemli dergilerinde yayımlanıyordu. Resmin Gölgesi Şiire Düştü, bu şiirlerden tablolarıyla birlikte yapılmış geniş bir seçmeyi içeriyor. M. Kayahan Özgül'ün resim-yazı-şiir ilişkileri ve Türk edebiyatında tablo altı şiirleri üzerine incelemesi de kitabın kaynak değerini arttırıyor.

Başkaldıran Edebiyat/ *Nedim Gürsel/ Yapı Kredi Yayınları/ 399 s.*

Nedim Gürsel, aslında bir öykücü, geçtiğimiz yıl bir roman da yayımladı. Ancak Nedim Gürsel uzun yıllardır denemeler de yazıyor. İlk yazısını onbeş yaşındayken Yeni Ufuklar'da yayımlamış. Başkaldıran Edebiyat tam yirmi sekiz yıllık bir yazın uğraşının ürünü. Başkaldıran Edebiyat 60'lardan bu yana ülkemizde ve dünyada tartışılan pek çok konu ve isimle birlikte, bir edebiyat panoraması çiziyor. Mişima'dan Nâzım'a, Leyla Erbil'den Mayakovski'ye dek... Havanda su dövmeyecek edebiyatseverler için..

Demokrasi ve Laiklik/ *Emre Kongar/ Remzi Kitabevi/ 149 s.*

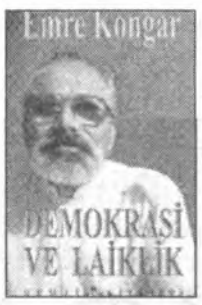

Prof. Emre Kongar son kitabı ile günümüz Türkiyesi'nin en önemli sorunlarından birini irdeliyor: "Demokrasi ve Laiklik." Özellikle Refahyol iktidarı döneminde ortaya çıkan tartışmalara ışık tutan bu çalışmada Prof. Kongar, İslam ve Demokrasi, İslam ve Laiklik gibi güncel sorunları irdeliyor. Kongar, büyük bir cesaretle kültürel kimlik, anayasal vatandaşlık gibi konulara da eğiliyor. Prof. Emre Kongar'ın bu yeni kitabının, yirmibirinci yüzyıl Türkiyesi'ne ışık tutacağına inanıyoruz.

Uyuşturucu ve Tarihi-Bağımlılık Yapan Maddeler/ *Ali N. Babaoğlu/ Kaynak Yayınları/ 264 s.*

Bu kitap, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde Birim Şefi olan Doç. Dr. Ali Nahit Babaoğlu'nun yurtiçi ve yurtdışındaki 25 yıllık araştırmasının ve bilgi birikiminin ürünü. Uyuşturucu ve Tarihi; afyon, eroin, esrar, kokain, alkol, nikotin, kafein vb. bağımlılık yapıcı maddeleri, siyasi bağlarıyla birlikte, mitolojideki köklerinden günümüze kadar inceliyor. Uyuşturucular hakkında derli toplu bilgiler sunmasının yanı sıra, kitabın önemli bir üstünlüğü de, "Mafya-Gladyo" diktatörlüklerine dayanan Yeni Dünya Düzeni'nde, uyuşturucunun sınıfsal ve tarihsel köklerini sağlam bakış açısıyla ele almasıdır. Bu uzun yolculukta, uyuşturucunun, sömürgeciliğin ve emperyalizmin hizmetinde nasıl kullanıldığı, ezilen ülkelerin ve halkların nasıl bir çıkmaza sokulduğu, insanların yalnızca bedenlerinin değil ruhlarının da nasıl uyuşturulduğu, deneyleriyle anlatıyor.

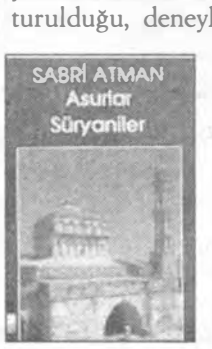

Asurlar Süryaniler/ *Sabri Atman/ Kaynak Yayınları/ 152 s.*

Birçok insan, Asuri-Süryanilerin halen var olduklarına inanmıyor. Gerçek ise başkadır. İsveç'te yaklaşık elli bin olmak üzere, dünyada birkaç milyon Asuri-Süryani yaşamaktadır. Nereden, neden ve ne zaman kendi ülkelerini terk etmeye başladılar? İç ve dış sorunları nelerdir? Neden özellikle İsveç'i seçtiler? Geleceğe yönelik ne gibi umutları vardır? Kitap, yukardaki sorulara cevap verebilmek için bir çaba.Öte yandan, kitapta, göç teorisi, işgöçü ve nedenleri, ülke ekonomilerine olan katkılarıyla birlikte incelenmiş ve bu, İsveç ve Türkiye örnek verilerek işlenmiş.

Senin İçin Ey Demokrasi/ *Necati Cumalı/ Çağdaş Yayınları/ 158 s.*

Çok yönlü bir sanatçı Necati Cumalı. Şairliği kadar romancılığı, öykücülüğü, oyun yazarlığı da başarıya ulaşmış, okurlarını düzyazı alanında da etkilemiştir. Bu nitelikte bir kişiliğe sahip olan sanatçı, ülke sorunlarına ilgisiz kalamazdı. Geniş özlemlerini yurt gerçeklerine, denemeci bir yazar olarak da çevirmiş, birçok deneme ve yazılarında ayrıntılara inen sezgileriyle çevremizde bizim göremediğimizi, sezemediğimizi görüp sezerek bize yansıtmıştır. Düşünen kişiliğini, sanat yapıtına özgü koşullar dışında bu denemelerinde, yurt gerçeklerini dile getiren yazılarında görmekteyiz. Üstelik dile egemen olan sanatçı, kendine özgü bir anlatım biçimi de göstermekte bu yazılarında.

Ulusal Sol/ *Anıl Çeçen/ Çağdaş Yayınları/ 222 s.*

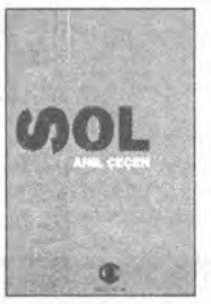

Yirminci yüzyıl boyunca sol enternasyonal bir düzen kurmak için çalıştı, sağ ise buna karşı ulusal değerleri savundu. Günümüzde ise, sermayeci sağ bir kapitalist enternasyonal kurmuştur. Bu nedenle bozulan dengelerin yeniden kurulabilmesi için artık solun ulusal değerleri savunması gerekmektedir. Uluslararası düzeni savunan sağ politikalara karşı ulusal toplumun ayakta kalabilmesi ancak ulusal sol bir politika ile mümkün olabilecektir.

Bask Ülkesi ve Katolonya'da İspanya İç Savaşı/ *Miguel Romero/ Çeviren: Masis Kürkçügil/ Yazın Yayıncılık/ 112 s.*

İspanya İç Savaşı, değişik tarzlarda ele alınabilecek karmaşık ve zengin birkonudur. Biraz dar düşünceli bir ilk okuma, İspanya'da olup bitenlerde yalnızca demokrasi ve faşizm karşıtlığını görür. Bir başka okuma, 1936-1939 çatışmalarında, Nazi Almanyası ve Stalinci SSCB arasındaki karşılaşmanın bir önbelirtisini görür. Tarihyazımında azınlık olan bir üçüncü akım, bu dönemi, Ekim devriminden sonra Avrupa'yı iki savaş arasında geçen büyük devrimci dalganın sonucu görünüşü olarak yorumlar. Miguel Romero'nun burada gösterdiği üzere İspanya İç Savaşı, aynı zamanda her üçüydü ve tarihçi bu üç boyutun derinlemesine üstüste yığılmasını daima muhakemesinde bulundurmalı:

Aşka İlahiler/ *AnneWiazemsky/ Çeviren: Hülya Yılmaz/ Telos Yayıncılık/ 136 s.*

Anne Wiazemsky, yirminci yüzyılın en önemli romancılarından François Mauriac'ın torunu ve ünlü film yönetmeni Jean-Luc Godard'ın eski eşi. Aşka İlahiler, "RTL-LIRE Büyük Ödülü"nü, "Maurice-Genevoix Ödülü"nü ve "Metz Yaz Ödülü"nü kazandı. Aşka İlahiler, tam anlamıyla bir özyaşamöyküsel roman: Anne ve baba,ünlü romancı dede, erkek kardeş anne ve babanın sevgilileri. Kanserden ölen baba, ölümünden sonra bulunan ve yerine getirilmemiş vasiyetinde, Edith Piaf'ın ünlü Aşka İlahı şarkısı-

nın bulunduğu plağın Cenevre'de oturan bir kadına verilmesini neden istedi? Aynı şarkı, neden yazarın annesi için de bu kadar önemli? Annesi, babasının vasiyetini neden yerine getirmedi? Yıllar sonra Anne, babasının bir zamanlar sevdiği kadının izini bulmak üzere Cenevre'ye gidiyor. O ünlü dede, François Mauriac, en olmadık yerlerde ortaya çıkıyor. Yine kızacak mı? Anne Wiazemsky, anıların belirsizliği içinde, "kırık kalpler"e ustaca can veriyor. Hayat, kendisine benzetilen yapay sahneleri hemen tanır ve bağışlamaz. Ve yazar tanıksa, belleğine ve anılarına ihanet etmiyorsa, itirafın tehlikelerini göze alıyorsa, ortaya sarsıcı, inanılmaz güzellikte bir kitap çıkar, tıpkı Aşka İlahiler gibi: Yalın, saydam, etkileyici ve aşkı anlatabilecek düzeyde.

Tarih, Tarihçi ve Toplum/ *Salih Özbaran/ Tarih Vakfı Yurt Yayınları/ 200 s.*

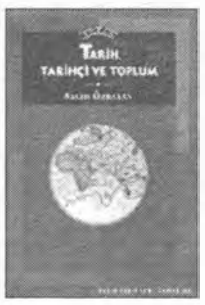

Prof. Dr. Salih Özbaran bu kitabı, "tarih"in işlevi olabileceğine inananlara, geleceğin oluşumunda onu yineleyip katı kalıplar içine oturtmaya kalkışmadan ufkunu genişletmek isteyenlere adıyor. Kitap, tam da Özbaran'ın amaçladığı gibi tarihe yeni yaklaşımları, tarihin yeni boyut ve yöntemlerini sunuyor; Özellikle Türkiye'de tarih öğretiminin karşılaştığı sorunlara eğilip önyargılardan uzak, kendisiyle barışık bir geçmiş imgesini yaratabilmenin yollarını açıyor. Türkiye'nin yetiştirdiği önemli tarihçilerden olan Prof. Dr. Salih Özbaran, kitabında tarihin ne olduğunu, ne işe yaradığını, tarihçilerin sorunlarını, tarihçi ile kamuoyu ilişkisini örneklerle anlatıyor.

Tarihimiz ve Cumhuriyet -Muhittin Birgen (1885-1951)/ *Zeki Arıkan/Tarih Vakfı Yurt Yayınları/ 262 s.*

Muhittin Birgen, II. Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinin önde gelen fikir adamlarından ve aydınlarından biridir, ama bugünkü kuşaklarca tanınmaz. Oysa yaşamı adeta yakın tarihimizin bir aynasıdır. İttihat ve Terakki içinde sol kanadın belli başlı adlarındandır. Fırkanın yarı resmi organı olan Tanin'in başyazarlığını yürütür, ders kitapları yazar, çeviriler yapar. Çorum mebusu olarak Meclis-i Mebusan'a girer. Mütarekede Ankara'nın yolunu tutar, Milli Mücadele'yi destekler, ülkenin sosyal ve ekonomik yönden kurtuluş modeli olarak görülen Mesleki Temsil Programını savunur. Program Meclis'te kabul edilmeyince Kafkasya'ya gider.Büyük bir hayranlık duyduğu Ekim Devrimi'ni yakından izler. Baku Üniversitesi'nde çalışır, Türk dili üzerine çalışmalar yapar. Yurda döndükten sonra Meslek ve Halk Gazetesi'nde yazılar yazar. İzmir'e yerleşir, Aydın İncir Müstahsilleri Ortaklığı'nın ve Milli Aydınlar Bankası'nın başına geçer. Ege kooperatifçiliği ve bankacılığının mimarı olur. İstanbul'a döner, Son Posta'nın başyazarı olur, çeviriler yapar. Ölümüyle birlikte unutulmuşluğa gömülür.

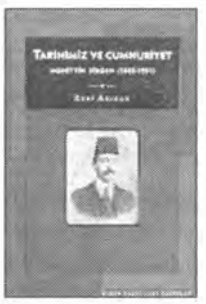

Kürt Sorunu -Kökeni ve Gelişimi/ *Kemal Kirişçi - Gareth M. Winrow/ Çeviren: Ahmet Fethi/ Tarih Vakfı Yurt Yayınları/ 244 s.*

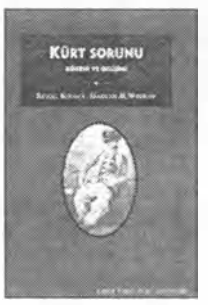

Yazarları, kitabın yazılış amacını şöyle anlatıyorlar: "Bu kitabı yazmamız için birkaç neden vardı. Kürt sorunu üzerine uluslararası akademik literatüre Türkiye'nin katkısının yetersizliği açıkça görülüyordu. Literatür büyük oranda, genellikle yabancı ve/veya ikincil kaynaklara itibar eden yabancı akademisyenlerin egemenliğindedir. Biz bu çalışmada, Kürt Kaynakları da dahil olmak üzere, Türkçe yayımlanmış birincil kaynakları kullanmaya çalıştık. Etnisite, ulus, azınlık, halk, azınlık hakları, kendi kaderini tayin hakkı gibi can alıcı terimlerin üzerindeki bazı karışıklıkları gidereceğini umduğumuz çözümlememize, bu kitapta kavramsal bir boyut kazandırmaya da çalıştık. Bu kitap aynı zamanda, İspanya'daki Bask sorunu gibi, dünyanın başka yerlerinden etnik sorunlarla Kürt sorunu arasındaki benzerlik ve farklılıkları inceleyerek, çözümlememize karşılaştırmalı boyut kazandırma çabasıdır. Bu kitap, ayrıca, etnik çatışmaların olası çözüm yollarının eleştirel bir çözümlemesidir. Ancak amacımız bunlardan birini önermek değil; bunun yerine, her bir olası çözümün içerdiği karmaşıklığa ve güçlüklere okurun dikkatini çekebilmek."

Musa Dağ'da Kırk Gün/ *Franz Werfel/Çeviren: Saliha Nazlı Kaya/Belge Yayınları/800 s.*

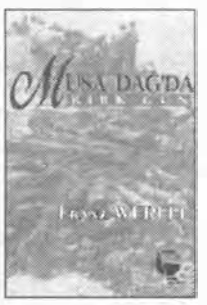

Yahudi asıllı Ünlü Alman yazarı Franz Werfel'in "Musa Dağ'da Kırk Gün"ü bugün dünya klasikleri içinde inkâr edilemez biçimde yerini almış bir kitaptır. Satış rekorları kırmış, birçok dünya diline çevrilmiş ve filmi büyük bir ilgi uyandırmıştır. Kitap yüzyılımızın başlarında yaşanan bir insanlık trajedisini başarıyla aktarmaktadır. Sadece iyi ve kötülerden oluşan bir karşıtlıktan kaçınmakta, ara renkler, farklı kişilikler sunmakta, işlenen konu tarihsel olgu ve doğrudan anlatımlara ve belgelere dayandırmakta, nesnel bir yaklaşım ile olayın ardında yatan trajediyi ortaya çıkarmaktadır. Yazar Franz Werfel kitabın malzemesini 1929 yılında Suriye ve Antakya'yı bizzat ziyaret ederek toplamış, kitabın yazımını ise 1932 temmuzu ile 1933 martı arasında gerçekleştirmişti. Tam Nazilerin iktidarı ele geçirdiği bir dönemde. Buna rağmen kitabıyla ilgili çeşitli konferanslar vermişti. Kitap daha sonraları toplatılarak meydanlarda başka kitaplarla birlikte yakılmıştı.

ANTİKA KÜLTÜRÜ, KOLEKSİYON ve SANAT DERGİNİZ

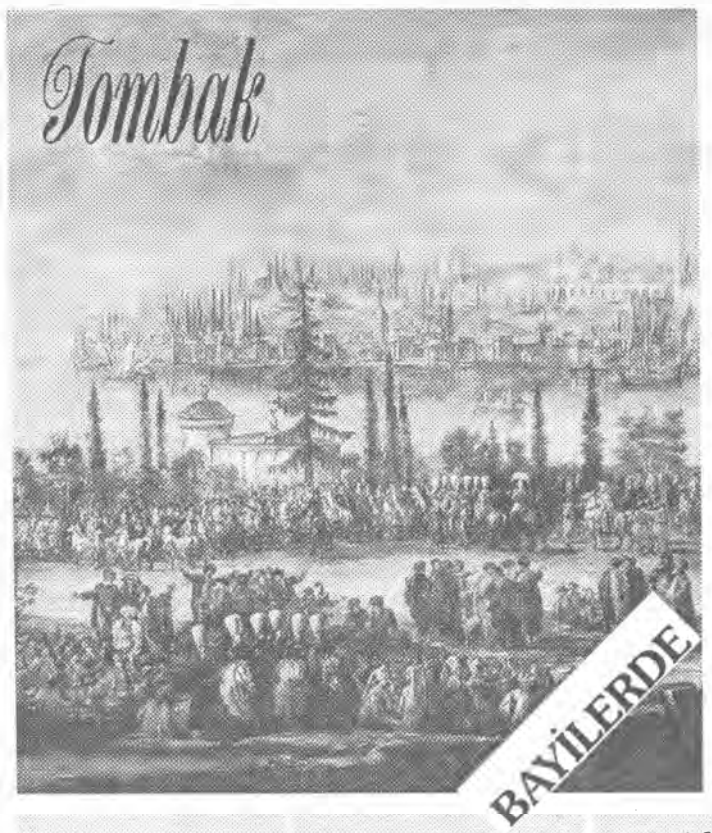

BU SAYISINDA

Mert Sandalcı ✍ Fatma Ananın Helvasından Bomonti'ye "Türk Bira Tarihi" ● *Özdemir Nutku* ✍ Avusturyalı Murad Efendi ve "III. Selim Tragedyası" ● *Hakan Akçaoğlu* ✍ Bilinmeyen Abideler "Nahçıvan Kümbetleri" ● *Kemal Suman* ✍ Çağları Aşan "Astronomik Zaman Makineleri" ● *R. Sertaç Kayserilioğlu* ✍ Osmanlı'da Tuğralı Buyruklar "Fermanlar" ● *Mert Sandalcı* ✍ İstanbul Sokaklarında Yemek Üzerine Bir Sohbet "Ayaküstü" ● *Aydın Bilginer* ✍ Avrupai Bir Koleksiyon "Swatch" ● *Nedret İşli* ✍ Sahife-i İlanat "Bakırköy At Yarışları" ● *Erol Özbilgen* ✍ Kitaplar arasında ● ☞ Piyasa Market ● ☞ Haberler ● ☞ Müzayedeler ● ☞ İngilizce Özetler ●

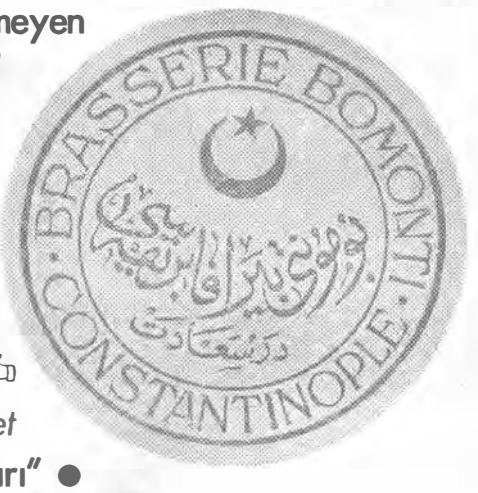

Abone Olmak İsteyenler İçin:

Yıllık 6 sayı için 2.400.000.- TL. Yapı Kredi Bankası İst-Aksaray Şubesi 78481-9 nolu hesaba yatırılıp makbuzun fotokopisi Ad, Adres ve Tel. No'su ile birlikte adresimize posta ya da faks ile gönderilmelidir.
1. ve 2. sayılar dışında diğer eski sayılarımız da 400.000.- TL. karşılığında aynı koşullarda temin edilebilir.

HorHor
Yayıncılık,
Müzayedecilik,
Film Yapım,
Halkla İlişkiler.

İKİ AYDA BİR ÇIKAR
SAYI 14 • 1997 • 400.000 TL.

Tombak Dergisi
General Yazgan Sokak. Asmalı Mescit No: 20 Tünel
Beyoğlu İstanbul
Tel: (0.212) 245 02 00-243 55 86- 251 91 43-293 42 61

"Halkın yazarı" Bir dönemin ünlü kalemi

Osman Cemal Kaygılı

ÇİNGENELER

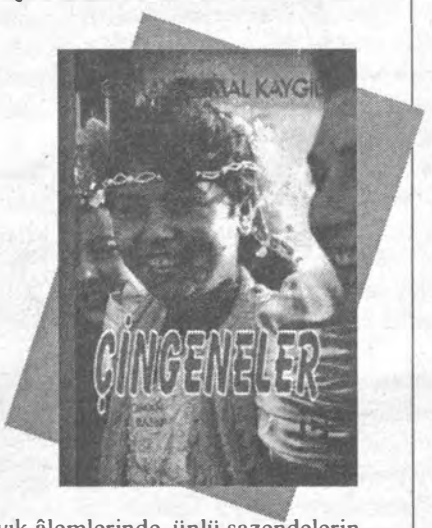

Şüphesiz onun en güçlü eseri "Çingeneler" adındaki romanıdır. Çingeneler üzerinde bu derece başarılı bir eser yayınlanmadı. Osman Cemal Topçular'daki evinin çevresinde oturan çingenelerden başlayarak İstanbul civarındaki göçebe çergelerine kadar uzanıyor; dillerine, yaşayışlarına, törelerine kadar inerek edebiyatımızın bu en dikkate değer eserini hazırlıyor.

Hepsinden önemlisi ve farklısı, halka mahsus kalıplaşmış aşk romanlarının basit tekniğini, şimdiye kadar ele alınmayan çevrelere götürüyor. Kendisine bırakılan dar bir alanda, şaşılacak derecede başarılı bir eser verebiliyor. Sur dışında çerge kuran göçebe çingeneler, çergelerde, bostanlarda, seyir yerlerinde, kayık âlemlerinde, ünlü sazendelerin evlerinde, mirasyedilerin keyif erbabının düzenlediği içki ve saz âlemleri, dostluklar, arkadaşlıklar, darılmalar, barışmalarla yüklü, gözlemler, olaylar, manzaralar yığını...

Tahir ALANGU

Sait Faik'in bir ankete cevabı:
– Beğendiğiniz bir romancı?
– Osman Cemal'den başka kimseyi tanımıyorum.

4. BASKI

Tüm Kitapçılarda

TOPLUMSAL DÖNÜŞÜM YAYINLARI

Narlıbahçe Sk. No: 6/3 Cağaloğlu - İstanbul
Tel: (0212) 527 98 25

Toplumsal Dönüşüm - 2B Bilgi-Birikim - Kardak Uluslararası Basın Yayın Ticaretin Kuruluşlarıdır.

"Halkın yazarı" Bir dönemin ünlü kalemi

Osman Cemal Kaygılı

AYGIR FATMA

"Aygır Fatma" Romanı konusunu Osman Cemal'in gençlik hayatının geçtiği çevrelerden alıyor. Küçük yaşta gezinti yerlerinde başlayıp gelişen saf bir çocuk aşkının gelişmelerini, ilgili ailelerin, mahalle halkının arkadaşlarının olaylara katılışlarını, biraz patırtıcı, kavgacı, çok duygulu, basit bir hayat anlayışının çerçevesinde anlatmaktadır. Heyecanlı ve eğlenceli bir yaşama temposu ile aşk ilgileri arasında geçen bu romanda yerli yaşayışın renkli ayrıntıları, halk duygularına bağlı davranışları, tatlı anılarla bağlanmış zengin bir anlatış var. Çocukluk ve ilk gençlik günlerinin aşka ve dostluğa susamış yaşayışı, bir kenar mahallenin basit macera havasında verilirken, olayların geçtiği yerlerin canlı tasvirleri, kişilerin konuşmaları ve hareketleri rahatça yürütülüyor.

"Aygır Fatma", Osman Cemal'in en başarılı eserlerinden birisidir.

Tahir ALANGU

Sait Faik'in bir ankete cevabı:
– Beğendiğiniz bir romancı?
– Osman Cemal'den başka kimseyi tanımıyorum.

3. BASKI

Tüm Kitapçılarda

TOPLUMSAL DÖNÜŞÜM YAYINLARI

Narlıbahçe Sk. No: 6/3 Cağaloğlu - İstanbul
Tel: (0212) 527 98 25

Toplumsal Dönüşüm - 2B Bilgi-Birikim - Kardak Uluslararası Basın Yayın Ticaretin Kuruluşlarıdır.

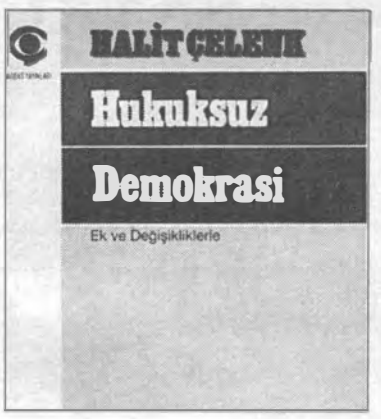

HUKUKSUZ DEMOKRASİ

Fiyatı: 350.000

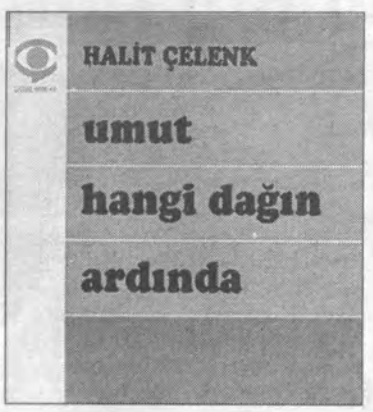

UMUT HANGİ DAĞIN ARDINDA

Fiyatı: 450.000

ÇAĞDAŞ YAYINLARI
Çag Pazarlama A.Ş. Yerebatan Salkımsöğüt Sk. No: 9/B Cağaloğlu
Tel.: 514 01 95 / 92

İDAM GECESİ ANILARI

Fiyatı: 650.000

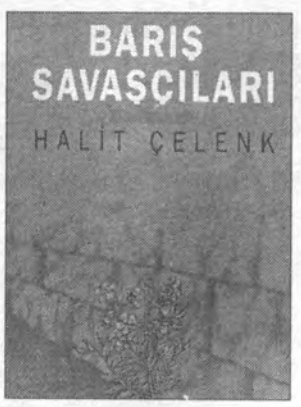

BARIŞ SAVAŞÇILARI

Fiyatı: 370.000

5 KAPI 5 KİLİT

Fiyatı: 270.000

TEKİN YAYINEVİ
Ankara Cad. Konak Han 43 İstanbul Tel.: 257 69 69 - 512 59 84 Faks: 511 11 22

KİTAP ÖDÜLLÜ BULMACA

İLKER MUMCUOĞLU

		1	H	2	F	3	G	4	E	5	H	6	J	7	H	N	D		9	K	10. I
11	I	12	B	13	A	14	G	15	D	16	G			17	F	18	E	19	H	20	L	21	J
22	D	23	H			24	G	25	K	26	I			27	I	28	H	29	L	30	L	31	J
		32	I	33	C	34	L	35	G			36	H	37	L	38	G	39	H	40	B	41	I
42	L	43	L			44	I	45	F	46	G	47	L	48	F	49	I	50	I			51	J
52	C	53	C	54	L	55	J	56	Ü	57	L	58	J	59	J	60	D	61	A			62	L
63	G			64	A	65	E	66	J	67	E	68	J	69	J	70	B			71	J	72	L
73	F	74	B			75	E	76	A	77	C	78	I	79	A	80	J	81	H				

ADI, SOYADI:.....

ADRESİ: .....

.....

Önce aşağıda tanımları verilen sözcükleri bulmaya çalışın ve her bir harfi bir yatay çizgi üzerine gelecek biçimde yazın. Sonra çizgilerin altlarındaki sayılara göre bu harfleri bulmacadaki aynı sayılı karelere aktarın. (Kara kareler iki sözcük arasını gösterir. Bir satırın sonunda kara kare yoksa, bu, sözcüğün alttaki satırın başına sarktığını gösterir).

Bulmaca tamamlanınca, sorulan tanımların karşılığı olan sözcüklerin ilk harfleri yukarıdan aşağıya doğru Turgut Toygar'ın yeni çıkan bir kitabının adını ve alıntıladığımız şiirinin adını oluşturacak; bulmaca karelerindeyse, aynı şiirden bir alıntı ortaya çıkacaktır.

Dikkat: "H/5" ve "Ü/56" harfleri ipucu olarak yerine konmuştur.

Tanımlar ve sözcükleriniz:

A. Eski Yunanlılar'da, belli bir biçimi ve karakteri olan müzik yapıtı.

79 13 61 76 64

B. "Jane ..." (Charlotte Bronte'nin romanı).

40 12 70 74

C. Herkesçe duyulma, yayılma.

53 52 72 33

D. Kalbin, gevşeyip kasılmasından ileri gelen kımıldanışı.

22 15 8 60

E. "Sansürttürme Şair .." (Akgün Akova'nın bir şiir kitabı).

4 75 18 67 65

F. "Gahi zerre geh güneşgahii kamer gahi ..." (Niyazi XVII. yy.)

45 2 73 48 17

G. "Yürü Direncim" adlı şiir kitabında, "Coşku/ Fazla şişmiş bir balon/ Rengarenk kaynıyor yüreğimde./ Ben değilim o/ Şarabın burukluğu/ Dudağın kilidi/ Ve açamadığın kapı./ Şimdi sar beni/ Umutlar zil takmış/ Çıldırıyor acı." dizeleri de yer alan şair.

3 63 14 24 46 38 35 16

H. "Tropikal Afrika'da (Gabon'da yetişen ve daha çok kaba dokulu, yarı sert ve yarı ağır gri-pembe bir odun veren ağaç, ozigo.)

23 39 28 36 81 19 1 7

I. "... Felsefe Bahçesi" (Salâh Birsel'in bir deneme kitabı).

32 50 26 78 27 11 10 41 44 49

J. "... ... Cinayeti" (Agatha Christie'nin bir romanı).

59 69 71 21 55

31 80 6 66 58 68 51

K. Eski Yunan mitolojisinde, İstanbul Boğazı'na Bosporus (İnek geçidi) adını veren rahibe.

25 9

L. "... ... Diyordu" (Friedrich Nietzsche'nin bir yapıtı).

20 43 29 42 54 34 47

62 37 57 30 72

380. sayının çözümü:

Çözüm:

A. Eddy, B. Nid, C. Voynuk, D. Enginün, E. Rodik, F. Eğilimli, G. Redding, H. Canterbury, I. Ağzın Çarşıda Lacivert Kuşlar, J. Nümud

Şiir:
"koltuğunun yerini değiştirdim dün
yüzün beliriyordu camda - Varlık"

380. sayımızdan kitap kazananlar:

Ankara'dan: Nuri Eren, Erhan Kuzhan, Bülent Ata, Şinasi Yavuzer, Kudret Tanrıgüden, Evren Sönmez, Necmiye Çalışkan, Orhan Zeki Demiray, Erdal Serdar, Aydın Bingöl, Güzide Sergi, Ataman Kınış, Çiğdem Gülmez. *Adapazarı'ndan:* Gökcan Erus. *Balıkesir'den:* Bahri Akyol. *Bursa'dan:* İsmet Çiçek. *İstanbul'dan:* Erdal Eren, Vural Engin, Devrim Tezel, Gamze Şenol. *Çanakkale'den:* Suzan Çetin. *İzmir'den:* Doğan Alper. *Manisa'dan:* Emel Önal. *Mersin'den:* Erkan Aykar, Adalet Ergun. *Muğla'dan:* İlkyaz Durgut

1997 ORHAN KEMAL ROMAN ÖDÜLÜ

YILDIRIM KESKİN

ÖLÜMÜ BEKLEYEN KENT

KİTABEVLERİNDE

YILDIRIM KESKİN'İN KİTAPLARI

1. BİR GECENİN BEYLİĞİ roman, 168 s., 1992, 2. bs. 500,000
2. YOLDAN GEÇEN ADAM öykü, 136 s., 1992 450,000
3. ÖLÜMÜ BEKLEYEN KENT roman, 200 s., 1996. 600,000

Kataloğumuzdaki kitapları 4 seçenekle edinmeniz olanaklıdır.

1. T.İş Bankası Meşrutiyet Şubesi Hesap No: 4213 - 304200 - 00020284 hesaba havale çıkararak, 2. Kredi kartı ile telefonla sipariş vererek, 3. Posta çeki 076945 nolu hesaba havale çıkararak, 4. Posta ya da damga pulu göndererek.

Not: Siparişleriniz için fatura adınıza postalanacaktır.

b BİLGİ YAYINEVİ

Meşrutiyet Caddesi, 46 / A, Yenişehir - 06420 / ANKARA Tel : (0-312) 431 81 22 - 434 49 98 Faks : (0-312) 431 77 58

ÇAĞDAŞ YAYINLARI

Necati Cumalı

SENİN İÇİN EY DEMOKRASİ

3.BASI YENİ ÇIKTI

Fiyatı:300.000 TL

Anıl Çeçen

ULUSAL SOL

YENİ ÇIKTI

Fiyatı:350.000 TL

Cumhuriyet Kitap Kulübü Çağ Pazarlama A.Ş.
Yerebatan Cad. Salkımsöğüt Sok. No:9/B
Cağaloğlu-İstanbul Tel:514 01 95/96 Posta çeki no:666322

KİTAPÇILARDA

BEDRETTİN ŞİMŞEK

M. de Sade'i İsa'dan Mevlana'yı Shakespeare'den Feridedin-i Attarı Nietzche'den okumak; Sadizm ve şefkati bir arada bulmak isteyenlere.

Sahte Peygamberin Vaaz Kitabı

İblisin yeni başucu kitabı.

Suçlar, itiraflar

Suç işleyenler, işleyecek olanlar için olağanüstü bir kılavuz. Mükemmel bir el kitabı.

CAN YAYINLARI

1994 Sait Faik Ödülü'nü kazanan yazarın son öyküleri

Mehmet Zaman Saçlıoğlu

BEŞ ADA

İngiltere'nin ve dünyanın en büyük yazarlarından Doris Lessing'in son romanı

Doris Lessing

GENE AŞK

İngilizce aslından çeviren TOMRİS UYAR

23 yazar Düşünce Özgürlüğü'nü sorguluyor

YÜKSEK SESLE DÜŞÜNMENİN TAM SIRASIDIR

AKGÜN AKOVA / AHMET ALTAN / TOKTAMIŞ ATEŞ / KURSAT BASAR
ATİLLA BİRKİYE / İSMAİL CEM / YILMAZ ELMAS / AYDIN ENGİN
ŞÜKRÜ ERBAŞ / DOĞU ERGİL / GÜNGÖR GENÇAY / GÜLAY GÖKTÜRK
MELİSA GÜRPINAR / NEDİM GÜRSEL / SEYZA HEPÇİLİNGİRLER
MUZAFFER İZGÜ / YAŞAR KEMAL / ALİ KIRCA / ONAT KUTLAR
ERDAL ÖZ / YAŞAR SEYMAN / MEHMED UZUN / CELAL ÜSTER

Yüzyılımızın büyük düşünürlerinden Stefan Zweig'ın günlükleri Türkçede ilk kez

Stefan Zweig

GÜNLÜKLER

Almanca aslından çeviren İLKNUR ÖZDEMİR

yakında

Varolmayan Şövalye / Italo Calvino
Aydınlar Üzerine / Jean-Paul Sartre
Sözcükler / Jean-Paul Sartre
Koca Tembel / Romain Gary
Karmakarışık / Terry McMillan

6 YENİ KİTAP

Nazlı Eray

İMPARATOR ÇAY BAHÇESİ

Nazlı Eray'ın yeni romanı

Stefan Zweig'dan ölümsüz bir uzunöykü

Stefan Zweig

SATRANÇ

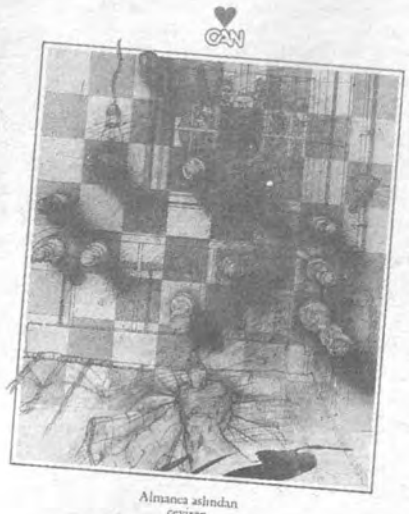

Almanca aslından çeviren AYÇA SABUNCUOĞLU